

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Zuzana Labajová

**IMAGE KRAJSKÝCH MĚST V ČESKU A JEJICH PERCEPCE
VYSOKOŠKOLSKÝMI STUDENTY Z MORAVSKÝCH KRAJSKÝCH
MĚST**

**Image and Perception of the Czech Regional Capitals
by Students from Moravian Universities**

Diplomová práce

Praha 2010

Vedoucí práce: Doc. RNDr. Jiří Blažek, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně, pouze za použití uvedené literatury.

.....

podpis

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. RNDr. Jiřímu Blažkovi, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce a za cenné a podnětné rady a připomínky v průběhu jejího zpracování.

Za spolupráci a pomoc při terénním šetření pak patří dík Mgr. Magdaléně Peterkové a Mgr. Petře Melotíkové z Právnické fakulty, Doc. RNDr. Zdeňku Szczyrbovi Ph.D z Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, RNDr. Petru Daňkovi, Ph.D. z Přírodovědecké fakulty, doc. Ing. Petru Suchánkovi, Ph.D. a Mgr. Ing. Milanu Sedláčkovi z Ekonomicko – správní fakulty Masarykovy university v Brně. Dále nesmím zapomenout na Doc. RNDr. Tadeusze Siwka CSc. z Přírodovědecké fakulty Ostravské univerzity a také na Ing. Milana Damborského za provedení dotazníkového šetření na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně.

Obsah

Abstrakt	6
1. Úvod	8
2. Teoretické zarámování	10
2.1 Behaviorální geografie.....	10
2.2 Pojetí prostorových percepčí a mentálních map v zahraniční literatuře.....	11
2. 2. 1 Studie využívající „lynchovského“ pojetí mentálních map.....	11
2. 2. 2 Studie využívající „gouldovského“ pojetí mentálních map.....	13
2.3 Hlavní představitelé behaviorálního přístupu v české vědecké literatuře.....	16
3. Metodika řešení	20
3.1 Definice základních pojmů.....	20
3.2 Zkoumaný soubor měst.....	23
3.3 Zdroje dat a použité metody.....	23
4. Charakteristika krajských měst pomoci socioekonomických ukazatelů....	27
4. 1 Ekonomická úroveň a trh práce.....	28
4. 2 Bydlení a sociální prostředí.....	32
4. 3 Životní prostředí a rekreace.....	38
5. Vlastní výzkum preferencí VŠ studentů	43
5. 1 Ekonomická úroveň a trh práce.....	44
5.1.1 Geografové versus ekonomové.....	50
5.2 Bydlení a sociální prostředí.....	51
5.3 Životní prostředí a rekreace.....	55
5.4 Komplexně pojaté sídelní preference.....	58
5.5 Geografická poloha.....	63
5.5.1 Vzdálenost od Prahy.....	63
5.5.2 Populační velikost.....	65
6. Srovnání kvantitativního a kvalitativního hodnocení	68

7. Konfrontace výsledků s prací M. Wernerové.....	73
8. Závěr	78
9. Seznam literatury a použitých zdrojů	82
9.1 Seznam literatury.....	82
9.2 Použité zdroje a prameny	85
10. Seznam obrázků, grafů a tabulek	87
10.1 Seznam obrázků.....	87
10.2 Seznam grafů	88
10.3 Seznam tabulek	89
11. Seznam příloh.....	90
12. Přílohy.....	91

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce se zabývá problematikou percepce a prostorových preferencí obyvatel. Hlavním cílem je zjištění atraktivity krajských měst v Česku vysokoškolskými studenty ze čtyř moravských krajských měst – Brna, Ostravy, Olomouce a Zlína. Zjištěním percepce krajských měst studenty z Moravy bude možné potvrdit či vyvrátit identifikovanou polaritu Čechy versus Morava v předchozí práci M. Wernerové, na kterou tato více důkladná, detailní a aktualizovaná práce v jistém ohledu navazuje.

Výzkum je založen na rozsáhlém dotazníkovém šetření, jenž proběhlo v průběhu dubna a května 2009 ve všech čtyřech moravských krajských městech. Dotazník byl zaměřen na tři základní oblasti – pracovní, sídelní a rekreační preference. Výsledky z dotazníkového šetření byly dále srovnány s kvantitativním hodnocením pomocí socioekonomických ukazatelů. Poslední kapitola práce je zaměřena na konfrontaci s výsledky M. Wernerové.

Bylo prokázáno, že percepce atraktivity krajských měst studenty z Moravy není tolik ovlivněna subjektivními faktory (jako image města, znalost a blízkost lokality) a tak se preferenční chování studentů velmi podobá hodnocení pomocí socioekonomických ukazatelů. Nejoblíbenějšími místy pro trvalé bydlení je dvojice moravských měst Brno - Olomouc. Praha potvrdila svoje neotřesitelné postavení v preferenci pracovní. Jednoznačně negativní je vnímání dvojice měst Ústí nad Labem a Jihlavy. V případě Brna a Ostravy byl odhalen i vliv tzv. „neighbourhood effectu“. Naznačená polarita mezi Čechami a Moravou se v percepcích jednotlivých měst studenty nepotvrdila. Mnohem více se polarita Čechy versus Morava projevila v samotných preferencích studentů.

Abstract

The thesis submitted deals with the matters of perception and spatial preferences of inhabitants. The main target is to explore the attractiveness of Bohemian regional towns by university students from the four Moravian regional towns – Brno, Ostrava, Olomouc, Zlín. Through ascertaining what the Moravian students' perception of regional towns is, it will be possible to confirm or disprove the identified polarity Bohemia versus Moravia in the antecedent work of M. Wernerová, to which this more thorough, detailed and revised study represents – in a certain regard – a follow-up. The research is based on an extensive questionnaire survey that was conducted during April and May 2009 in the four Moravian regional towns. Three essential spheres are researched – occupational, residential and recreational preferences. The results of the questionnaire survey were then compared with a quantitative evaluation by the means of socio-economic indicators. The last chapter of the study is concerned with a confrontation of the results with those of M. Wernerová's work.

It has been proved that the Moravian students' perception of the regional towns attractiveness is not in a great deal influenced by subjective indicators (such as the image of the town, knowledge and proximity of the locality), and thus the preferential behaviour of the students is very similar to their evaluation. The favourite locations for permanent dwelling is the couple of towns Brno – Olomouc. As far as occupational preferences were concerned, Prague has confirmed its firm position. Univocally negative is the perception of the two towns: Ústí nad Labem and Jihlava. In regard to Brno and Ostrava, the so called "neighbourhood effect" has been detected, among other phenomena. The suggested polarity between Bohemia nad Moravia has in the students' perception of the individual towns not been confirmed. This polarity has rather been detected in the individual preferences of the students.

1. Úvod

Behaviorální geografie představuje teoretický proud, který se inspiroval psychologií a jako první zavedl do geografie výzkumný zájem o chování jedinců a skupin v prostředí. Tento směr klade důraz na psychologické aspekty při percepci prostředí, neboť ty mohou hrát v procesu rozhodování a prostorového chování jedince důležitější roli nežli objektivní fakta. (Gold 1980, Lloyd 1976, White 1981).

Významnou součástí behaviorální geografie, rozvíjející se od 60. let zejména v angloamerickém světě, je problematika regionálních a sídelních preferencí obyvatelstva. Ve středu zájmu vždy stojí vnímání a hodnocení prostoru jedincem a následná širší interpretace jeho vjemů a prostorových znalostí. S problematikou preferencí úzce souvisejí i otázky lidské percepce. V úvahu se tedy berou nejenom objektivní znalosti o místě, ale i naše ryze subjektivní pocity (Drbohlav 1990). Výzkum regionálních a sídelních preferencí obyvatelstva není samoúčelný. Výsledky takovýchto výzkumů mohou mít řadu praktických implikací, jako např. tvorbu migračních prognóz, územní plánování či tvoří podklad pro komplexní regionální marketing.

Výše zmíněný teoretický proud a zejména diplomová práce M. Wernerové na téma „*Percepce atraktivity a image krajských měst v Česku na příkladu vysokoškolských studentů z Českých Budějovic a Ústí nad Labem*“ (Praha, 2006) mě přivedly k výběru tohoto výzkumného tématu.

Hlavním cílem předkládané práce je identifikovat města, která jsou studenty z Moravy vnímána jako místa atraktivní pro práci, bydlení a rekreaci. Zájmovou skupinou studentů jsou studenti ekonomie a geografie. Díky zjištění vnímání atraktivity krajských měst studenty z Moravy, bude možné potvrdit či vyvrátit hypotézu M. Wernerové o působení západovýchodního gradientu, tedy existenci polarity mezi Čechami a Moravou ve vnímání krajských měst. Image města či celého regionu je důležitým aspektem, který může ovlivňovat vnímání lokality jejími obyvateli, turisty či investory.

Dále bude sledováno, zda se významně liší percepce studentů z města s negativní image (Ostrava) a z měst s pozitivní image (Brno, Olomouc). Zlín byl zvolen pro celkové dokreslení Moravy jako celku. Budou také porovnány rozdíly v percepci studentů geografie a ekonomie. V závěru budou zjištěné výsledky konfrontovány s výsledky M. Wernerové, a bude potvrzena či vyvrácena její hypotéza.

K uvedeným cílům a výzkumným otázkám byly stanoveny následující hypotézy:

- Vnímání krajských měst v Česku může být z velké části ovlivněno jejich image. Dá se tedy předpokládat, že i v případě studentů z Moravy se jejich subjektivní hodnocení atraktivity měst bude odlišovat od hodnocení prostřednictvím objektivních socioekonomických měřítek.

- Mezi vnímáním krajských měst studenty z Čech a Moravy budou významné rozdíly, tzn., že bude potvrzena naznačená polarita mezi Čechami a Moravou.
- Dále lze očekávat, že subjektivní hodnocení studentů geografie, bude díky jejich předmětu studia, více odpovídat hodnocení dle objektivních měřítek.
- Díky znalosti prostředí a působení určité image města je jeho vnímání místními obyvateli odlišné od představ spojovaných s daným městem ostatním obyvatelstvem Česka, tj. tzv. neighbourhood effect.
- České Budějovice jsou všeobecně vnímány jako příjemné prostředí pro bydlení a rekreaci. Budou tak vnímány i studenty z Moravy?
- Jižní Morava má poměrně zdravé ŽP, jedná se o příjemný region i z hlediska kulturních tradic. Na jižní Moravě leží Brno, které je významné technologické centrum. Bude mít Brno na Moravě nejsilnější pozici?
- Severní Morava, potažmo samotná Ostrava, představuje centrum těžkého průmyslu, s poměrně zdevastovaným ŽP, nízkou sociální kvalitou obyvatelstva a vysokou kriminalitou. Budou zde vnímány probíhající změny?
- Olomouce je bývalé hlavní město Moravy, dnes dosti významné kulturní centrum. Jaká bude její pozice u studentů v oblasti práce, bydlení a rekreace?

2. Teoretické zarámování

V následující kapitole představím literaturu zabývající se myšlenkovým proudem behaviorální geografie. Literatura je zpracována jako přehled nejrůznějších publikací a empirických studií zabývajících se tématem percepce, sídelních preferencí a mentálních map.

2.1 Behaviorální geografie

Behaviorální geografie představuje teoretický směr, který se konstitoval v průběhu 60. let minulého století zejména v angloamerické literatuře. Behaviorální přístupy se inspirovaly psychologii a jako první zavádějí do geografie výzkumnou snahu o chování jedinců a skupin v prostředí. Snaží se identifikovat procesy, které stojí za prostorovým chováním jednotlivce a jeho rozhodováním. Směr tedy zdůrazňuje psychologické aspekty při percepci prostředí, neboť ty mohou být v samotném procesu rozhodování a prostorového chování jedince daleko důležitější, nežli objektivní fakta (Gold 1980, Lloyd 1976, White 1981). Behaviorální geografové tak odmítají ryze ekonomické teorie, které předpokládají, že poznání vede jedince k racionálnímu rozhodnutí a jednání (Gold 1980). V současnosti oblíbenost behaviorální geografie již není tak velká, nicméně v angloamerické geografii si svou poměrně silnou pozici stále udržuje.

Za hlavní výzkumné zájmy behaviorální geografie jsou označovány následující oblasti: výzkum procesů poznání (cognitive processes), prostorových představ (spatial images), mentálních map (mental maps), procesu učení v prostoru (spatial learning) a návyků (habits), procesu rozhodování (decision – making) a výběru (choice) (Walmsley, Lewis 1985). Bohužel široký záběr výzkumných témat neumožnil integraci empirických studií a zjištění do integrovaného výzkumu (Gold 1980, Appleyard 1973).

Tento výzkumný směr je úzce spojen s termíny: percepce (vnímání), preference (upřednostňování) či atraktivita (přitažlivost), respektive nepreference a neatraktivnost, líbivost, nelíbivost, oblíbenost či neoblíbenost určitého místa. A to zejména ve smyslu vazeb na hodnocení a vyjádření kvality prostředí ve sledovaném území, například pro potřeby trvalého bydlení a zaměstnání nebo pro účely cestovního ruchu a rekreačního pobytu. Předmětem výzkumu behaviorální geografie není již pouze statistický soubor znaků, ale individuální, jedinečné krajinné prvky, objekty respektive útvary – v podobě význačných bodů, linií a ploch, a to počínaje od regionální mikroúrovně prostředí (Drbohlav, 1995).

Takové subjektivní prostorové představy o uspořádání, struktuře a o kvalitě geografického prostředí, vznikající v lidském mozku, mohou být přenášeny s použitím statistických, grafických a kartografických metod do kreslených, tištěných i elektronických mapových elaborátů. Mapy vyjadřující představy o uspořádání a o kvalitě prostředí se označují za „**mentální mapy**“.

Z výše uvedeného tedy vyplývá důležitost a smysluplnost zkoumání percepce, preferencí a následně mentálních map, v nichž se tyto jevy odrážejí.

2.2 Pojetí prostorových percepce a mentálních map v zahraniční literatuře

Pojetí prostorových percepce v ryze geografickém smyslu se v zahraniční literatuře vyskytovalo poměrně málo. Jako první tyto otázky okomentoval v roce 1913 Ch. Trowbridge (Trowbridge 1913, In: Gold, White 1986). Ten si jako první všimnul skutečnosti, že ne všichni lidé mají dobré orientační schopnosti. Lidé s lepší prostorovou orientací ho přivedli k vyslovení domněnky, že v myslích těchto lidí existují jakési „imaginární mapy“, které jim v orientaci v prostoru pomáhají.

Pro další diskusi problematiky percepce a mentálních map jsem využila článku D. C. D. Pococka z roku 1976 (Pocock 1976). Ten v něm představuje různé typy mentálních map, jak je správně konstruovat a následně interpretovat. Také se zde poprvé objevuje klasifikace mentálních map na dvě základní skupiny: „gouldovské“ a „lynchovské“.

2. 2. 1 Studie využívající „lynchovského“ pojetí mentálních map

Tyto mapy vycházejí z výzkumu prostorových percepce **K. Lynche**. Ten je poprvé představil ve své knize „*The Image of the City*“ (Lynch 1960). Jeho kniha byla v roce 2004 přeložena i do češtiny pod názvem „*Obraz města*“. V knize jsou shrnuty výsledky jeho výzkumu ve kterém se snažil objasnit vztah image a fyzických rysů města. Výzkum provedl ve třech amerických městech: Bostonu, Jersey City a Los Angeles.

Cílem jeho práce bylo poodhalit obraz města, který se utváří v představách jeho obyvatel. Uvědomuje si zároveň, že „*každý individuální obraz je svým způsobem unikátní a má jiný obsah*“, který je jen těžce sdělitelný (Lynch 2004, s. 46). Ve své práci použil vlastní metodu zjišťování těchto map, kdy obraz města („mapu“) kreslí sami respondenti. Nakreslený obraz dále doplnil o interview s vybranými respondenty, díky čemuž získal i další jinak nezachytitelné informace. Podle zakreslených informací v jednotlivých mapách poté Lynch sestavil jednu obecnou mapu poskytující jakýsi „veřejný“ obraz města. Analýzou obsahu mapy sestavil klasifikaci základních krajinných prvků - orientační body, oblasti, uzly, hrany a cesty. Zdůrazňuje však, že žádný z těchto prvků se v prostředí nevyskytuje izolovaně, ale že se prolínají. Důležitým konceptem, který Lynch ve své knize zmiňuje a velmi zdůrazňuje, je tzv. koncept obraznosti nebo čitelnosti (imageability, legibility). Imageability je „*vlastnost objektu, která u každého pozorovatele vyvolává silný image*“ (Lynch 2004, s. 9) „Imageability“ tak může být tvar, barevnost či celkové uspořádání celého objektu, které vidíme, ale které působí i na naše další smysly. Takto uspořádané město se nám bude zdát výraznější a obdivuhodnější, protože vzbudí pozornost našich smyslů a tím i zájem se na věci hlouběji podílet.

Lynchovou technikou načrtávání map se nechal inspirovat **B. Goodey** (Goodey 1971), který ji využil pro zjištění percepce městského centra v Birminghamu. Respondenty na rozdíl od Lynche oslovil poštou a požádal je o vyjádření preferencí jednotlivých částí města. Kombinací a vážením poté získal celkový obraz preferencí obyvatel.

Kriticky se na využití načítávání map, podle K. Lynche, dívá empirická studie dvojice autorů **D. Francescato a W. Mebane** (Francescato, Mebane, In: Downs, Stea, ed. 1973) ve sborníku příspěvků „*Image and Environment*“ (Downs, Stea, ed. 1973). Na doporučení K. Lynche si vybrali dvě zcela odlišná italská města – architektonicky zajímavý Řím a staré průmyslové Miláno. Ve své studii se snaží najít odpověď na otázku: Jak se odlišuje vnímání těchto dvou měst rezidenty podle pohlaví, věku a socioekonomického postavení? Identifikují, že rezidenti jsou schopni do map zakreslit Lynchových 5 základních prvků, nicméně ty nedokáží přesně vyjádřit jak se ve městě cítí, co obvykle v dané části města dělají, co se jim tam líbí či nelíbí. Všechny tyto aktivity, postoje a pocity jsou součástí něčeho co Stea a Wood zahrnují pod „*opportunity surface*“ tzn. vše co město nabízí svým obyvatelům. Zdůrazňují tak, že město má více rozličných prvků, které tvoří jeho celkový obraz.

Do sborníku příspěvků „*Image and Environment*“ přispěl i **T. F. Saarinen**, který zde diskutuje prostorové představy středoškolských studentů o podobě celého světa (Saarinen, In: Downs, Stea, ed. 1973). Pro svoji studii si vybral studenty ze čtyř zemí – USA, Kanady, Finska a Sierra Leony, kterým poskytnul čistý list papíru a požádal je, aby Lynchovou technikou načítávání mentálních map nakreslili, jak vnímají uspořádání mapy světa. V načrtnutých mapách se soustředí na analýzu toho, jaký vliv na percepci daného státu má velikost a vzdálenost od místa pozorování, aktuální události a kulturní faktory. Autor si ve své práci uvědomuje nereprezentativnost zkoumaného vzorku studentů a to jak z prostorového (zahrnutí pouze 4 lokalit) tak i kulturního a socioekonomického hlediska. Výsledné mapy zachycují velké rozdíly v podrobnosti jednotlivých map, které poukazují na odlišné znalosti jednotlivých skupin studentů o různých částech světa. Co se týče zachycených elementů, téměř všechny mapy vykázaly „...*převahu sociálních znaků nad znaky fyzickými*“ (Saarinen, In: Downs, Stea, ed. 1973, s. 151).

Saarinen ve zkoumání mentálních map světa pokračoval i v další studii z roku 1987 (Saarinen 1987). Svůj výzkum na rozdíl od předešlého založil na velkém vzorku respondentů zahrnující studenty 1. ročníků geografie ze 49 zemí světa. Ti opět pomocí Lynchovy techniky načítávání map zaznamenávali mapu světa se všemi státy a dalšími důležitými prvky. Saarinem poté u těchto map analyzoval jak jsou „centrovány“, tzn. která část světa se u studentů nachází uprostřed mapy. V 80 % případů načrtnutých map převládalo Eurocentrické vidění světa, kdy za hlavní faktor vysvětlující odchylky, Saarinen označil zeměpisnou délku. Zdůrazňuje tak skutečnost, že „*mezi změnou politického statusu a jejím odrazem ve vidění světa existuje poměrně dlouhý časový interval*“ (Saarinen 1987, s. 3). Za nejlepší způsob jak danou situaci pozměnit vidí vzdělávání na všech úrovních, neboť „...*představy o světě se více odvozují ze vzdělání než z osobní zkušenosti*“ (Saarinen 1987, s. 3).

Velmi teoreticky laděným příspěvkem zabývající se percepcí městského prostředí je článek, jehož autorem **D. Appleyard**, publikovaný opět ve sborníku „*Image and Environment*“. Autor zde

předkládá svoje závěry z výzkumů ve Venezuele a Bostonu a ze studia další psychologické literatury (Appleyard, In: Downs, Stea, ed. 1973). Dochází k závěru, že existují tři způsoby percepce města, které nazývá – „operational, responsive, inferential“. (Appleyard, In: Downs, Stea, ed. 1973, s. 109). „Operational perception“ volně přeloženo jako funkční percepci charakterizuje, jako prvky ve městě, které člověk dennodenně vnímá, protože je dennodenně využívá k dosahování svých cílů. Tyto prvky díky tomu pak získávají určitou specifickou funkci. Percepce „responsive“ představuje mnohem širší pojem, který zahrnuje nejenom zapamatování si městského elementu, ale i určitý zvuk či vůni. Percepce „inferential“ vychází z předpokladu, že člověk si v průběhu svého života třídí a generalizuje systém elementů a vytváří si tak svůj „osobní model města“ (Appleyard, In: Downs, Stea, ed. 1973, s. 110). Ve své studii dochází k závěru, že „čím konvenčnější je struktura města, tím rychleji a přesněji jsme schopni ji poznat“ (Appleyard, In: Downs, Stea, ed. 1973, s. 110).

2. 2. 2 Studie využívající „gouldovského“ pojetí mentálních map

Za autora pojmu „mentální mapa“ je označován britský geograf **P. R. Gould**, který poprvé tohoto pojmu použil ve svém článku „*On Mental Maps*“ ve sborníku příspěvků „*Image and Environment*“ (Gould, In: Downs, Stea, ed. 1973). Ve svém článku se nejprve zamýšlí nad tím kolik toho vlastně víme o mentálních mapách, které vznikají v hlavě každého jedince. Mentální mapu zde pojímá jako zobrazení uzemí, jenž vzniká v lidském mozku. Upozorňuje, že oproti skutečnému obrazu reality je mentální mapa deformována kombinací nejrůznějších informačních toků pronikajících do lidské mysli, na jejichž základě si jedinec formuje svoje preference a mentální mapy. Snaží se tedy porozumět prostorovým aspektům lidského chování, přičemž si uvědomuje, že každé vnímání prostoru jedincem je unikátní - „...do představ o okolním světě se promítají politické, sociální, kulturní i ekonomické hodnoty lidí, jež mohou být specifické pro určitého člověka nebo naopak shodné pro větší skupinu“ (Gould, In: Downs, Stea, ed. 1973, s. 184). S toho dochází k závěru, že „určitá část vidění našeho světa je unikátní, ale část sdílíme s ostatními“ (Gould, In: Downs, Stea, ed. 1973, s. 186). Aby podpořil svoje myšlenky představil ve svém článku i první preferenční studie provedené v USA (4 státy), Evropě (5 států) Ghaně a Nigérii. Gould ve své studii nezapomíná na vyzdvížení použití mentálních map v řadě oblastí lidského života – např. využití při územním plánování, prognózách migračních proudů, či lokalizaci průmyslových závodů atd. Díky zachycení preferenčního chování lidí, se tak Gouldovy mapy značně odlišují od Lynchovských.

P. R. Gould ve zkoumání mentálních map pokračoval společně s **R. R. Whitem** a v roce 1968 spolu vydali článek v časopise *Regional Studies* s názvem „*The Mental Maps of British School Leavers*“ (Gould, White 1968). Cílem této studie bylo objasnit jak lidé (v tomto případě studenti) chápou a hodnotí prostor kolem sebe ve smyslu sídelních preferencí. Jejich předpokladem je, že „nejrůznější informační toky dopadající na jedince se prostřednictvím jeho osobních charakteristik modifikují a uspořádávají do prostorových preferencí“ (Gould, White 1968, s. 161), které jsou poté zobrazeny v mentální mapě. V tomto článku také poprvé představují schéma jak metodicky vyřešit

konstrukci mentálních map (viz. Obrázek 2.1). Jedinci jsou ve schématu nahrazeni „černými skříňkami“ A až G, ke kterým proudí různé informace o vhodnosti jednotlivých lokalit pro určitou činnost (bydlení, práce atd.). Tyto informace se díky osobnostním charakteristikám jednotlivců modifikují do pořadí určujícího preference jednotlivých území. Data jsou dále zpracována do korelační matice a stupnice, podle níž se ohodnotí jednotlivé lokality. Získané hodnoty se vynesou do mapy a za pomoci interpolace je vykreslena míra preference všech ploch. Výzkumu se zúčastnili studenti ze 23 škol ve Velké Británii. Do předložené základní mapy měli určit na základě svých vlastních sídelních preferencí pořadí jednotlivých hrabství. Z každé školy tak autoři získali pořadovou datovou matici s 92 řádky. Wernerová k jejich postupu namítá, zda je smysluplné, v případě tak velkého množství jednotek požadovat jejich pořadí, neboť se domnívá, že „člověk má vcelku vyhraněné názory, co se týče sympatií a antipatií, avšak uprostřed široké škály často není schopen jasně rozlišovat“ (M. Wernerová, 2006, s.15). Cílem autorů bylo z těchto jednotlivých preferenčních map vytvořit „model mentální mapy“ jenž by bylo možno aplikovat v jakékoli lokalitě. Zjišťují, ale že hlavním zdrojem variability je lokální efekt, který znamená zkrácení území v bezprostřední blízkosti pozorovacího bodu. Jedná se o území o kterém má respondent nejvíce informací a se kterým má vytvořeny nejsilnější vazby. Závěry nejenom z této studie shrnují ve společné knize „*Mental Maps*“ (Gould, White 1974), ve které diskutují širokou problematiku percepce, prostorových představ a mentálních map.

Dalším příspěvkem je článek **Ch. A. Heatwola** v časopise *Journal of Geography* (Heatwola 1993), ve kterém navazuje na práci P. R. Goulda. Jeho cílem bylo poukázat na skutečnost, že obraz sídelních preferencí může v průběhu času podléhat určitým změnám. Tyto změny identifikuje na pěti mentálních mapách sídelní preference USA, kdy musí konstatovat, že sídelní preference USA prošly během několika let zajímavými změnami (od zjištění sídelních preferencí Gouldem). K tradičním třem faktorům ovlivňujícím preference přidává další – politické, kulturní, neštěstí a katastrofy atd. Změny v preferencích přisuzuje právě těmto krátkodobějším faktorům.

Z nejnovejších prací bych ráda uvedla článek z roku 2005 od dvojice autorů W. J. Meester a P. H. Pellenbarg „*The spatial preference map of Dutch Entrepreneurs: Subjective rating of locations 1983, 1993 and 2003*“. Tento článek vychází z dříve napsaných studií z roku 1970, kdy se autoři zabývali migrací firem v Nizozemsku. Pellenbarg v té době identifikoval mnoho firem, které později litovaly své relokace. V mnoha případech se totiž ukázalo, že informace hrající roli v rozhodovacím procesu jsou špatné. Série výzkumu proběhla mezi firmami pomocí pošty, z různých oblastí Nizozemska, severního Nizozemska a Německa ve třech časových řadách 1983, 1993, 2003. Navržený dotazník se skládal z otázek a mapy Nizozemska se 70 místy. Respondenti byli požádáni, aby ohodnotili všechny s daných míst pomocí pětibodové škály podle jejich přesvědčení o vhodnosti daného místa pro jejich firmu. Na získaná data byla použita faktorová analýza, která naznačila tři základní faktory, které mohou ovlivňovat hodnocení lokací firem podnikateli – „potency, activity a

evaluation“. „Potency“ může být chápána jako preference centra země, jako místa koncentrace obchodních aktivit. „Activity“ koreluje s všeobecně vyšší preferencí aglomerace a „evaluation“ jsou tendence podnikatelů preferovat jejich vlastní okolí, které můžeme označit jako lokální sebepreferenci.

Všeobecně lze říci, že behaviorální přístup není příliš častým tématem ve vědecké literatuře posledních let. Časopis *The World Economy* popisuje současný behaviorální přístup jako mrtvý a zapomenutý (Meester, Pellenbarg 2005).

Obrázek 2.1: Schéma konstrukce mentálních map

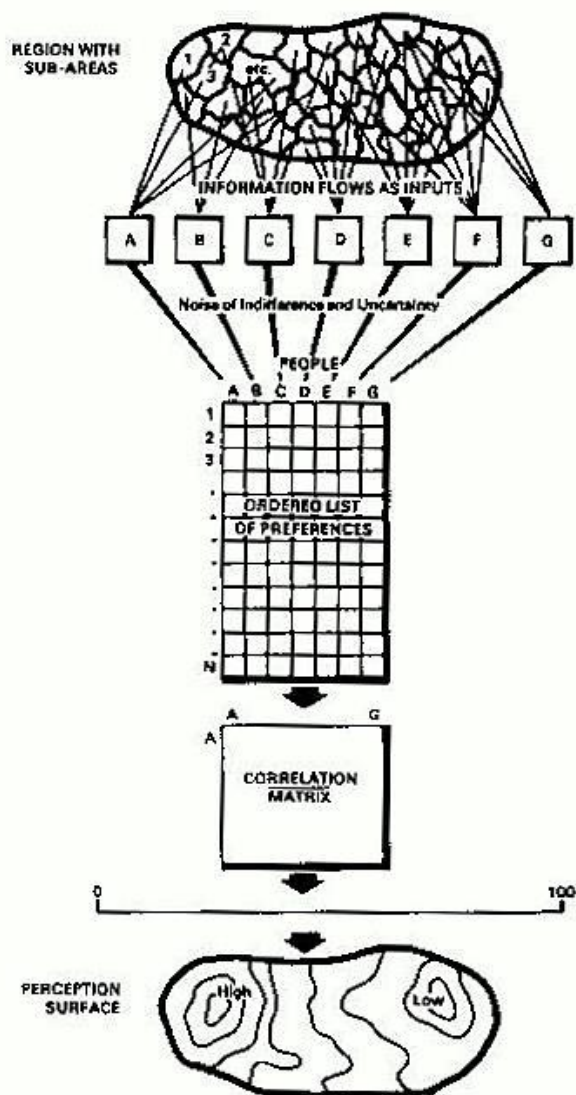

Figure 1.14 Constructing a preference surface; from the raw information to the final surface of the mental map.

Zdroj: Gould, White 1974.

2.3 Hlavní představitelé behaviorálního přístupu v české vědecké literatuře

Myšlenkový proud behaviorální geografie se v bývalém Československu objevuje později (až 90. letech minulého století), je spíše nahodilý a postrádá návaznost na obsáhlejší geografický výzkum. I když se tento směr v Československu nerozvinul ve větší míře, je několik českých autorů, které tento směr uchvátil a kteří se mu věnovali. Za nejvýznamnějšího představitele lze uvést D. Drbohlava, který k danému tématu napsal hned několik studií (1989a, 1989b, 1990a, 1990b, 1990c, 1993, 1995). Vedle Drbohlavových prací vznikly i další, více empiricky laděné - např. Hrdlička 1983, Mrklasová 1988, Siwek 1988.

Prvním příspěvkem **D. Drbohlava** k dané problematice je článek z roku 1989 na téma „*Migrační atraktivita měst ČSR a její motivační specifikace*“ (Drbohlav 1989). Cílem příspěvku bylo poukázat na konkrétní územní jednotky (v tomto případě vybraná města) s více než 10. tisíci obyvateli a určit u nich migrační atraktivitu, resp. neatraktivitu prostřednictvím důvodové struktury stěhování, kterou autor v závěru ještě konfrontoval s existující geografickou strukturou organizace společnosti. Pro určení migrační atraktivity (či neatraktivity) měst použil poměrně syntetický ukazatel – migrační saldo. Soubor vybraných českých a moravských měst hodnotil ve třech časových etapách: 1971-1975 (115 měst), 1976-1980 (115 měst) 1982-1984 (146 měst), které roztřídil podle počtu obyvatel do 4 velikostních kategorií. Aby odstranil rozdílnou variabilitu a mohl data vzájemně porovnávat převedl vypočtená relativní migrační salda na směrodatnou proměnnou, pomocí níž u měst určoval jejich atraktivitu resp. neatraktivitu. Jeho výzkum odhalil, že... „*města výrazně migračně atraktivní vykazují malou stabilitu s příslušného důvodu stěhování, zatímco migračně neatraktivní města vykazují stabilitu vyšší*“ (Drbohlav, 1989, s. 7,11). V generalizované podobě pak autor vyslovuje následující pravidelnost, že ... „*se zvyšující se hierarchickou úrovní nabývají na významu důvody stěhování „změna pracoviště“ a „učení – studium“. Naopak se snižujícím se řádem roste význam a pozitivní úloha „zdravotních důvodů“ stěhování*“ (Drbohlav 1989, s. 15).

Dalším Drbohlavovým příspěvkem, ve kterém zdůrazňuje spojitost mezi problematikou sídelních preferencí a migrace je „*Regional and residential preferences of the population (example of high school students in three selected cities of the Czech republic)*“ z roku 1990 (Drbohlav 1990a). V něm se Drbohlav zaměřil na analýzu sídelních preferencí u středoškolských studentů z Prahy, Ústí nad Labem a Pelhřimova. Konkrétní studenty pro dotazníkové šetření vybíral kvótním výběrem podle pohlaví, typu školy, v případě Prahy i podle lokalizace školy. Jeho snahou bylo identifikovat, zda jsou sídelní preference a jejich příčiny ovlivněny teritoriálním aspektem. Pro hodnocení použil bodovací metodu pro nejžádanější a nejméně žádané lokality a agregací bodových hodnocení určit jejich konečné pořadí. Mezi nejžádanější oblasti středoškolští studenti zařadili jižní Čechy a Šumavu, Krkonoše a Tatry, jenž představují málo urbanizované oblasti s kvalitním životním prostředím. Jako nejvíce žádaná města byly označeny Praha a Brno, České Budějovice Liberec (centra rekreace), Hradec Králové, či lázeňské město Karlovy Vary. U studentů z Pelhřimova se projevil pozitivní

lokální patriotismus – tzn, že preferují města blízká k Pelhřimovu (vzdálenostně, kulturně i sociálně). Důvody jsou v jejich případě zejména osobního charakteru. Koncept „ideálního bydliště“ je, až na výjimku studentů Pelhřimova, pro všechny skoro stejný.

Již výrazně metodologicky orientovaná je další Drbohlavova studie – „*Důvody regionálních a sídelních preferencí obyvatelstva ČR*“ (Drbohlav 1990b). Tato studie byla zaměřena na ukázkou zpracování „preferenčních dat“ pomocí vícerozměrných statistických metod – shlukové a faktorové analýzy. Zdrojem dat byl výzkum „Šetření třídní a sociální struktury obyvatelstva ČSSR“ v roce 1984 na území celé republiky. Výzkum byl proveden na souboru cca 3500 osob (vybraných náhodným statisticky reprezentativním způsobem) se kterými bylo vedeno standartizované interview. Cílem bylo zjištění souvislostí mezi proklamovanými důvody preference místa trvalého bydliště s vybranými identifikačními charakteristikami dotazovaných. Dotazovaní měli k dispozici 12 důvodů preferencí, u nichž vyjadřovali stupeň důležitosti. Pro vystižení shody názorů respondentů na důležitost jednotlivých kategorií důvodů využil shlukovou analýzu. Pomocí faktorové analýzy poté 12 důvodů preferencí redukoval na menší počet nových komplexních charakteristik – faktorů. Ty dále konkretizoval ve významu „*zjištění významnosti vztahu mezi jednotlivými faktory - věkem, pohlavím, vzděláním a místem bydliště*“, kdy se prokázalo, že názorové hladiny se podstatně podle těchto charakteristik liší. (Drbohlav 1990b, s. 20). Za jednoznačně nejdůležitější faktor preference, dotazovaní označili důvod „zdravého životního prostředí“ (Drbohlav 1990b).

Posledním příspěvkem od D. Drbohlava, který se věnuje sídelním preferencím je „*Migrační motivace, regionální a sídelní preference obyvatelstva – teoretická východiska v československé a zahraniční literatuře*“ (Drbohlav 1990c). Autor se v něm pokouší utřídit teoretická východiska, shrnout nejdůležitější poznatky a upozornit na metodická úskalí hodnocení „měkkých dat“.

Spíše empiricky laděná práce je studie s názvem „*Preference sídelních prostorů Čech*“ od **M. Hrdličky** (Hrdlička 1983). V té se snaží autor poukázat na skutečnost, že změna názoru na jednotlivé sídelní prostory nemusí nutně vést k změně trvalého bydliště. Jeho respondenty byli vysokoškolští studenti, u kterých předpokládal vyšší pravděpodobnost migrace spojené s ukončením studia a nástupem do zaměstnání. Vysokoškoláky oslovil pomocí ankety, v níž vyjadřovali potenciální cíle migrace a zároveň spokojenost s bydlištěm současným pomocí třibodové stupnice. Na základě celkového součtu Hrdlička sestavil pořadí preferovaných cílů. Nejvíce bodů získaly oblasti a města v jižních Čechách a na úpatí horských celků tzn. území s kvalitním životním prostředím a rekreačními možnostmi. Nejméně bodů pak oblasti a města nejvíce průmyslově postižená. V další části studie se ještě autor zabývá názory studentů na potenciální cíle migrace a ty konfrontuje se skutečnou migrací za období 1961-1975.

M. Mrklasová ve své práci „*Migrační a sídelní preference ústeckých středoškoláků*“ (Mrklasová 1988) využívá Hrdličkovy metodiky, kterou aplikuje na území celého Československa. Jako nejlépe hodnocená oblast opět vychází jižní Čechy, naopak nejhůře jsou studenty hodnoceny

oblasti Severočeského kraje, Ostravska a také Praha. Velmi odmítavě je studenty hodnoceno i celé Slovensko, což může být dáno odlišným stylem života, cizím jazykem a dosti velkou vzdáleností. Do jisté míry se tak v preferencích studentů projevil západovýchodní gradient. Této skutečnosti si povšimla ve své diplomové práci i M. Wernerová (Wernerová 2006), která se v ní zabývala myšlenkou, „... *zda existuje obdobný trend i v současnosti, resp. zda oddělení Slovenska a následná změna polarity uvrhla do podobně negativní situace i Moravu*“ (Wernerová, 2006, s.19). Wernerová dochází ve své práci k závěru, že existuje poměrně silná polarita mezi Čechami a Moravou, která je způsobena šířeji pojatým sousedským efektem. Sama, ale upozorňuje na skutečnost, že by bylo vhodné obdobné šetření provést i na moravských univerzitách, aby nebyl její závěr jednostranný.

T. Siwek ve své studii „*Území Československa očima studentů geografie*“ (Siwek 1988), představil poněkud odlišnou metodiku ke zkoumání percepce území. Jeho průzkumu se zúčastnilo 100 studentů Univerzity Karlovy, většinou z vyšších ročníků (3.-5. ročníky). Cílem bylo zjistit u studentů znalost území a zároveň oblíbenost území Československa. Každý z dotazovaných obdržel mapu ČSSR a do jednotné čtvercové sítě měl zaznamenat, jak se mu dané území líbí, nebo nelíbí přiřazením některé z hodnot desetistupňové hodnotící škály. Studenti byli vyzváni ani hodnotili pouze na „*základě svých subjektivních dojmů a životních zkušeností*“ (Siwek 1988, s. 32). Výsledkem studie byly dvě mapy – mapa oblíbenosti území a mapa návštěvnosti. Další analýzou mapy návštěvnosti prokázal očekávaný předpoklad, že „*se vzdáleností od trvalého bydliště, které je pro většinu lidí i místem nejdéle a nejlépe známým, znalost území klesá*“ (Siwek 1988, s.34). V mapě oblíbenosti vykázala extrémní atraktivitu oblast Tater, minimum pak Ostrava.

Novější prací T. Siwka je práce s názvem „*Vědomí Slezské identity v mentální mapě*“ vydané v roce 2000 (Siwek, Kaňok 2000). Mentální mapa je zde chápána jako, „...*kartografické vyjádření představ člověka o geografickém prostoru*“ (Siwek, Kaňok 2000, s. 73). Protože zaznamenanou percepci území Slezska lze porovnat s existující skutečností jedná se o komparativní typ mentální mapy. Respondentům byla předložena mapa širšího okolí a do této mapy respondenti vymezovali historickou část Slezska na území ČR. U jednotlivých obcí širšího území, pak zjišťovali kolikrát, byla každá konkrétní obec zařazena do české části historického Slezska. Dílčí mapy i výsledná mentální mapa byly zpracovány pomocí programů ARC/INFO a ArcView, pomocí pravidel objektivního sestrojování stupnic. Nejdůležitější úlohou respondentů bylo kromě výše uvedeného zakreslit do slepé mapy polohu Slezska. Šlo o zakreslení jejich vlastní představy o české části Slezska, jednalo se tedy o mentální mapu ve smyslu K. Lynche. Výsledkem je souhrnná mapa toho, které území České republiky považují jeho obyvatelé za Slezsko, tedy to co ve svém vědomí za Slezsko považují.

Za stěžejní práci, ze které do jisté míry vycházím je diplomová práce **M. Wernerové** – „*Percepce atraktivity a image krajských měst v Česku na příkladu vysokoškolských studentů z Českých Budějovic a Ústí nad Labem*“ (Wernerová 2006). Jádrem této práce je analýza percepce i

preferencí vysokoškoláků v současném období a to ze dvou měst – Ústí nad Labem a Českých Budějovic. Cílem bylo zjistit jak je těmito mladými lidmi vnímána atraktivita krajských měst v Česku, a zda je jejich percepce ovlivněna jejich image, resp. dalšími měkkými faktory. Autorka se domnívá, že na hodnocení atraktivity měst se z velké části podílí i image těchto měst, která je rozšířena v podvědomí obyvatel. Jako hlavní výzkumnou metodu použila terénní dotazníkové šetření, která doplnila ještě o další dva zdroje dat - o „tvrdá statistická data“ a o konfrontaci s výsledky agentur pro výzkum veřejného mínění. Hodnotila tři oblasti – ekonomickou úroveň a trh práce, bydlení, životní prostředí a rekreaci. Z hodnocení ekonomické úrovně a trhu práce jasně vyplynul fenomén Prahy. V oblasti hodnocení bydlení se projevila silná dominance Českých Budějovic, které leží v atraktivní krajině s kombinací krásné přírody a historických měst. Ve sféře životního prostředí a rekreace byla nejlépe vyhodnocena dvojice Karlovy Vary a České Budějovice. Dvojici pánevních strukturálně postižených měst (Ostrava, Ústí nad Labem) byla ve všech sledovaných problematikách přisouzena největší neatraktivita. Tato města jsou dle Wernerové „*jednoznačně negativně vnímána a kategoricky odmítána. Bez ohledu na osobní zkušenost jsou považována za odstrašující případ, jsou asociací pro nevzhlednou, průmyslovou lokalitu, se zdevastovanou krajinou*“ (Wernerová 2006, s. 78).

Z dalších studentských prací bych ještě ráda uvedla bakalářskou práci **P. Kotála** – „*Analýza mentálních map Prahy*“ (Kotál 1997), v níž se autor zabývá hlubší obsahovou analýzou mentálních map, konkrétně Prahy. Na skupině turistů a amerických studentů se snaží poodhalit pomoci subjektivních výpovědí a načtrnutých map, jak tito „nově přichozí“ vnímají neznámé město. Ve své práci se zabývá i existencí rozdílů mezi mentálními mapami žen a mužů. Sleduje i vývoj tzn., jak se mění představy studentů o daném místě (díky získaným zkušenostem, délkou pobytu).

3. Metodika řešení

Tato kapitola si klade za cíl objasnit základní pojmy, objevující se v celé práci. V další části pak bude prezentován přístup aplikovaný k výzkumu a představen základní metodický postup, který z velké části vychází z postupu M. Wernerové. Tento postup byl zvolen záměrně, neboť práce si klade za cíl rozšíření studie M. Wernerové o výzkum percepce a preferencí VŠ studentů z moravských krajských měst – konkrétně Brna, Ostravy, Olomouce a Zlína. Zlín byl zvolen pro celkové dokreslení „obrazu krajských měst“ vysokoškolskými studenty z Moravy.

3.1 Definice základních pojmů

Mentální mapy

Mentální mapy jsou výsledkem kognitivního mapování, který je definován jako, *...poznávací proces, jehož prostřednictvím jedinec získává, kóduje, uchovává, vyvolává a dekóduje informace o attributech prostorového prostředí*“ (Downs, Stea, ed. 1973, s. 9). Downs, Stea navíc zdůrazňují, že *„běžné každodenní činnosti jako cesta do práce by bez určité formy kognitivní mapy byly nemožné“* (Downs, Stea, ed. 1973, s. 10).

Podle knihy *„The Dictionary of Human Geography“* se jedná o *„... prostorově uspořádané preference a individuálně zřetelné představy o lokalitách, jež jsou uloženy v mysli člověka a jež slouží jako zdroj informací při procesu hodnocení a rozhodování o vhodnosti prostoru pro daný účel. Představují směsici informací, které odrážejí nejen znalosti člověka o místě, ale i jeho subjektivní pocity vůči němu“* (Johnston, ed.1993, s.295).

Drbohlav mentální mapu definuje jako *„grafické vyjádření představ člověka o geografickém prostoru, nejčastěji jeho kvalitě nebo uspořádání“* (Drbohlav 1995, s.10).

Mentální mapa představuje jakýsi individuální obraz světa či reality, kterou jedinec využívá pro orientaci v prostoru. Mentální mapou jsou naše znalosti a zkušenosti s prostředím mající různou detailnost a propojenost. Znalosti o prostředí se u jedinců liší na základě věku, vzdělání, ekonomického postavení atd. (Downs, Stea, ed. 1973, Drbohlav 1995, Gould 1973, Gould, White 1974, Spilková 2002, Wernerová 2006). Již v teoretickém rámci jsem použila dělení studií podle dvou základních typů mentálních map – lynchovského a gouldovského.

„Lynchovský“ typ prezentuje topografické zobrazení prostoru, vyjádřené jedincovým osobitým vnímáním rozsahu, umístění a tvaru jednotlivých krajinných prvků – útvarů v prostředí. Jedná se tak vlastně o jeho subjektivní prostorovou orientaci. Lynchovský typ mentální mapy představuje konkrétní náčrtek, nákres nebo schéma daného prostředí (Drbohlav 1995).

„Gouldovský“ typ reprezentuje obraz atraktivity prostorových preferencí získaný obvykle respondentovým výběrem ideálního místa pro určité účely (práce, bydlení, rekreace). Jsou reflektovány nejen znalosti jedince o místě, ale i jeho subjektivní pocity, které mají psychologickou

povahu. Tento typ map je díky neschopnosti jedince absorbovat všechny informační toky z prostředí často deformován (Drbohlav 1995, Gold, White 1974).

Sídelní preference

Vypovídají o oblíbě jednotlivých lokalit obvykle pro trvalé bydlení či stálé zaměstnání. Jedinec tak neustále vnímá a hodnotí sídelní prostory pro svůj následný výběr ideálního místa či regionu. Jeho preference jsou tak výsledkem zájmu o prostředí, ve kterém se pohybuje, pracuje, bydlí či uspokojuje svoje každodenní potřeby. Časem může docházet ke změně preferencí sídelních celků na úkor celku jiných. Důsledkem těchto změn, ale velmi zřídka bývá i změna trvalého bydliště, neboť Drbohlav považuje preference za poměrně stabilní v čase i prostoru (Drbohlav 1995, Hrdlička 1983).

Percepce (Vnímání)

„Jedná se o přímou smyslovou zkušenost z určitého stimulu, kterým může být právě prostředí. Tímto způsobem člověk získává informace o prostředí, které jsou následně strukturovány, kategorizovány a řazeny do významových skupin v průběhu procesu poznání. Na závěr probíhá proces evaluace, v rámci něhož jsou informacím přiřazovány hodnoty a preference. Na základě těchto tří mentálních procesů jsou přijímána veškerá prostorová rozhodnutí, která jedinec neustále provádí“ (Krupat 1985, In Wernerová 2006 s. 25).

Siwek za výsledek percepce informace o území považuje *„ subjektivní obraz území ve vědomí člověka, vznikajícího na základě jeho životních zkušeností“*. (Siwek 1988, s. 31).

Atraktivita

„Je základní charakteristikou každé lokality vypovídající o její přitažlivosti, resp. odpudivosti pro obyvatelstvo, turisty či investory“ (Wernerová 2006, s. 25) Dle Drbohlava je *„odrazem historického vývoje sídelní struktury, ekonomicko-sociální struktury, společenských i politických událostí a rozhodnutí, přírodních podmínek, ale rovněž postojů a reakcí obyvatelstva“* (Drbohlav 1989b, s.5). V čase se atraktivita územních jednotek může různě měnit – slábnout, zvětšovat se, přesouvat se z jedné na druhou, ovšem vždy má proces své konkrétní podněty a příčiny.

Image

Pojem image může být v tom nejširším slova smyslu chápán jako atraktivita určitého území. Ani v odborné literatuře neexistuje jednoznačná definice tohoto pojmu. Jednou z možných definic image je, že se jedná o *„souhrn všech postojů, poznatků, zkušeností a vizuálních dojmů a pocitů, které jsou spojeny s určitým objektem“*. (www.mestskymarketing.cz) Image města tvoří jeho obraz mezi všemi cílovými skupinami, to znamená mezi obyvateli, pendlery, podnikateli, turisty atd. Dle Lynche, je *„vznik každého image výsledkem dvojrozměrného procesu, který se odehrává mezi pozorovatelem a pozorovaným objektem“* (Lynch 2004, s. 11).

Pro měření image se velmi často používá jedna z následujících metod – **měření známosti a příznivosti postojů** k danému městu, instituci, **sémantický diferenciál** – měření polohy image

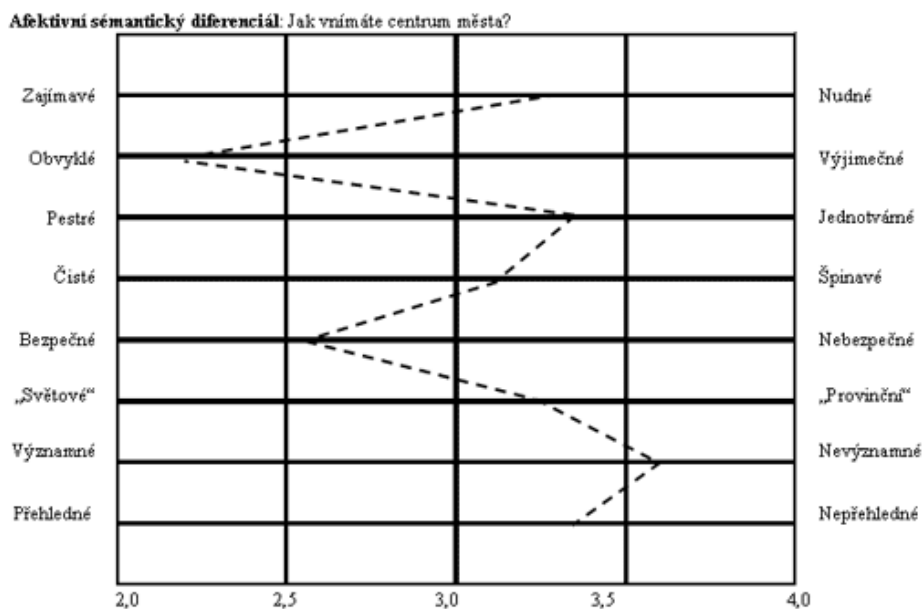
města či instituce za základě hlavních tzv. relevantních dimenzí, **vícefaktorová metoda** či **multidimenzionální analytická mapa** (Kotler 1992).

Samotnou image analýzu tvoří tři základní prvky:

- Afektivní (emoční) komponent: hodnocení daného objektu na základě pocitů. Zaměřuje se na pocitové hodnocení dané lokality (např. čistý, špinavý)
- Kognitivní (poznávací) komponent: subjektivní vědění o daném objektu. Zaměřuje se na osobní zkušenosti, znalosti a názory respondenta o dané lokalitě (např. obchodní nabídka, kulturní vyžití)
- Konativní (aktivní nebo také behaviorální) komponent: aktivita spojená s daným objektem, postihující aktivitu a chování respondenta v určitých lokalitách (např. nakupování v centru města (www.mestskymarketing.cz)).

Nejčastěji používanou metodou image analýzy je sémantický diferenciál, který se zakládá na specifickém dotazníkovém šetření pomocí něhož se zjišťují subjektivní pocity a domněnky o dané lokalitě. Sémantický diferenciál hodnotí zkoumaný objekt (lokalitu) pomocí různých položek s využitím bipolární stupnice (nejčastěji 1-5, přičemž 1 je pozitivní vnímání a 5 naopak negativní) Evaluční položky tvoří antonyma adjektiv (např. čistý-špinavý, starý-nový, solidní-nesolidní), jenž se nacházejí na protilehlých pólech stupnice. Takto vyjádřené spontánní hodnocení je kvantifikováno a výsledný průměr dichotomických párů je propojen vertikálními stupnicí.

Obrázek 3.1: Příklad konstrukce sémantického diferenciálu

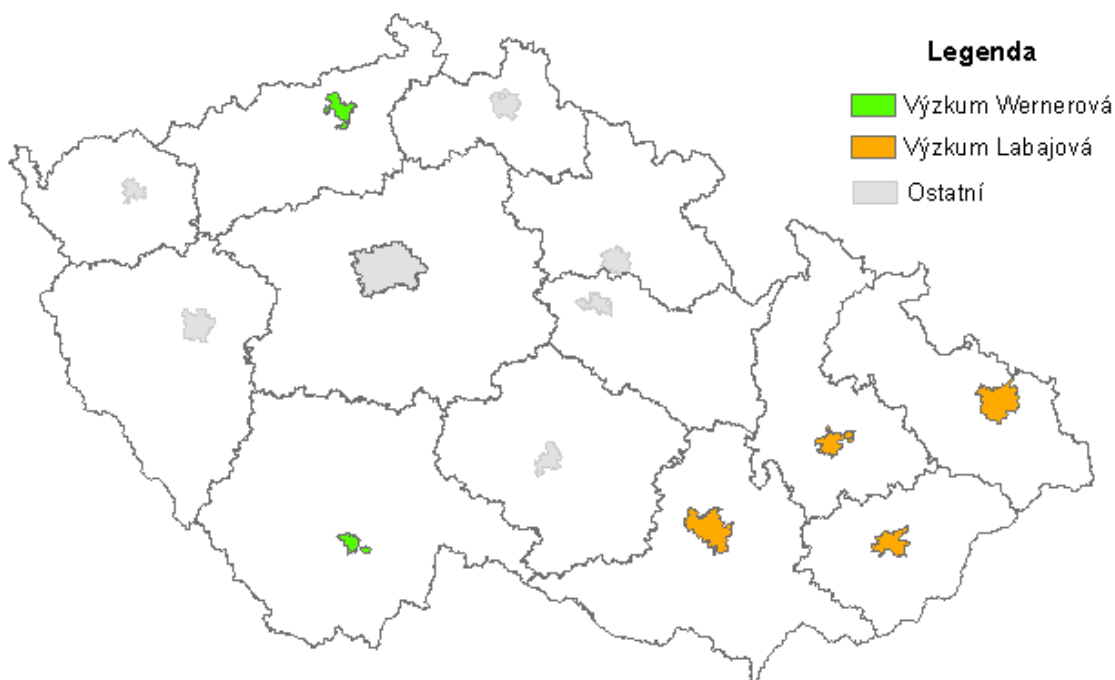
Zdroj: (www.mestskymarketing.cz)

3.2 Zkoumaný soubor měst

Hlavním cílem této práce je zjištění postavení krajských měst v Česku v očích studentů z moravských krajských měst. Díky tomuto zjištění bude možné potvrdit či vyvrátit hypotézu M. Wernerové o existenci polarity mezi Čechami a Moravou ve vnímání krajských měst jejich obyvateli, v tomto případě VŠ studenty. Do výzkumu jsou tedy zahrnuty všechny kraje, resp. jejich krajská města. Krajská města představují jednu řádovostní úroveň v systému osídlení, jež tvoří poměrně malou skupinu jednotek, avšak s rozhodujícím významem z hlediska regionálního rozvoje.

Statistické ukazatele, které jsou v této práci analyzovány odpovídají administrativnímu vymezení obcí, neboť za jednotku obce existují relativně dobře dostupná a kvalitní data. M. Wernerová taktéž pracovala s jednotkou obce, neboť „...okresy i územní obvody II. a III. stupně představují příliš široké vymezení a zkoumání základních sídelních jednotek je až příliš podrobné a výrazně omezené statistickou databází“ (Wernerová 2006, s.26). Proto pokud nebude uvedeno jinak, budou se všechny níže uvedené údaje vztahovat k jednotkám obcí.

Obrázek 3.2: Vymezení zkoumaného souboru měst

Zdroj: Vlastní zpracování v Arc Map 9.3

3.3 Zdroje dat a použité metody

V předkládané práci byly použity dva typy dat, které mají odlišný charakter i způsob pořízení a tudíž i odlišné zpracování a hodnocení. První skupina dat pochází ze statistik centrálních institucí (ČSÚ, ČUZK, MMR, MPSV). Největší soubor informací byl nalezen na internetovém portále Českého statistického úřadu v jeho průběžných ročních statistikách. Tyto údaje byly někde

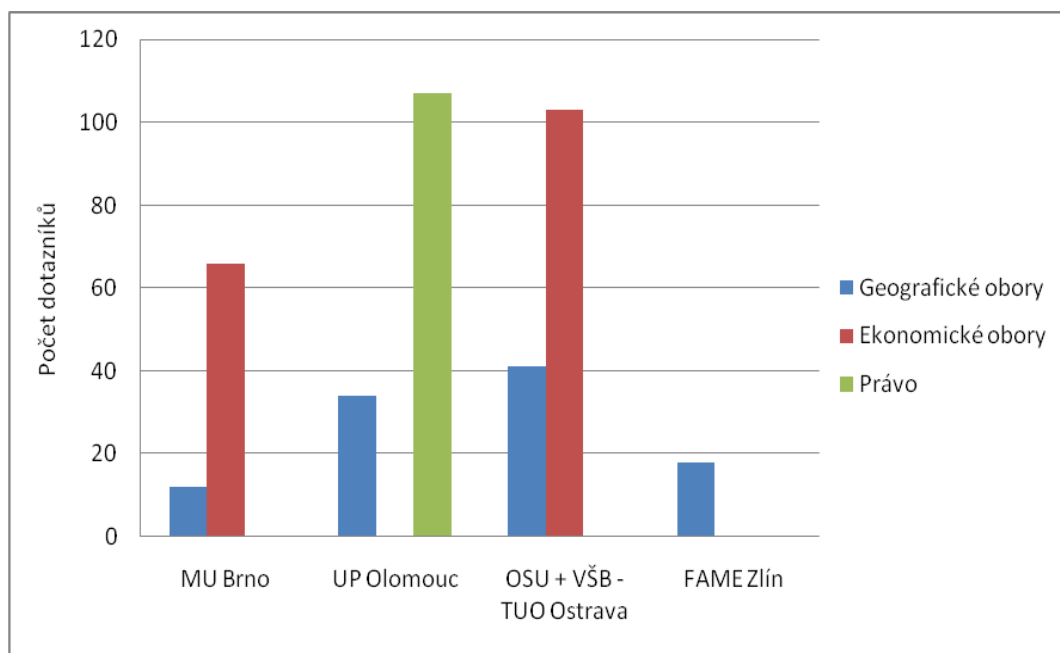
doplněny staršími údaji ze SLDB 2001. Údaje o trhu práce a nezaměstnanosti pocházejí z Integrovaného portálu Ministerstva práce a sociálních věcí, zdrojem dat o kvalitě životního prostředí je Ministerstvo životního prostředí. Data týkající se cen bytů a měsíčních tržních nájmů pocházejí z internetové aplikace Institutu regionálních informací. Ceny pozemků pak z databáze Ministerstva pro místní rozvoj. V neposlední řadě jsem jako zdroj informací využívala internet a citovanou literaturu.

Výše uvedené zdroje dat představují tzv. „tvrdá“ data, která by sama o sobě byla pro tento výzkum nedostačující. Proto pro výzkum sídelních percepce a preferencí bylo obdobně jako u M. Wernerové použito metody „měkké“, a to ve formě dotazníkového šetření. Metoda dotazníků byla zvolena proto, že dokáže lépe identifikovat subjektivní názory a pocity jednotlivých respondentů. Na počátku musel být vyřešen základní problém, a to vymezení vzorku respondentů, který bude dostatečně reprezentativní. Za základní soubor byli zvoleni studenti čtyř moravských krajských měst – Brna, Olomouce, Olomouce a Zlína. Tyto města jsou velikostně nesrovnatelná, liší se počtem sídlících univerzit i jejich image. Pokud bychom čtveřici rozdělili do dvou dílčích skupin - Brna, Olomouc versus Olomouc a Zlín bylo by možné najít určité společné znaky dílčí skupiny. Přesto byla ponechána všechna čtyři moravská krajská města.

Získání dat dotazníkovým šetřením proběhlo samotnou autorkou v termínu od 27. 4. – 15. 5. 2009. Za základní soubor byli zvoleni studenti 3. – 5. ročníků ekonomických a geografických oborů, u nichž je předpoklad přesnějšího hodnocení na základě odborných znalostí získaných studiem. Domnívám se, že se objeví rozpor v hodnocení ekonomů, kteří by za vším mohli vidět pouze ekonomickou stránku věci a geografů, kteří se učí pohlížet na věc komplexnějším způsobem. Studenti byli tedy vybíráni podle studijních oborů, tak aby byly co možná nejvíce zachyceny rozdíly ve vnímání krajských měst ekonomy a geografy. Z tohoto důvodu byly vybrány studijní obory a konkrétní předměty, v jejímž rámci bylo možné postihnout co největší počet respondentů. Za reprezentativní vzorek jsem si zvolila podchycení alespoň 25 % respondentů z jednotlivých studijních oborů. Podrobnější přehled podává Tabulka 3.2 Struktura šetřeného vzorku respondentů. Metoda samotného sběru dat spočívala v kontaktování vytipovaných učitelů s jejichž pomocí proběhly v rámci cvičení jednotlivá dotazníková šetření. V případě geografických oborů v Ostravě a Brně byly dotazníky doručeny konkrétnímu učiteli, který je nechal vyplnit v rámci konzultace či zkoušky. V případě Zlína vznikl komunikační šum a dotazníkové šetření málem neproběhlo. Nakonec proběhlo mezi studenty Veřejné správy a regionálního rozvoje. Díky pokročilosti letního semestru je celkový počet dotazníků ze Zlína mnohem menší než u ostatních měst, ale přesto splňuje mnou stanovenou hranici 25 %. Pro celkové dokreslení vidění krajských měst studenty z Moravy tak postačuje. V případě Olomouce byli studenti ekonomie zaměněni za studenty práv z důvodu neexistence ekonomických oborů na Univerzitě Palackého.

Struktura šetřeného vzorku dle studijních oborů je zachycena v Tabulce 3.1

Tabulka 3.1: Struktura šetřeného vzorku dle studijních oborů

Zdroj: dotazníkové šetření

Celkově bylo získáno 388 dotazníků. Celkem 7 dotazníků muselo být vyřazeno, kvůli zcela špatnému vyplnění. I u několika dalších dotazníků se i přes veškeré podrobné instrukce, vyskytly určité nedostatky (např. pouze částečně vyplněné). Ve všech případech bylo získáno více dotazníků, než byla stanovená hranice. I přesto je nutné formulovat závěry s ohledem na zvolený vzorek respondentů.

Tabulka 3.2: Struktura šetřeného vzorku respondentů

Masarykova univerzita Brno			
	počet studentů	min. počet dotazníků	získané dotazníky
Geografie			
Navazující magisterský obor - sociální geografie, regionální geografie – regionální rozvoj	39	10	12
Ekonomika a management			
Navazující magisterský obor - podnikové hospodářství	167	42	66
Palackého univerzita Olomouc			
	počet studentů	min. počet dotazníků	získané dotazníky
Geografie			
Obor - regionální geografie	41	11	34
Právní vědy			
Obor - právo	300	75	107

Ostravská univerzita Ostrava			
Geografie	počet studentů	min. počet dotazníků	získané dotazníky
Navazující magisterské studium - geografie a regionální rozvoj, politická a kulturní geografie	69	18	41
Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava			
Ekonomika a management	počet studentů	min. počet dotazníků	získané dotazníky
Navazující magisterské studium - Finance, Účetnictví a daně	381	96	103
Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně			
Hospodářská politika a správa	počet studentů	min. počet dotazníků	získané dotazníky
Navazující magisterské studium - Veřejná správa a regionální rozvoj	64	16	18

Zdroj: studijní oddělení jednotlivých fakult, Výroční zprávy

Vysvětlivky:

Počet studentů - počet studentů v zájmovém oboru (3. – 5. ročníky)

Min. počet dotazníků - minimální počet dotazníků při podchycení 25 % základního souboru

Získané dotazníky - získaný počet dotazníků v dotazníkovém šetření

Zkonstruovaný dotazník byl v zásadě převzat z práce M. Wernerové, která použila 13 otázek doplněných o identifikační údaje sloužící k rozlišení lokalit a získání základních informací o samotných respondentech. Uvedený dotazník jsem rozšířila o dvě další otázky. Jedna otázka se soustředila na vyjádření „bezpečného krajského města“ v době současné ekonomické krize, druhá dílčí otázka byla zaměřena na osobní vazbu v jednotlivých krajských městech. Dotazník je součástí práce jako Příloha č. 7. Metodicky je dotazník rozdělen na dvě části. První část je zaměřena na percepce atraktivity a image jednotlivých krajských měst, v druhé části respondenti vyjadřovali své individuální preference. K hodnocení atraktivity (tedy stavu) měli respondenti k dispozici 1 – 5 bodů (1 bod – špatný, 2 body – spíše špatný, 3 body – průměrný, 4 body – spíše dobrý, 5 bodů – výborný). Tyto body přiřazovali ke každému krajskému městu. V otázkách preferencí měli respondenti k dispozici seznam krajských měst a sami z nich sestavovali žebříček dle preferenčního pořadí. Tematicky byl dotazník rozčleněn na čtyři části – ekonomická úroveň a trh práce, bydlení a sociální prostředí, životní prostředí a rekreace, geografická poloha. Samotné vyhodnocení získaných dat z dotazníků bylo provedeno pomocí statistického programu SPSS.

4. Charakteristika krajských měst pomoci socioekonomických ukazatelů

Obsahem této kapitoly bude stručná charakteristika krajských měst pomoci tzv. „tvrdých“ statistických ukazatelů, díky nimž bude možné získat relativně „objektivní“ pohled na pozici jednotlivých krajských měst. Zcela se ztotožňuji s myšlenkou, že „*vnímaná pozice města je v mnoha případech ovlivněna image města a dalšími subjektivními vjemy*“ (Wernerová, 2006 s. 31). Proto pokud chceme tuto skutečnost prokázat je, nezbytné získat oba dva pohledy na danou problematiku, tzn., jak pomoci statisticky tvrdých dat tak i pomoci dat měkkých.

Celé následující hodnocení je strukturováno stejně jako dotazník, který byl použit v dotazníkovém šetření. Rozdělení problematiky do tří výzkumných oblastí – ekonomická úroveň a trh práce, bydlení a sociální prostředí, životní prostředí a rekreace, má své důvody. D. Drbohlav uvádí, že „...*ve vyspělých společnostech jsou dnes nejvýznamnějšími faktory migrační motivace ty, které úzce souvisejí s problematikou bytovou, pracovní, kvality životního prostředí a částečně rodinnou*“ (Drbohlav 1990c, In: Wernerová 2006, s.31). Tyto tři klíčové oblasti jsou doplněny ještě tématem geografické polohy. Otázka vlivu image města na vnímání jeho velikosti a vzdálenosti od metropole, může být v případě měst z Moravy více než zajímavé.

Jak jsem již předeslala, cílem této práce je zjištění percepce a preference všech krajských měst studenty z Moravy. Díky tomuto zjištění bude možné potvrdit či vyvrátit existenci polarity mezi Čechami a Moravou ve vnímání krajských měst, která byla naznačena v práci M. Wernerové. Z tohoto důvodu byla v zásadě převzata metodika hodnocení, které bylo použito v práci M. Wernerové, aby v závěru mohla být provedena konfrontace výsledků. Je potřeba zmínit, že výběr ukazatelů byl sice přejat, ale byly použity ve většině případů aktuální vstupní data. Z tohoto důvodu lze očekávat poněkud odlišné výsledky, než v předchozí práci.

M. Wernerová pro sestavení základní charakteristiky měst vstupujících do analýzy využila statistických metod – shlukové a faktorové analýzy. Pomoci těchto metod určila relevantnost dané proměnné a tedy její zařazení do hodnocení. Obě tyto statistické metody aplikovala na soubor nashromážděných ukazatelů s cílem podchycení jejich vztahů a určení síly vzájemné korelace. Za každou zkoumanou problematiku vybrala šest indikátorů, které na sobě byly nejméně závislé, vzájemně si nejvíce nepodobné a shlukovaly se až na nejvyšším hierarchickém stupni.

Pro hodnocení každé zkoumané oblasti použila tedy šest indikátorů tak, aby určitým způsobem korespondovaly s otázkami kladenými k dané problematice v dotazníku. Každý z nich vypovídal o trochu odlišné charakteristice, ale společně poskytly poměrně komplexní hodnocení. Tuto snahu Wernerová ještě podpořila užitím váženého průměru všech proměnných na rozdíl od průměru aritmetického. Vyšší váhu přisoudila těm charakteristikám, které považovala za důležitější. Tyto charakteristiky mají charakter příčiny, nikoli důsledku. Jak sama Wernerová píše „...*při*

hodnocení stavu socioekonomické diferenciacie regionů je klíčové pátrat po příčinách dané situace, neboť jejich objasnění může vést k vyřešení zásadních problémů a k rozvoji regionu.“ (Wernerová 2006, s.31.)

4. 1 Ekonomická úroveň a trh práce

„Politické události roku 1989 odstartovaly dlouhodobý a rozsáhlý proces transformace, který měl celou řadu zásadních celospolečenských důsledků. Tato zásadní změna „neznamenala pouze „otevření společnosti“ a odpovídající vývojovou dynamizaci, nýbrž i kvalitativní proměnu faktorů podmiňující rozvoj. Nástup post-industriálních forem vývoje v kombinaci s uplatňováním tržní konkurence nejen prohloubil, ale i v řadě ohledů „obrátil“ hodnotu rozvojového potenciálu u hlavních center a koncentračních prostorů“ (HAMPL 2005, s. 47) Tyto tendence vyvrcholily procesem výměny vůdčích jednotek, tzn. „mimořádným růstem Prahy a dalších velkých středisek s diverzifikovanou ekonomikou a rozvinutou sférou služeb a kvartérních aktivit a velmi silným útlumem rozvoje koncentrací těžkého průmyslu, zvláště pak pánevních oblastí“. (HAMPL 2005, s.47).

Současná ekonomická situace Česka je ovlivněna celosvětovou ekonomickou krizí, která vyplývá z několika příčin. Prvotní příčinou byla americká hypoteční krize 2007, která postupně přerostla ve světovou finanční krizi. Významnou roli sehrála rovněž vysoká cena ropy v první polovině roku 2008, která vedla k poklesu reálného HDP a zvedla spotřebitelské ceny. Dle OSN čelí světová ekonomika největšímu poklesu od Velké deprese ve třicátých letech 20. Století (http://cs.wikipedia.org/wiki/Ekonomick%C3%A1_krize_2008-2009). To se potvrdilo i v odhadu ekonomického růstu pro rok 2009. Mezinárodní měnový fond ve své prognóze z ledna 2009 uvedl, že globální ekonomický růst spadne v roce 2009 na 0,5 %. Pravděpodobně se tedy bude jednat o první významnou krizi v současné vysoce globalizované ekonomice. Dle dat ČSÚ, HDP Česka pokleslo za rok 2009 o 4,3 %.

Pro hodnocení problematiky ekonomické úrovně a pracovního trhu byly použity následující ukazatele, které odpovídají výběru M. Wernerové. Pro potřeby srovnání byl tento výběr ponechán, s tím, že kde bylo možné získat novější data, byly tyto data použity.

- 1. Míra nezaměstnanosti** - podíl nezaměstnaných lidí aktivně hledajících práci, resp. podíl uchazečů registrovaných na úřadu práce na celkovém počtu ekonomicky aktivních obyvatel v obci. Údaj použitý do shlukové a faktorové analýzy je průměr za 5 měsíců (prosinec 2008 – duben 2009).
- 2. Mzdy** – ukazují průměrnou nominální výši měsíční mzdy (fyzických osob) v kraji. Jedná se o I. čtvrtletí 2009.
- 3. Podnikatelská aktivita** – počet registrovaných podnikatelských subjektů vztažených na 1000 ekonomicky aktivních obyvatel. Data jsou uvedena k 31. 12. 2007 a pocházejí z průběžných ročních statistik ČSÚ.

4. Zaměstnavatelé – vyjadřují počet státních i soukromých subjektů vytvářejících pracovní pozice a zaměstnávajících obyvatelstvo na 1 000 ekonomicky aktivních obyvatel. Data se váží k roku 2004 a pocházejí z průběžných ročních statistik ČSÚ.

5. Vysokoškoláci – ukazuje podíl obyvatel s ukončeným vysokoškolským vzděláním na trvale bydlícím obyvatelstvu starším 15-cti let. Údaje pocházejí ze Sčítání lidu, domů a bytů 2001.

6. Index změny pracovních příležitostí - je ukazatel, jenž byl převzat z práce M. Wernerové. Ta pro výpočet počtu obsazených pracovních příležitostí použila data převzaté z publikace Hampl 2005. Pro výpočet počtu pracovních příležitostí Hampl ve své publikaci použil vzorec, který je součtem ekonomicky aktivního obyvatelstva a salda pohybu za prací:

$$\text{Počet pracovních příležitostí} = EAO_{\text{celkem}} + EAO_{\text{doj.}} - EAO_{\text{vyj.}}$$

kde EAO_{celkem} je počet ekonomicky aktivních obyvatel v obci, $EAO_{\text{doj.}}$ je počet ekonomicky aktivních dojíždějících do obce za prací a $EAO_{\text{vyj.}}$ počet ekonomicky aktivních z obce za prací vyjíždějících. Do celkového počtu ekonomicky aktivních obyvatel jsou zahrnuti i nezaměstnaní a je proto nutné provést očištění výše uvedeného vztahu. Tím získáme data přesnější na jejichž základě určíme počet ekonomicky aktivních, kteří jsou „reálně v pracovním poměru. Pomoci indexu změny vyjádříme, jak se ukazatel počtu pracovních příležitostí změnil mezi lety 1991 a 2001. Pro výpočet indexu změny byl použit následující vzorec:

$$\text{Index změny pracovních příležitostí} = (PPP_{2001} / PPP_{1991}) * 100,$$

kde PPP_{2001} je počet pracovních příležitostí v obci v roce 2001 a PPP_{1991} počet pracovních příležitostí v obci v roce 1991. Tento ukazatel by byl velmi důležitý pro zachycení současné socioekonomické situace v krajských městech. Bohužel jeho použití je omezeno na data ze sčítání, kdy se dojíždka a vyjíždka za prací sleduje.

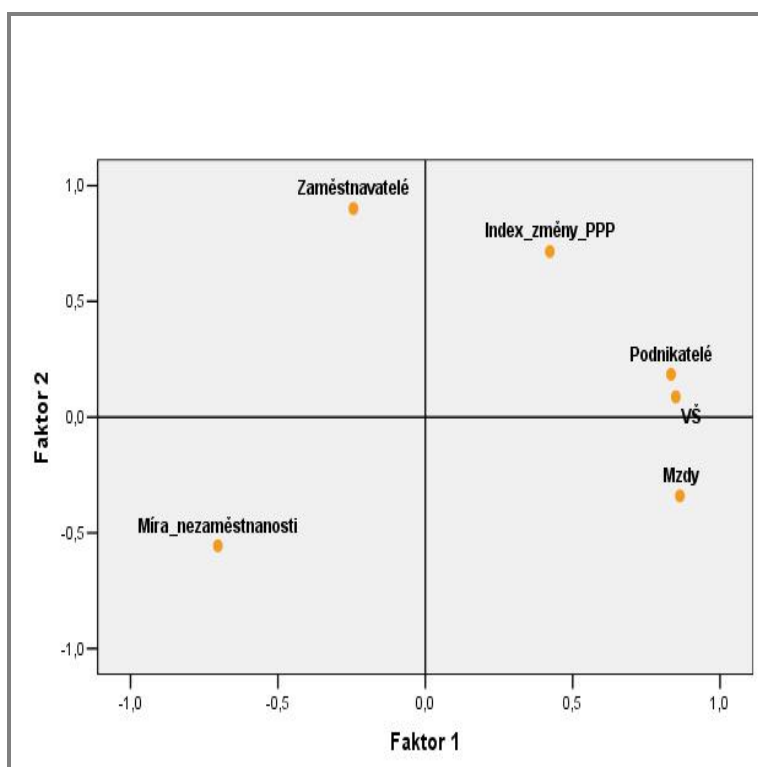
V provedené shlukové analýze (dendrogram je uveden v Příloze č. 2) je patrné odlišné postavení ukazatele míry nezaměstnanosti. Ten se k ostatním připojuje až v posledním kroku a vykazuje nejvyšší míru podobnosti se zaměstnavateli v obci. To je očekávaná vazba, neboť od aktivity či neaktivity zaměstnavatelů v obci se míra nezaměstnanosti často odvíjí. Naopak nejpodobnější jsou si ukazatele podnikatelská aktivita a mzdy, doplněné ve společném zhluku ještě vysokoškoláky. Z toho je patrné, že „*právě vzdělanost obyvatelstva je důležitou charakteristikou podněcující obyvatele k podnikání a významným činitelem podmiňujícím tvorbu pracovních příležitostí*“. (Wernerová 2006, s. 34). Kvalitní lidské zdroje je tedy možné považovat za faktor ovlivňující rozvojový potenciál obce. Dendrogram vyjadřující všechny výše popsané skutečnosti je umístěn v Příloze č. 2.

V dalším kroku byla na vybrané proměnné aplikována faktorová analýza, z níž vyšly dva možné faktory vysvětlující s 75 % úspěšností původní variabilitu. První faktor by mohl být označen jako „trh práce“, druhý faktor poté jako „ekonomická úroveň“. Při pohledu na Graf 4.1 je patrný

negativní vztah mezi zaměstnavateli a mírou nezaměstnanosti. Z toho vyplývá, že pokud zaměstnavatelé nevytváří vhodná pracovní místa roste nezaměstnanost.

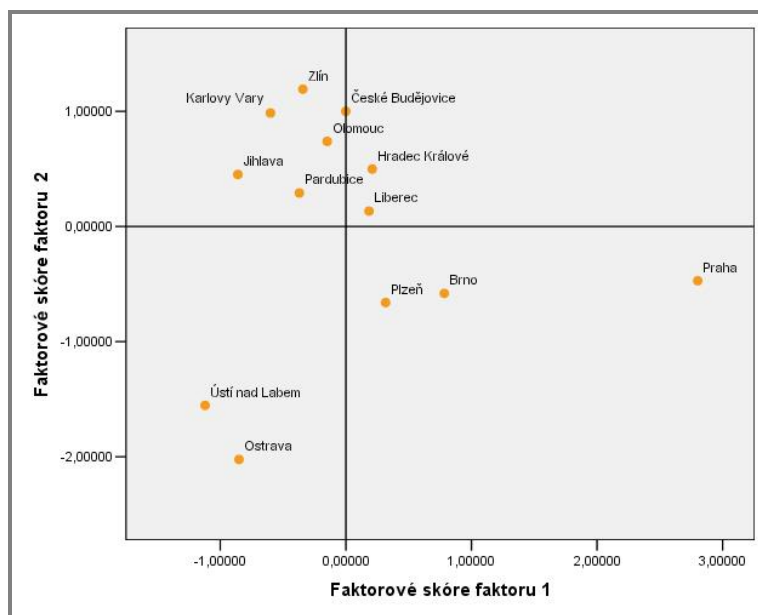
Graf 4.2 znázorňuje situaci jednotlivých krajských měst po vynesení jednotlivých faktorových skóre navržených faktorů z Grafu 4.1. Díky tomuto promítnutí (Grafu 4.1 do Grafu 4.2) je možné získat základní informace o každé zkoumané jednotce. Města na pravé straně grafu, určenou kladnou poloosou x, můžeme označit za relativně úspěšná, města na levé straně grafu pak za relativně neúspěšná. Na první pohled zaujme odlehlá poloha Prahy od ostatních měst, která je dána nejvyšší úrovní mezd. Podobně je na tom poté Brno a Plzeň. Opačným extrémem je dvojice Ústí nad Labem a Ostrava kde je dlouhodobě nejvyšší míra nezaměstnanosti. I přes určité strukturální změny, které se v Ostravě a Ústí udály se zde stále udržuje poměrně vysoká úroveň mezd. Tuto skutečnost lze připsat zejména dědictví z dob komunistické éry, jež preferovala těžký průmysl, který byl velmi vysoce finančně oceněn.

Graf 4.1: Rotované faktorové zátěže vybraných proměnných

Zdroj: Vlastní výpočty

Graf 4.2: Faktorová skóre ukazatelů ekonomické úrovně a trhu práce

Zdroj: Vlastní výpočty

V poslední části hodnocení bylo sestaveno pořadí měst dle jednotlivých ukazatelů a vypočteno celkové pořadí, které vychází z nestejněho vážení charakteristik. Dvojnásobná váha byla stejně jako v případě M. Wernerové, přisouzena těmto ukazatelům: vysokoškoláci, podnikatelská aktivita a zaměstnavatelé. Výsledky jsou shrnuty v Tabulce 4.1, přičemž podrobná tabulka s vyjádřením přesných hodnot všech ukazatelů je umístěna v Příloze č. 1.

Tabulka 4.1: Pořadí měst dle ukazatelů ekonomické úrovně a trhu práce

	Míra nezaměstnanosti	Mzdy	Podnikatelé	VŠ	Zaměstnavatelé	Index změny PPP	Celkové pořadí	
Praha	1	1	1	1	10	3	3,22	1
České Budějovice	3	8	7	5	4	2	5,00	2
Brno	9	2	3	2	9	8	5,22	3
Hradec Králové	2	7	8	4	6	7	5,78	4
Olomouc	7	10	10	3	3	5	6,00	5
Zlín	6	11	5	8	1	9	6,00	6
Liberec	8	6	2	9	8	4	6,22	7
Karlovy Vary	10	13	4	11	2	6	7,00	8
Plzeň	5	3	6	6	12	10	7,33	9
Pardubice	4	12	9	7	5	11	7,67	10
Jihlava	11	9	13	12	7	1	9,44	11
Ostrava	12	4	12	10	13	13	11,00	12
Ústí nad Labem	13	5	11	13	11	12	11,11	13

Zdroj: Vlastní výpočty

První místo v tabulce patří Praze, která vykazuje nejlepší pozici ve většině sledovaných ukazatelů. Její postavení je dáno vysokou koncentrací ekonomických aktivit a socioprofesionální kvalitou obyvatel. Za další úspěšná města lze označit České Budějovice, Brno a Hradec Králové.

Dle očekávání nejhorší umístění zaujala dvojice měst Ústí nad Labem a Ostrava. Tyto dvě města se potýkaly během transformačního období s největšími problémy. Rozhodujícím faktorem zde byla zděděná specializace na těžební a hutní průmysl, který v době formování post – industriální ekonomiky zaznamenal útlum (Hampl, 2005). Velké množství uvolněné pracovní síly se zejména v případě Ostravy podařilo requalifikovat a znovu zapojit na trh práce. Míra nezaměstnanosti v Ostravě na konci roku 2008 byla na 8,5%. V souvislosti s ekonomickou recesí 2008/2009 míra nezaměstnanosti v Ostravě přesáhla hranici 11% (duben 2009), kdy se dá předpokládat, že bude dále růst. Dlouhodobě špatné postavení v rámci Česka má i Jihlava, zejména díky své nevýhodné geografické poloze.

4. 2 Bydlení a sociální prostředí

V této podkapitole budou analogicky ke kapitole předešlé analyzovány výsledky shlukové a faktorové analýzy a na závěr uvedu žebříček měst, který bude hodnotit problematiku bydlení a sociálního prostředí. Jak již název napovídá, byly pro účely přehlednějšího zhodnocení a provedení analýzy vybrané ukazatele rozděleny do dvou skupin. První skupinu tvoří tzv. „bytové podmínky“, na druhé straně pak „sociální prostředí“. Dle Wernerové „...se obě tyto skupiny významně spolupodílejí na tvorbě prostředí a příjemného klimatu v obci.“ (Wernerová 2006, s.38). Protože mojí snahou bylo zachycení novějších dat, použila jsem na rozdíl od Wernerové pouze 11 aktuálně dostupných ukazatelů. Mnoho z těchto ukazatelů je vztaženo k okresu, protože data za obec nejsou sledována. I přes tuto skutečnost považuji použití ukazatelů na úrovni okresů vztažených k roku 2007 za vhodnější, než by bylo použití ukazatelů za obce za rok 2001.

Situace na trhu s byty je z velké části výsledkem narušení volného trhu s byty v době socialismu a přetrvávající existencí regulovaného nájemného. „Po roce 1989 dochází k poklesu počtu nově dokončených bytů. V osmdesátých letech se dokončovalo okolo 60 tis. bytů ročně, ještě na přelomu osmdesátých a devadesátých let 40tis., ale v roce 1995 bylo dosaženo nejnižší hodnoty – přibližně 11 tis. nově dokončených bytů. Ve druhé polovině devadesátých let se situace začíná zlepšovat – v roce 1999 bylo dokončeno přes 22tis. bytů. Přesto však bytová problematika stále představuje nejzávažnější bariéru potencionálnímu rozvoji celkové migrační mobility“ (Čermák 2001, s. 89 In: Hampl 2001).

Pro přehled uvádím všech 11 použitých ukazatelů, s jejichž pomocí jsem hodnotila problematiku bydlení. Výběr ukazatelů byl z velké části převzat z diplomové práce M. Wernerové, kde se autorka velmi podrobně zabývala výběrem vhodných ukazatelů. Nicméně hodnoty jednotlivých ukazatelů jsou ve většině případů aktualizovány.

1. **Obytná plocha** – představuje průměrnou obytnou plochu dokončeného bytu v (m²) připadající na 1 osobu bydlící v bytě v okrese. Data pocházejí z průběžné statistiky ČSÚ a váží se k roku 2007.
2. **Bytová výstavba** – použila jsem *index změny dokončených bytů* (počet dokončených bytů 2003-2007 / počtu dokončených bytů 1998-2002 vyjádřený v %) v okrese za posledních 10 let. Data pocházejí z průběžné statistiky ČSÚ.
3. **Cena bytu** – tržní cena bytu (v tis. Kč, za 68 m²) v obci. Zdrojem informací je Institut regionálních informací, data se váží k únoru 2009.
4. **Cena pozemku** – kupní cena stavebního pozemku (v Kč/m²) za okres. Data pocházejí ze statistik MMR a váží se k létům 2003-2005.
5. **Nájmy** – výše tržního měsíčního nájmu v Kč za obec. Zdrojem informací je Institut regionálních informací, data se váží k únoru 2009.
6. **Vysokoškoláci** – podíl obyvatel s ukončeným VŠ vzděláním na trvale bydlícím obyvatelstvu starším 15 let. Údaje pocházejí ze SLDB 2001.
7. **Rozvody** – míra rozvodovosti, tedy počet rozvedených manželství v obci v roce 2007 připadající na 1000 obyvatel. Průběžná statistika ČSÚ.
8. **Potraty** – počet potratů v obci v roce 2007 připadající na 100 živě narozených. Data převzata s průběžných ročních statistik ČSÚ.
9. **Trestné činy** – počet spáchaných trestných činů v okrese 2007. Hodnoty pocházejí z průběžných ročních statistik ČSÚ.
10. **Věřící** – procentuální zastoupení věřících na celkové populaci v obci. Zdrojem dat je SLDB 2001.
11. **Volební účast** – podíl voličů, kteří se zúčastnili voleb do Parlamentu ČR v roce 2006 ze všech potenciálních voličů v okrese.

Provedená shluková analýza v oblasti bydlení koresponduje s výsledky M. Wernerové, které prokázaly úzkou vazbu mezi bytovou výstavbou a ukazateli cenových hladin. Poptávka po bydlení tak vyvolává další bytovou výstavbu a současně se odráží ve vyšší hladině cen. Tuto skutečnost dokládá i index změny nově dokončených bytů ve všech okresech (vyjma Ostravského a Olomouckého) kde za posledních 10 let došlo k výraznému nárůstu počtu nově dokončených bytů. Poněkud překvapující je nesouvislost těchto ukazatelů s ukazateli kvality bydlení zastoupené ukazatelem obytné plochy. Postupné shlukování proměnných, jež popisují výše uvedené skutečnosti jsou znázorněny v dendrogramu v Příloze č. 2.

Z faktorové analýzy vyplývá, že bytová výstavba je jedinou proměnnou druhého faktoru. To je překvapivý výsledek s ohledem na předchozí práci Wernerové. Možné vysvětlení lze nalézt v použitých datech, kdy Wernerová použila počet dokončených bytů v roce 2004. Při použití indexu

změny dokončených bytů je zachycen určitý trend v dokončování bytů a dá se tedy usuzovat, že poptávka po bydlení mezi lety 1998-2007 byla vysoká. Je otázkou, zda tento trend bude pokračovat i s ohledem na současnou socioekonomickou situaci.

Druhý tzv. „cenový faktor“ je sycen zbylými čtyřmi proměnnými. Určitá zajímavost je proměnná obytná plocha. Tato proměnná by měla poukazovat na kvalitu bydlení, tzn. čím větší byt (respektive obytná plocha bytu) tím dražší a naopak. Při bližším zkoumání, ale zjišťujeme, že tato skutečnost neplatí. Příkladem je Ústí nad Labem, které má největší obytné plochy bytů a přitom nejnižší ceny za byt, naopak Praha má nejmenší obytné plochy a největší ceny. Dalo by se tedy usuzovat, že velikost bytu není vhodným indikátorem atraktivity města.

Po vynesení hodnot faktorových skóre za jednotlivá města do grafu zjišťujeme jasné postavení Prahy, která vykazuje ve sféře bydlení nejvyšší životní náklady. Přitom za vysokou tržní cenu pořídíme relativně malou obytnou plochu. Naopak je tomu v Ústí nad Labem, kde za třetinovou cenu bytu v Praze pořídíme velkou obytnou plochu. Poměrně vysoké náklady na bydlení musíme vynaložit i v Brně a Jihlavě. Vysokou poptávku po bydlení a tedy i vysoký počet dokončených bytů zaznamenaly města Plzeň, České Budějovice či Karlovy Vary. Vůbec nejmenší počet dokončených bytů za posledních deset let má Olomouc a Ostrava.

Ve druhé zkoumané sféře se potvrdily výsledky M. Wernerové, kdy se opět ukázala největší blízkost mezi pozitivně vnímanou charakteristikou „vysokoškoláci“ a negativně vnímanou charakteristikou počet trestných činů. Souhlasím s tvrzením, že *„oba tyto jevy se paralelně vyskytují v největších městech, které jsou obvykle sídlem univerzit a nejprogresivnějších ekonomických odvětví zaměstnávající vysoce kvalifikovanou pracovní sílu na jedné straně, ale na druhé straně jsou místy, kde se soustřeďuje kriminální činnost“*. (Wernerová 2006, s. 40). Dále se dendrogram (viz. Příloha č. 2) shlukl na dvě odlišné části. Jedna polovina popisuje sociální jevy, které jsou obecně považovány za jevy pozitivní (věřící, volební účast), druhá jevy chápané jako negativní (rozvody, potraty).

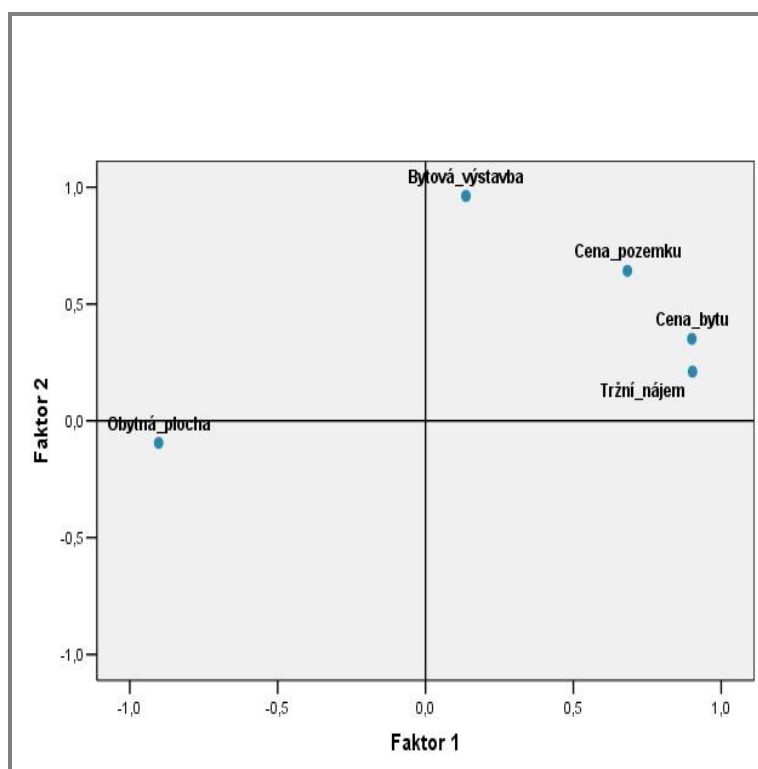
Po vynesení faktorových zátěží do grafu se objevuje odlišnost od závěrů M. Wernerové, která spočívá v odlišném sycení faktorů proměnnými rozvody a potraty. Zatímco její 1. faktor je sycen proměnnými volební účast, věřící a negativně potraty, v mém případě je tento faktor sycen rozvody. V druhém případě je faktor vysokoškoláci, trestné činy doplněn rozvody, v mém případě jsou to potraty. Jak jsem výše uvedla, jsou obě proměnné (potraty, rozvody) společností obecně vnímány jako jevy negativní. Domnívám se, tedy že k záměně došlo z důvodu použití dat, kdy jsem použila data za obec a Wernerová za okres.

Zkonstruováním grafu faktorových skóre sociálních ukazatelů, pak zjistíme konkrétní polohu zkoumaných jednotek a získáme tak představu o charakteru sociálního prostředí. Jako nejlépe hodnocené město opět do popředí vystupuje hlavní město Praha, mající vysoce vzdělané a politicky uvědomělé obyvatelstvo. Dále můžeme v grafu identifikovat dvě skupiny měst s poměrně dobrým

sociálním prostředím. Skupina měst Brno, Olomouc a Pardubice se vyznačují vyšším podílem vzdělaných obyvatel, ale s vyšším výskytem patologických jevů. Druhou skupinu představují města České Budějovice, Zlín, Jihlava a Hradec Králové, které se vyznačují vyšším podílem věřících, což koresponduje s nižším výskytem patologických jevů a s politickým uvědoměním občanů v parlamentních volbách. Jako za nejhůře hodnocené můžeme považovat Ústí nad Labem, Karlovy Vary a Ostravu, pro které je typické nízké procento vzdělaných lidí a výskyt negativních společenských jevů.

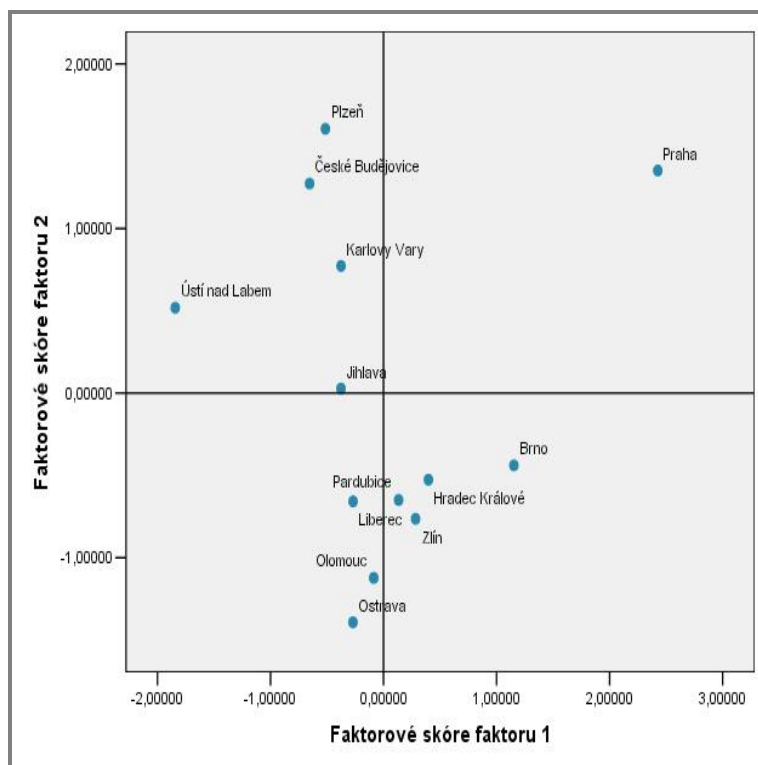
Syntetické shrnutí celé problematiky bydlení a sociálního prostředí podává Tabulka 4.2. Přehled všech použitých proměnných a dle nich určených pořadí měst je v Příloze č.1. Při výpočtu celkového pořadí byla dvojnásobná váha přisouzena těmto ukazatelům: obytná plocha, bytová výstavba, vysokoškoláci, věřící a volební účast.

Graf 4.3: Rotované faktorové zátěže vybraných proměnných (bytové podmínky)

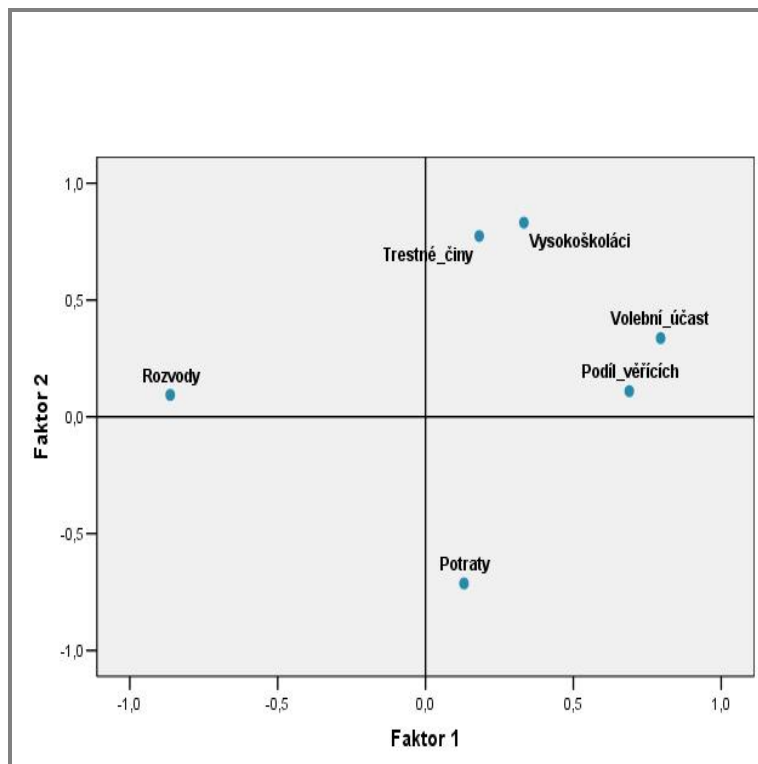
Zdroj: Vlastní výpočty

Graf 4.4: Faktorová skóre ukazatelů bydlení

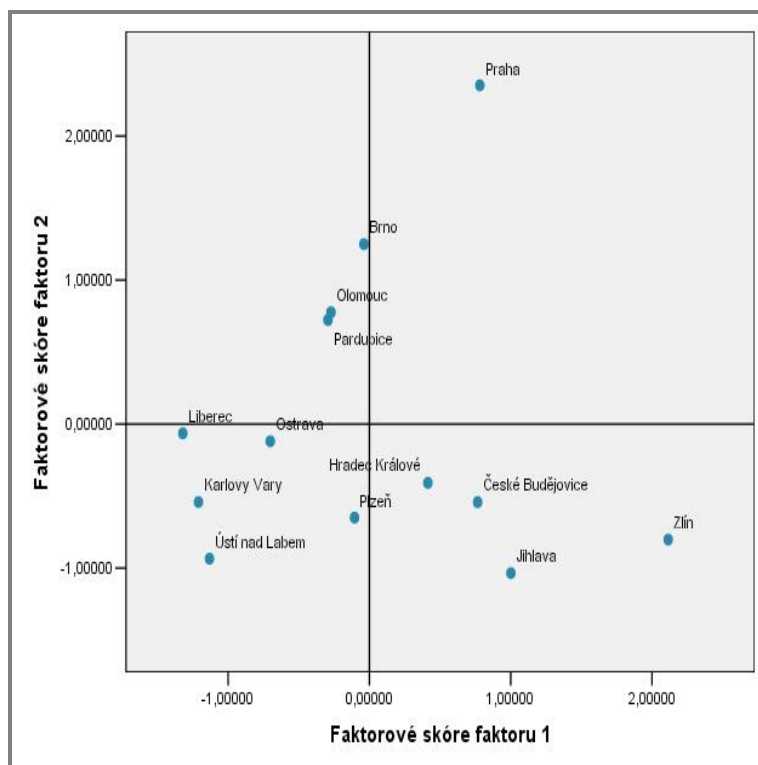
Zdroj: Vlastní výpočty

Graf 4.5 : Rotované faktorové zátěže vybraných proměnných (sociální prostředí)

Zdroj: Vlastní výpočty

Graf 4.6: Faktorová skóre ukazatelů sociálního prostředí

Zdroj: Vlastní výpočty

Výsledná tabulka poměrně dobře koresponduje s výše uvedenými grafy. Město, jež zaujalo vedoucí pozici je Praha, která byla vyhodnocena jako nejkvalitnější. V těsné blízkosti se umístilo Brno a České Budějovice. Konec tabulky poté patří Ústí nad Labem, Liberci, Ostravě a Karlovým Varům. Potvrzuje se tedy „...“, že v celkovém hodnocení se jako důležitější projevuje komponent sociálního prostředí“ (Wernerová 2006, s. 41).

Zajímavým zjištěním, než je samotné pořadí, je v případě otázek bydlení poměrně velká diference mezi městy. Určíme-li, pro vypočtené hodnoty váženého celkového pořadí hodnotu variačního rozpětí souboru dostaneme 5,31. V porovnání s problematikou ekonomické úrovně a pracovního trhu (variační rozpětí = 7,89) je to hodnota více než poloviční. Toto zjištění může vypovídat o tom, že dochází k prohlubování sídelní hierarchie a narůstání regionálních rozdílů, které se z oblasti ekonomické posouvají i do oblasti bytové.

Tabulka 4.2: Pořadí měst dle ukazatelů bydlení a sociálního prostředí

Bytové podmínky								
	Obytná plocha	Bytová výstavba	Cena bytu	Cena pozemku	Tržní nájem			
Praha	13	2	1	1	1			
Brno	12	5	2	6	2			
České Budějovice	6	3	8	2	12			
Zlín	11	8	9	10	4			
Hradec Králové	10	11	3	3	8			
Pardubice	9	9	6	7	7			
Olomouc	4	12	7	12	10			
Jihlava	7	6	11	8	9			
Plzeň	8	1	5	5	5			
Karlovy Vary	3	4	4	4	6			
Ostrava	2	13	12	13	3			
Liberec	5	10	10	9	11			
Ústí nad Labem	1	7	13	11	13			
Pokračování tabulky	Sociální prostředí							
	VŠ	Rozvody	Potraty	Trestné činy	Podíl věřících	Volební účast	Celkové pořadí	
Praha	1	2	4	13	7	1	4,38	1
Brno	2	12	3	12	2	7	5,81	2
České Budějovice	5	4	11	8	6	5	5,94	3
Zlín	8	1	8	2	1	3	6,00	4
Hradec Králové	4	7	13	3	8	2	6,69	5
Pardubice	7	5	1	4	10	4	6,75	6
Olomouc	3	10	2	9	3	8	6,88	7
Jihlava	12	3	9	1	5	6	7,06	8
Plzeň	6	6	12	10	11	9	7,06	9
Karlovy Vary	11	11	7	5	9	11	7,06	10
Ostrava	10	9	5	11	4	12	8,44	11
Liberec	9	13	6	7	12	10	9,25	12
Ústí nad Labem	13	8	10	6	13	13	9,69	13

Zdroj: Vlastní výpočty

4.3 Životní prostředí a rekreace

V této poslední části se budu zabývat hodnocením životního prostředí a rekreace. Životní prostředí je v souvislosti se sídelními preferencemi označováno za důležitou komponentu (Drbohlav 1990c, Wernerová 2006). M. Wernerová ve své práci hodnotila celkovou atraktivitu a využitelnost daného prostoru pro rekreaci, a to nejen v rámci samotného města nýbrž i nejbližšího okolí. Autorka se domnívá, že v souvislosti s hodnocením velkých měst je neoddělitelnou součástí i možnost různých forem trávení volného času – tzn. kultura a sport (Wernerová 2006). V této souvislosti jsem použila stejných ukazatelů až na dvě výjimky. U ukazatele „rozloha CHÚ“ jsem na rozdíl od

Wernerové zahrnula i velkoplošné chráněné území, neboť se domnívám, že přítomnost velkoplošných CHÚ významně ovlivňuje atraktivitu území. Dalším ukazatelem, který jsem pozměnila, jsou objekty individuální rekreace, kdy jsem použila novějších dat.

1. Emise NOx – množství emisí oxidu dusíku vypuštěných na území okresu do ovzduší vztahované na jednotku plochy (t/km^2). Hodnota tedy vypovídá o intenzitě znečištění v dané lokalitě. Tyto údaje pocházejí z průběžných statistik ČSÚ a vztahují se k roku 2006.

2. Rozloha CHÚ – celková rozloha velkoplošných i maloplošných chráněných území v okrese (v ha). Údaje pocházejí z průběžných ročních statistik ČSÚ a vztahují se k roku 2007.

3. Sportovní zařízení – celkový počet sportovních zařízení v obci v roce 2006, tak jak je zachytila průběžná statistika ČSÚ.

4. OIR – neboli objekty individuální rekreace v okrese. *„Jedná se o speciální druhy ubytovacích zařízení sloužící k rekreačním účelům. Je pro ně charakteristická poměrně nízká ubytovací kapacita s omezeným okruhem uživatelů, jejich různorodost a často vysoká koncentrace na malém území“* (Mariot 1986 In: Wernerová 2006). Použitá data pocházejí z ČUZK a vztahují se k roku 2005.

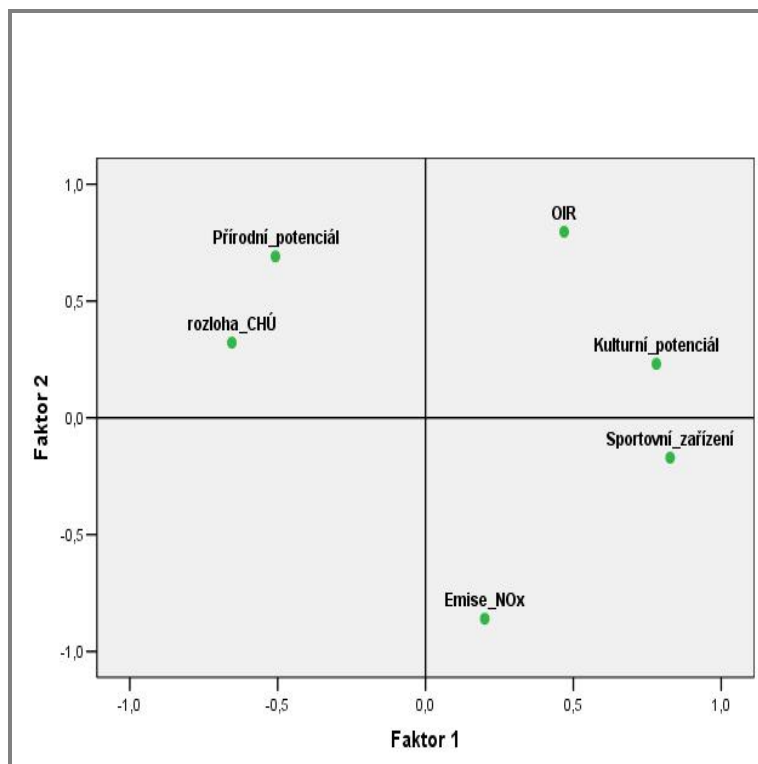
5. Přírodní potenciál – vyjadřuje přírodní atraktivitu a potenciál dané obce pro cestovní ruch a rekreaci. Tento ukazatel použila ve své práci i M. Wernerová, která ho převzala ze studie s názvem „Hodnocení potenciálu cestovního ruchu na území ČR“, kterou vydalo v roce 2001 Ministerstvo pro místní rozvoj ve spolupráci s Ministerstvem pro životní prostředí. Ukazatel jsem převzala v celé jeho šíři, neboť považuji tento ukazatel, za nejlepší pro hodnocení potenciálu cestovního ruchu. Potenciál je ve studii členěn na „odvětvové potenciály“, tj. možnosti, které v území existují pro provozování konkrétních aktivit cestovního ruchu. Z toho vyplývá, že studie nehodnotí pouze lokalizační potenciál, ale přístupem uvažujícím vhodnost místa pro určitou rekreační aktivitu je vyjádřen potenciál selektivní a realizační. U většiny aktivit jsou podle míry výskytu rozvojových podmínek pro tyto činnosti zavedeny 3 intenzitní stupně, avšak u několika složek je pouze ohodnocena přítomnost či nepřítomnost těchto charakteristik. Hodnota celkového potenciálu je rovna součtu bodů za všechny aktivity (Wernerová 2006).

6. Kulturní potenciál – hodnotí atraktivitu obce a její potenciál z hlediska kulturního cestovního ruchu. Metodika hodnocení možností trávení volného času kulturně – historickými akcemi je analogická jako u potenciálu přírodního, a zdrojem je tatáž publikace (Wernerová 2006).

Výše uvedené charakteristiky byly zpracovány pomocí shlukové a faktorové analýzy. Z výsledků můžeme vyčíst vztahové informace týkající se použitých proměnných. Při pohledu na dengrogram (viz. Příloha č. 2) zjišťujeme, že nejdále od ostatních je svou vypovídací schopností přírodní potenciál, který souvisí s indikátorem „plocha chráněných území“. Zahrnutí velkoplošných chráněných území bylo do hodnocení zahrnuto záměrně, neboť se domnívám, že chráněná území

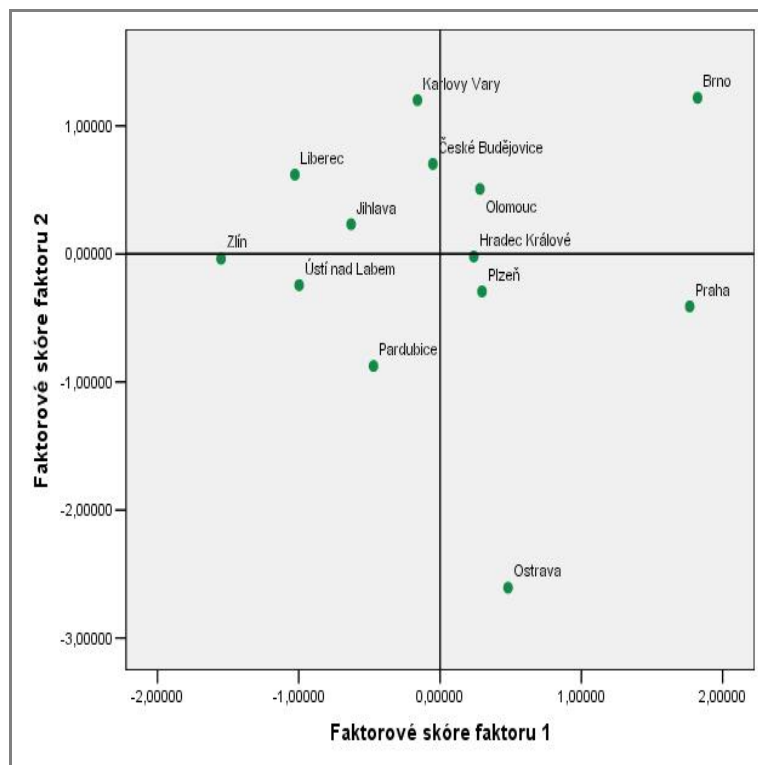
odráží atraktivitu a využitelnost území pro rekreaci a množství objektů individuální rekreace. Přírodní potenciál dále koresponduje s hodnotami emisí NO_x, které sytí stejný faktor. Druhý faktor nejlépe vysvětlují proměnné sportovní zařízení a kulturní potenciál a rozloha CHÚ.

Graf 4.7: Rotované faktorové zátěže vybraných proměnných

Zdroj: Vlastní výpočty

Graf 4.8: Faktorová skóre ukazatelů životního prostředí a rekreace

Zdroj: Vlastní výpočty

Po vynesení faktorových zátěží pro jednotlivá města vychází nejlépe Brno a Praha, které obě nabízejí nejširší škálu volnočasových aktivit. Stejně jako v případě Wernerové, můžeme Ostravu označit za město s nejvíce znečištěným prostředím. Neatraktivnějšími lokalitami z hlediska přírodního potenciálu jsou města jako České Budějovice, Karlovy Vary a Liberec, tedy města ležící v atraktivní krajině, na jejímž území se nachází velkoplošná chráněná území.

Pro výpočet celkového pořadí jsem přisoudila dvojnásobnou váhu těmto ukazatelům: emise NOx, rozloha CHÚ a sportovní zařízení. Neatraktivnějšími lokalitami byly identifikovány Karlovy Vary, Olomouc, Liberec a Brno. První místo patří právem Karlovým Varům. Toto město je světově známé centrum lázeňství, místem dění mezinárodního filmového festivalu a na území okresu se rozkládá velká část CHKO Slavkovský les. Přisouzením dvojnásobné váhy rozloze CHÚ připadlo Praze až páté místo, kdy Praha spíše patří k místům největšího kulturního dění v Česku. Na opačném konci tabulky je trojice měst Ostrava, Pardubice, Plzeň tedy města s tradiční průmyslovou výrobou, špatnou nabídkou volnočasových aktivit a nekvalitním prostředím.

Tabulka 4.3: Pořadí měst dle ukazatelů životního prostředí a rekreace

	Přírodní potenciál	Kulturní potenciál	OIR	Sportovní zařízení	Emise Nox	Rozloha CHÚ	Celkové pořadí	
Karlovy Vary	3	2	2	11	1	3	4,11	1
Olomouc	9	5	4	5	4	5	5,11	2
Liberec	1	10	7	7	5	4	5,56	3
Brno	6	4	1	2	8	10	5,67	4
Praha	13	1	5	1	10	7	6,11	5
České Budějovice	4	7	3	9	6	6	6,22	6
Hradec Králové	7	6	10	4	2	12	6,56	7
Ústí nad Labem	11	13	6	6	9	2	7,11	8
Zlín	5	12	11	10	7	1	7,11	9
Jihlava	2	11	9	13	3	11	8,44	10
Ostrava	12	8	13	3	13	8	9,00	11
Pardubice	10	9	12	8	11	9	9,67	12
Plzeň	8	3	8	12	12	13	10,33	13

Zdroj: Vlastní výpočty

V hodnocení životního prostředí a rekreace se neprojevila žádná výrazná dominance žádného z měst. Můžeme tedy potvrdit tvrzení Wernerové „..., že diferenciacie mezi městy není výrazně vyvinutá, tedy že, každá jednotka disponuje určitým typem atraktivity“ (Wernerová 2006, s.46).

5. Vlastní výzkum preferencí VŠ studentů

Jádrem celé práce je prověření několikrát v literatuře zmiňované polarizace mezi Čechami a Moravou (Hampl 2005, Wernerová 2006). M. Wernerová ve své studii z roku 2006 nastínila určité skutečnosti, které je nutné ověřit, aby je bylo možné přijmout za obecnější tvrzení. K tomuto účelu jsem provedla rozsáhlé dotazníkové šetření mezi vysokoškolskými studenty v moravských krajských městech. Zjištění jejich percepce a preferencí považuji za klíčové pro ověření nastíněné existence polarizace mezi Čechami a Moravou.

Cílem předkládané práce je zjištění jak jsou vnímány a hodnoceny jednotlivá krajská města, ze strany vysokoškolských studentů z moravských krajských měst a zjistit nakolik se odlišují jejich subjektivní názory od skutečného stavu nastíněného v předchozí kapitole. Budou identifikovány lokality, jež jsou v očích samotných studentů považovány za atraktivní. Studenti sami vyjádří, kde se podle nich nejlépe žije, bydlí a pracuje. Na tomto základě pak budou sestaveny jednotlivé žebříčky měst. Zjištěné závěry budou konfrontovány s výsledky studie M. Wernerové, které pomohou přijmout či vyvrátit existenci polarizace ve vnímání krajských měst studenty z Čech a Moravy.

Existence odlišností mezi realitou a jejím vnímáním jedincem byla již několikrát prokázána (např. Drbohlav 1990, White 1981). S tím souvisí i image města, která vytváří jeho obraz mezi všemi cílovými skupinami - mezi obyvateli, pendlery, podnikateli, turisty atd. (www.mestskymarketing.cz). Vysokoškolští studenti představují skupinu obyvatel poměrně dost citlivou na změny ve společnosti a dokáží na tyto změny rychle reagovat. Zachycení percepce a preferencí u této složky obyvatel je v mnoha ohledech velmi důležitá, neboť zjištěné závěry mohou identifikovat směry migračních toků pracovních sil, které jsou pro rozvoj regionu klíčové. Dalším důležitým prvkem představ zformovaných do mentálních map je jejich značná setrvačnost. I zásadní změna v prostředí se do těchto představ a preferencí lidí promítá s patrným zpožděním. (Drbohlav 1995). Tuto skutečnost předpokládám, zejména u Ostravy tzn., že vnímání Ostravy ostatními studenty bude mnohem horší než samotnými ostravskými studenty, kteří jsou změnám v Ostravě vystaveni dennodenně.

Při vyhodnocování jsem použila dotazník metodicky rozdělený na dvě části – percepce a preference. V první části tak studenti vyjadřovali svůj názor na jednotlivá města, tak jak si ho vytvořili na základě osobní zkušenosti či zprostředkovaně od známých, z médií či tisku. Toto subjektivní vyjádření názoru či dojmu mohlo být taktéž částečně založeno na znalostech a zkušenostech. Každý respondent přiřadil jednotlivým městům bodové ohodnocení na základě svého subjektivního pocitu. V druhé části dotazníku už žebříček měst vytvářeli, respondenti sami na základě svých osobních preferencí. Na tomto místě je potřeba upozornit na skutečnost, že základní zkoumaný vzorek studentů z Moravy je zatížen „sebehodnocením“ respondentů z daného města, které je rozdílné podle jednotlivých měst z Moravy díky nestejnému počtu respondentů, resp. dotazníků. V základním souboru tak nutně došlo ke zkreslení postavení jednotlivých moravských

krajských měst, kdy domácí studenti svoje město velmi dobře znají a mohou tedy způsobit sousedský efekt. Proto jsem každé sestavené pořadí očistila o vliv sebehodnocení, tzn. hodnocení Brna bez brněnských studentů atd. Tímto očištěním dat o sebehodnocení měst domácími studenty jsem získala mnohem „realističtější“ poznatky o postavení jednotlivých moravských krajských měst. V následujících tabulkách je tak prezentováno vždy očištěné pořadí o sebehodnocení domácích studentů.

5. 1 Ekonomická úroveň a trh práce

V první části dotazníku, zaměřené na ekonomickou a pracovní problematiku, měli studenti posoudit dostupnost pracovních příležitostí, mzdovou úroveň a potažmo celkovou ekonomickou prosperitu jednotlivých krajských měst. Do této oblasti byla vzhledem k současné socioekonomické situaci přidána další otázka. V té mohli respondenti vyjádřit, ve kterém krajském městě by se v době ekonomické krize cítili bezpečněji než v městě jiném. Respondenti vybírali jedno až tři města, u kterých uvedli pořadí dle jejich subjektivního „pocitu bezpečí“.

V této oblasti lze očekávat jasnou dominanci hlavního města Prahy. Praha je synonymem pro ekonomicky nejsilnější město Česka s vysokou životní úrovní, nejvyššími průměrnými mzdami a největší koncentrací nejprogresivnějších oborů. Analogicky k tomu by se daly očekávat na konci sestaveného žebříčku města ekonomicky slabá s velkou nezaměstnaností. M. Wernerová za tyto města označila Ostravu a Ústí nad Labem. V jejím případě se Ostrava a Ústí nad Labem opravdu ocitly až na samém konci tabulky hodnocení. Domnívám se, že v případě hodnocení studentů z Moravy nebude postavení Ostravy až tak špatné. Dá se očekávat, že se zde projeví tzv. „neighbourhood effect“ neboli „sousedský efekt“, tedy přecenění pozitivních prvků domácího prostředí a podcenění prvků negativních k čemuž má většina jedinců přirozený sklon. Předpokládám tedy, že respondenti z Ostravy vyzdvihnou změny, které se v Ostravě za posledních několik let udály. Zlom v zájmu investorů o sever Moravy a Slezska, potažmo Ostravy, nastal v roce 2004, kdy kraj poprvé přilákal nadprůměrný podíl všech investičních projektů agentury CzechInvest úspěšně dokončených v daném roce. Rekordním byl rok 2006 s investicemi v hodnotě 54 miliard korun (Tisková zpráva Agentury pro regionální rozvoj, 2008). Od roku 2006 do kraje mířili zejména investoři z automobilového průmyslu a jejich subdodavatelé. Ostrava jako taková, dříve označována za „černé srdce“ republiky, patří dle hodnocení projektu MasterCard česká centra rozvoje mezi nejvýznamnější centra České republiky. Ostrava obsadila 3. místo za první Prahou a druhým Brnem (MasterCard česká centra rozvoje, 2008).

Celkové vyhodnocení části dotazníku zaměřené na ekonomickou a pracovní problematiku je prezentováno v následujících třech tabulkách. První z nich představuje žebříček měst sestavených na základě percepce pracovních podmínek, druhá dle pracovních preferencí a třetí tabulka vyjadřuje preferenci měst z hlediska „pocitu bezpečí“ v době současné ekonomické krize.

Tabulka 5.1: Pořadí měst dle percepce pracovních podmínek

Pořadí	Město	Počet respondentů	Min. bodů	Max. bodů	Průměr bodů očištěný o sebehodnocení
1	Praha	381	3	15	14,46
2	Brno	381	3	15	12,51
3	Plzeň	381	3	15	10,50
4	Olomouc	381	3	15	9,88
5	Hradec Králové	381	3	14	9,79
6	Karlovy Vary	381	3	15	9,68
7	České Budějovice	381	3	15	9,51
8	Pardubice	381	3	15	9,45
9	Liberec	381	3	14	9,11
10	Ostrava	381	3	15	9,00
11	Zlín	381	3	14	8,61
12	Jihlava	381	3	14	7,77
13	Ústí nad Labem	381	3	14	7,55

Zdroj: Vlastní výpočty

Tabulka 5.2: Pořadí měst dle pracovních preferencí

Pořadí	Město	Počet respondentů	Min. pořadí	Max. pořadí	Průměr. pořadí očištěné o sebehodnocení
1	Praha	369	1	13	2,37
2	Brno	369	1	12	3,01
3	Olomouc	369	1	12	4,96
4	Hradec Králové	369	1	13	6,52
5	Pardubice	369	1	13	7,22
6	Zlín	369	1	13	7,41
7	Plzeň	369	2	13	7,49
8	České Budějovice	369	1	13	7,57
9	Ostrava	369	1	13	8,39
10	Liberec	369	1	13	8,64
11	Karlovy Vary	369	1	13	8,82
12	Jihlava	369	2	13	9,84
13	Ústí nad Labem	369	1	13	11,01

Zdroj: Vlastní výpočty

Jako první se potvrdila vzájemná souvislost mezi percepcí a preferencemi, kterou vyjadřuje Spearmanův koeficient korelace číslem 0,780. V předchozí práci M. Wernerové vyšel tento koeficient u respondentů z Českých Budějovic a Ústí nad Labem o něco vyšší (0,929). Ekonomika a trh práce jsou častými tématy v médiích, tisku či na internetu, díky nimž jsou mladí lidé dostatečně informováni a mohou si tak na základě relativního dostatku informací racionálně formovat své preference, aniž by zohlednili další faktory – hlavně osobního rázu. Mnou zjištěný nižší koeficient mě vede k závěru, že VŠ studenti z Moravy v otázkách práce jednají sice pragmaticky, ale při formování preferencí faktorům osobního rázu přikládají větší význam.

Nejlepšího hodnocení dle percepce pracovních podmínek dosáhly, s výjimkou Ostravy, tři největší česká města – Praha, Brno, Plzeň. Tyto města jsou vysokoškolsky vnímaná jako tradiční centra práce kde by zřejmě nebylo těžké se uplatnit. V těchto městech se soustředí progresivní odvětví, které spolu s aparátem státní správy mohou posilovat představu vysokého počtu pracovních pozic. Velikostně třetí největší město – Ostrava byla respondenty dána až na 10. místo, naopak

velikostně nevelké Karlovy Vary obsadily již 6. místo v žebříčku percepce pracovních podmínek. To mě vede k závěru, že samotná velikost města nehraje takovou roli při samotném vnímání ekonomické pozice města. Ostrava, dle mého předpokladu, neobsadila poslední místo a je tedy zřejmé, že se v myslích studentů pomalu proměňuje vnímání její ekonomické pozice.

Další příčky obsadily města Hradec Králové, Olomouc, Karlovy Vary, České Budějovice a Pardubice. Tyto města se vzájemně proměňují v závislosti na zkoumaném vzorku respondentů, jejich oborovém zaměření, či zda hodnotíme percepci nebo preferenci. Za zajímavé zjištění lze považovat umístění Českých Budějovic, které se ve výzkumu M. Wernerové jak v percepci tak preferenci umístily na 2. – 3. místě. Mezi VŠ studenty z moravských krajských měst se jihočeská metropole v oblasti ekonomiky a trhu práce příliš neprosadila.

Pokud sledujeme žebříček měst vytvořený na základě vlastních pracovních preferencí, je opět s absencí Ostravy, už poměrně dobře viditelná preference moravských měst a měst „na pomezí“ (Hradec Králové, Pardubice) před městy vzdálenějšími. Tato skutečnost se ještě zvyrazňuje, pokud sestavíme pořadí dle respondentů z jednotlivých měst.

Obecně dochází k zlepšení preferenční pozice vlastního města. V případě Ostravy to znamená posun z celkového 9. místa dokonce na 3. místo v pořadí při zohlednění preference pouze ostravských studentů. To se projevuje i u Zlína, který se posouvá z celkového 6. místa na místo 4, při zohlednění preference pouze zlínských studentů. Olomouc vykazuje velkou stabilitu v postavení, kdy jí připadá 3. místo v obou pořadích. Zajímavý je případ Brna, které v případě preferencí brněnských studentů předstihuje Prahu a patří mu tak 1. místo v pořadí. To může indikovat skutečnost, že studenti z Brna vidí alternativu Prahy, až poté, pokud by nenašli uplatnění v Brně.

Při dalším zkoumání zjišťujeme, že Praha potvrzuje neotřesitelné postavení ve vnímání její ekonomické síly. Z hlediska celkové preference je rozdíl mezi Prahou a Brnem poměrně malý (0,64 preferenčního bodu). To mě vede k myšlence, že studenti na Moravě si sice uvědomují ekonomickou sílu Prahy, ale zároveň i Brna, které by v budoucnu mohlo být jakousi „Prahou na Moravě“.

Tabulka 5.3: Pořadí měst dle preference "pocitu bezpečí" v době ekonomické krize

Pořadí	Město	Počet označení	Suma bodů	Průměr bodů	St. odchylka
1	Praha	358	1 021	2,85	0,440
2	Brno	313	621	1,98	0,483
3	Ostrava	82	105	1,28	0,573
4	Olomouc	82	102	1,24	0,534
5	Hradec Králové	53	75	1,42	0,570
6	Karlovy Vary	35	63	1,80	0,677
7	Plzeň	23	36	1,57	0,662
8	České Budějovice	21	29	1,38	0,590
9	Zlín	17	22	1,29	0,470
10	Pardubice	15	18	1,20	0,414
11	Liberec	10	17	1,70	0,675
12	Jihlava	7	10	1,43	0,787
13	Ústí nad Labem	3	3	1,00	0,000

Zdroj: Vlastní výpočty

Tabulka 5.4 : Index nárůstu nezaměstnanosti v krajských městech

Pořadí	Město	leden 2009	únor 2009	leden 2010	únor 2010	index růstu únor 2009/2010
1	Praha	2,6	2,8	4,5	4,7	59,57
2	Zlín	4,7	5,2	8,3	8,5	61,18
3	Olomouc	5,8	6,6	10	10,2	64,71
4	Hradec Králové	3,7	4	6	6	66,67
5	Pardubice	4,7	5	7,4	7,5	66,67
6	Plzeň	4,7	5,1	7,3	7,4	68,92
7	Karlovy Vary	6,6	7,1	9,8	9,9	71,72
8	Liberec	6,6	6,7	9,3	9,3	72,04
9	Brno	6,5	7	9,4	9,6	72,92
10	České Budějovice	4,2	4,6	6	6	76,67
11	Ústí nad Labem	9,9	10,5	13,3	13,3	78,95
12	Jihlava	7,6	8,4	10,4	10,4	80,77
13	Ostrava	9,5	10,3	12,2	12,3	83,74

Zdroj: Integrovaný portál MPSV (<http://portal.mpsv.cz>), vlastní výpočty

Poslední otázka v oblasti ekonomiky a trhu práce se týkala vyjádření „pocitu bezpečí“ v době ekonomické krize. Studenti za nejvíce „bezpečná města“ nejčastěji označili dvojici měst – Praha a Brno, tedy dvě největší města Česka. Za těmito dvěma městy se s poměrně velkým odstupem umístila Ostrava a Olomouc. V případě Ostravy i Olomouce se projevil silný vliv „domáčího prostředí“ neboli „neighbourhood effect“, kdy respondenti svoje město dobře znají a cítí se v něm bezpečně bez ohledu na aktuální ekonomickou situaci. Po očištění „sousedského efektu“ se totiž Olomouc i Ostrava propadají v pořadí na 5. a 6. místo (za na 3. místě Hradec Králové a na 4. místě Karlovy Vary). Sestavené pořadí měst studenty jsem porovnála s pořadím měst na základě indexu růstu nezaměstnanosti v únoru 2009 a 2010. Pearsonův koeficient korelace popisuje tuto skutečnost číslem 0,358. Z toho vyplývá, že vyjádření „pocitu bezpečí“ v době ekonomické krize studenty, se značně odlišuje od měst, kde se ekonomická krize projevila značným nárůstem nezaměstnanosti.

V práci M. Wernerové se ve výsledných tabulkách preferencí českobudějovických a ústeckých studentů projevila velmi silná polarita mezi Čechami a Moravou. Při pohledu na

jednotlivé tabulky preferencí studentů z jednotlivých moravských měst tato polarita není tak zřejmá. Nejvíce lze polaritu vidět v tabulce ostravských a zlínských studentů, kde je upřednostnění moravských měst naprosto zřetelné, pokud samozřejmě odmyslíme postavení Prahy. U olomouckých a brněnských studentů jsou naznačeny vazby spíše k českým městům, proto nemohu souhlasit s tvrzením Wernerové, která předpokládala, že moravský patriotismus by polaritu ještě zvýraznil. Lze usuzovat, že brněnští a olomoučtí studenti považují města Pardubice a Hradec Králové za města blízká a nevnímají zde jakousi hranici mezi Čechami a Moravou. Tuto skutečnost ještě můžeme podpořit vzájemnou korelací percepce a preference problematiky práce s navštíveností. Graf znázorňující míru návštěvnosti jednotlivých měst je umístěn v Příloze č. 4. Zjištěná hodnota Pearsonova korelačního koeficientu míry návštěvnosti je v případě percepce 0,560 (reprezentativní na 5 % hladině významnosti) a v případě závislosti na preferenčním pořadí 0,857 (reprezentativní na 1% hladině významnosti). Vzhledem ke skutečnosti, že jsou nejvíce navštěvovaná města blízká, dochází u brněnských a olomouckých studentů ke stírání polarity mezi Čechami a Moravou.

Na druhém konci hodnotící škály se v případě percepce i preference ocitla dvojice měst Jihlava a Ústí nad Labem. Ústí nad Labem je pro respondenty vzdálenou a tedy méně známou lokalitou, což dokazuje i Míra návštěvnosti (viz. Příloha č. 4). Příčinu špatného umístění Ústí nad Labem tedy můžeme připsat geografické vzdálenosti. V případě Jihlavy je příčinu nutné hledat v malé populační velikosti města a nedostatečné znalosti studentů.

Tabulka 5.5: Pořadí měst dle pracovních preferencí respondentů z Brna

Pořadí	Město	Počet respondentů	Min. pořadí	Max. pořadí	Průměr pořadí	St. odchylka
1	Brno	76	1	9	1,74	1,038
2	Praha	76	1	13	2,17	2,235
3	Olomouc	76	2	12	5,88	3,020
4	Hradec Králové	76	2	13	6,51	2,329
5	Pardubice	76	1	13	6,76	2,503
6	České Budějovice	76	3	13	6,91	2,674
7	Plzeň	76	2	12	6,99	2,788
8	Zlín	76	1	13	7,70	3,208
9	Liberec	76	3	13	8,45	2,909
10	Ostrava	76	1	13	8,76	3,777
11	Karlovy Vary	76	1	13	9,00	2,966
12	Jihlava	76	2	13	9,08	3,277
13	Ústí nad Labem	76	1	13	11,07	2,446

Zdroj: Vlastní výpočty

Tabulka 5.6: Pořadí měst dle pracovních preferencí respondentů z Ostravy

Pořadí	Město	Počet respondentů	Min. pořadí	Max. pořadí	Průměr pořadí	St. odchylka
1	Praha	143	1	13	2,63	2,648
2	Brno	143	1	12	3,01	2,081
3	Ostrava	143	1	13	4,29	3,348
4	Olomouc	143	1	12	4,43	2,536
5	Hradec Králové	143	1	13	6,89	2,714
6	Zlín	143	1	13	7,29	3,173

7	České Budějovice	143	1	13	7,69	2,647
8	Pardubice	143	2	12	7,89	2,400
9	Plzeň	143	2	13	8,03	2,990
10	Karlovy Vary	143	2	13	8,57	3,100
11	Liberec	143	1	13	8,71	2,559
12	Jihlava	143	2	13	10,31	2,702
13	Ústí nad Labem	143	2	13	11,27	2,379

Zdroj: Vlastní výpočty

Tabulka 5.7: Pořadí měst dle pracovních preferencí respondentů z Olomouce

Pořadí	Město	Počet respondentů	Min. pořadí	Max. pořadí	Průměr pořadí	St. odchylka
1	Praha	135	1	13	2,30	2,737
2	Brno	135	1	11	3,00	2,158
3	Olomouc	135	1	12	3,91	2,399
4	Hradec Králové	135	1	13	6,04	2,830
5	Pardubice	135	1	13	6,71	2,611
6	Plzeň	135	2	13	7,28	3,126
7	Zlín	135	1	13	7,36	2,951
8	České Budějovice	135	1	13	7,93	2,663
9	Ostrava	135	1	13	8,12	3,892
10	Liberec	135	2	13	8,67	2,646
11	Karlovy Vary	135	1	13	8,96	2,908
12	Jihlava	135	2	13	9,75	2,822
13	Ústí nad Labem	135	1	13	10,86	2,459

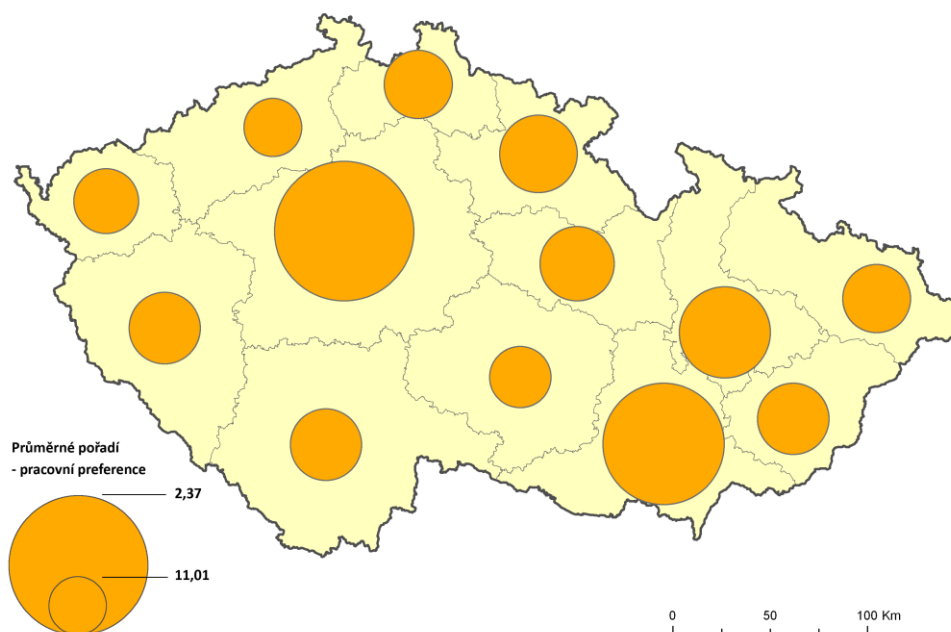
Zdroj: Vlastní výpočty

Tabulka 5.8: Pořadí měst dle pracovních preferencí respondentů ze Zlína

Pořadí	Město	Počet respondentů	Min. pořadí	Max. pořadí	Průměr pořadí	St. odchylka
1	Praha	15	1	6	1,67	1,345
2	Brno	15	1	7	3,13	1,685
3	Olomouc	15	2	11	5,33	3,039
4	Zlín	15	1	12	5,53	3,852
5	České Budějovice	15	3	12	6,60	2,558
6	Plzeň	15	2	13	6,73	3,770
7	Hradec Králové	15	3	12	7,40	2,694
8	Pardubice	15	5	13	7,73	2,865
9	Liberec	15	2	12	8,73	2,939
10	Ostrava	15	3	13	8,93	3,693
11	Karlovy Vary	15	1	13	9,07	3,411
12	Ústí nad Labem	15	4	13	9,73	2,815
13	Jihlava	15	5	13	10,07	2,434

Zdroj: Vlastní výpočty

Obrázek 5.1: Průměrné pořadí měst dle pracovních preferencí

Zdroj: Dotazníkové šetření

5.1.1 Geografové versus ekonomové

V této podkapitole se budu zabývat vnímáním krajských měst z hlediska ekonomiky a trhu práce studenty geografie a ekonomie zvláště. Jak jsem již předeslala v metodické části, předpokládám, že se mezi studenty objeví rozdíly vyplývající z jejich oborového zaměření. Tabulky percepce i preference ekonomiky a trhu práce geografů a ekonomů jsou v Příloze č. 5. V sestavených žebříčcích je na první pohled patrné odlišné vnímání ekonomické pozice Karlových Varů. Zatímco ekonomové Karlovým Varům přisoudili již 4. místo v pořadí, a dá se říci, že vnímají Karlovy Vary za světové centrum lázeňství a kultury, geografové si nejspíš uvědomují skutečnou pozici Karlových Varů a přisoudili jim až 9. místo v pořadí.

Další skutečností týkající se Karlových Varů je, že jsou celkově v otázce percepce pracovních podmínek hodnoceny poměrně vysoko, patří jim 6. místo celkového pořadí. V pořadí preference se ale propadají až na 11. místo. Toto zjištění mě vede k závěru, že ačkoliv studenti toto město považují za ekonomicky silné, sami by zde pracovat tolik nechtěli. Tento rozpor v percepci a preferenci Karlových Varů se objevil i u studentů z Českých Budějovic a Ústí nad Labem. S ohledem na tyto skutečnosti se dá říci, že na Karlovy Vary sdílí podobný názor i studenti z moravských krajských měst. Co se týče preferenčního pořadí měst dle oborů, neprojevily se žádné velké odlišnosti.

5.2 Bydlení a sociální prostředí

Další oblastí, ke které se respondenti vyjadřovali v dotazníku, byla oblast bydlení a sociálního prostředí. Respondenti měli pomoci bodů zhodnotit dostupnost kvalitního bydlení, vzhled jednotlivých měst a taktéž kvalitu sociálního prostředí.

Stanovení hypotézy k problematice bydlení a sociálního prostředí bylo poměrně jednoduché. Vycházela jsem ze starších výzkumů v českém prostředí (Drbohlav 1990, Siwek 1988, Wernerová 2006), kdy zmínění autoři prokázali velkou atraktivitu jižních Čech, tak i samotných Českých Budějovic. Cílem bude tedy zjistit, zda představa jižních Čech jako klidného a příjemného prostředí pro bydlení bude sdílena i studenty z moravských krajských měst.

Výsledky uvádím níže ve formě tabulek. První tabulka shrnuje percepce krajských měst z hlediska bydlení a sociálního prostředí, druhá tabulka vyjadřuje samotné preference. Stejně jako u oblasti pracovních podmínek i zde je poměrně vysoká podobnost obou sestavených pořadí. Spearmanův korelační koeficient dosáhl hodnoty 0,868.

Tabulka 5.8: Pořadí měst dle percepce sociálního prostředí a podmínek pro bydlení

Pořadí	Město	Počet respondentů	Min. bodů	Max. bodů	Průměr bodů očištěný o sebehodnocení
1	Olomouc	377	3	15	11,28
2	Praha	377	3	15	10,90
3	Brno	377	1	15	10,48
4	České Budějovice	377	4	15	10,45
5	Karlovy Vary	377	5	15	10,06
6	Hradec Králové	377	3	15	10,04
7	Zlín	377	3	15	9,89
8	Pardubice	377	3	14	9,64
9	Plzeň	377	3	15	9,42
10	Liberec	377	4	15	9,39
11	Jihlava	377	3	14	8,95
12	Ústí nad Labem	377	3	14	7,75
13	Ostrava	377	1	15	7,73

Zdroj: Vlastní výpočty

Tabulka 5.9: Pořadí měst dle preferencí sociálního prostředí a podmínek pro bydlení

Pořadí	Město	Počet respondentů	Min. pořadí	Max. pořadí	Průměr. pořadí očištěné o sebehodnocení
1	Brno	368	1	13	3,69
2	Olomouc	368	1	12	4,28
3	Praha	368	1	13	4,41
4	Hradec Králové	368	1	13	6,52
5	Zlín	368	1	13	6,88
6	České Budějovice	368	1	16	7
7	Pardubice	368	1	13	7,31
8	Plzeň	368	1	13	7,99
9	Liberec	368	1	13	8,09
10	Karlovy Vary	368	1	13	8,29
11	Jihlava	368	1	13	9,14
12	Ostrava	368	1	13	9,51
13	Ústí nad Labem	368	1	13	10,75

Zdroj: Vlastní výpočty

Při pohledu na tabulku vlastního vnímání měst, lze identifikovat dvě skupiny. Lépe vnímanou polovinu měst v tabulce tvoří Olomouc, Praha, Brno, České Budějovice, Karlovy Vary a Hradec Králové. Hůře vnímané města pak nalezneme v tabulce od Zlína níže. Mezi těmito dvěma skupinami je poměrně viditelný rozdíl v pořadí, ale v rámci skupiny jsou rozdíly mezi městy minimální. Z toho vyplývá, že studenti mají představu měst, která pro ně jsou atraktivní pro bydlení, ale v rámci této skupiny je vnímají všechny podobně.

Nepatrný je rozdíl až na samotném konci tabulky mezi Ústím nad Labem a Ostravou. Zatímco studenti z Moravy vnímají ekonomickou situaci Ostravy poměrně dobře (10. místo v percepci pracovních podmínek) v případě podmínek pro bydlení Ostravu posouvají až na poslední místo. Bodový rozdíl mezi Ústím nad Labem a Ostravou je, ale minimální a dá se říci, že obě tato města studenti vnímají jako města se „špatnou adresou“.

V druhé tabulce měli respondenti vyjádřit vlastní preference měst dle sociálního prostředí a podmínek pro bydlení. V první tabulce lépe vnímanou Olomouc vystřídal Brno. V pořadí se tedy objevuje jasná preference dvou moravských měst před ostatními městy. Rozdíl mezi prvním Brnem a třetí Prahou činí 0,72 bodu. Mezi dalšími městy je poté rozdíl v pořadí ještě větší. V této souvislosti byla prověřena role osobní vazby a prokázalo se, že její vliv je poměrně zásadní. To znamená, že lidé z Moravy přikládají blízkosti rodiny, přátelům a známým velký význam, který při preferenci místa pro trvalé bydlení zohledňují. Spearmanův koeficient korelace tento vztah popisuje číslem 0,703 (reprezentativní na 1 % hladině významnosti).

Pozice Českých Budějovic není u studentů z moravských krajských měst tak silná. Studenti sice vnímají, že se jedná o kvalitní místo pro život (4. místo v pořadí percepcie), ovšem při vlastních preferencích je posouvají až na 6. místo v pořadí. Pouze v případě brněnských studentů mají České Budějovice stabilní postavení, kdy v obou žebříčcích obsadily 4. místo v pořadí. U ostatních zkoumaných měst se propadly ve všech případech na 7. místo. Tuto skutečnost lze přisuzovat nejspíše vzdálenosti, kdy z Brna jsou České Budějovice poměrně dobře dostupné. Respondenti z ostatních měst mají České Budějovice dále, a proto při zohlednění vzdálenosti dávají přednost městům bližším, i kdyby méně kvalitním. Potvrzuje se další obecná záležitost, že *„se vzrůstající vzdáleností od místa bydliště klesá znalost určitého místa, což do značné míry souvisí i s navštěvností“* (Goud, White 1974, s. 52).

Při rozdělení zkoumaného vzorku respondentů dle jednotlivých měst zjišťujeme další významné rozdíly. Zejména se jedná o naprostou dominanci Brna u brněnských respondentů. Rozdíl mezi Brnem a druhou Prahou je celých 2,94 preferenčního bodu. I v případě pracovních preferencí získalo Brno 1. místo, ale rozdíl ke druhé Praze byl mnohem menší (0,43). Dá se, z toho usoudit poměrně silná pozice moravské metropole. Pro respondenty z Brna by bylo mnohem snazší jít pracovat do Prahy, ale v otázce bydlení mají jasno a preferují Brno bez jakýchkoliv pochybností. I

v případě dalších měst je Brno hodnoceno vysoko a vždy získává lepší postavení v žebříčku než Praha.

Při celkovém vnímání obsadily poslední příčky Ostrava a Ústí nad Labem. Tyto města mají obecně vnímanou špatnou image mezi obyvateli. Většině se vybaví „šedé“ město, se znečištěným životním prostředím s vysokou kriminalitou a vůbec špatnými podmínkami pro život. V případě respondentů z Ostravy, se výrazně projevuje vliv domácího prostředí a Ostrava zaujímá hned 4. místo za Brnem, Olomoucí a Prahou. Odstup této čtveřice měst před ostatními je markantní. Ostrava už dávno nepatří mezi nevzhledné šedé město s kouřícími komíny. I přes tuto skutečnost stále zůstává v myslích lidí zakořeněn předsudek k tomuto městu, což dokazuje špatné umístění i v preferencích vysokoškolských studentů z Olomouce, Brna a Zlína. Nabízí se tedy otázka, zda lze změnit image Ostravy tak, „aby se město do budoucna změnilo z ohniska sociálních problémů v ohnisko kulturních inovací?“ (Jan Keller, <http://www.ostrava2015.cz/web/structure/jan-keller-sociolog-87.html>).

Tabulka 5.10: Pořadí měst dle preferencí k bydlení respondentů z Brna

Pořadí	Město	Počet respondentů	Min. pořadí	Max. pořadí	Průměr pořadí	St. odchylka
1	Brno	76	1	13	1,93	2,029
2	Praha	76	1	13	4,87	3,750
3	Olomouc	76	1	12	5,03	3,094
4	České Budějovice	76	1	16	6,09	2,810
5	Hradec Králové	76	1	13	6,61	2,699
6	Zlín	76	1	13	6,80	3,502
7	Pardubice	76	1	13	7,18	2,915
8	Plzeň	76	1	13	7,84	2,698
9	Karlovy Vary	76	1	13	7,99	3,135
10	Jihlava	76	1	13	8,00	3,745
11	Liberec	76	2	13	8,01	2,835
12	Ostrava	76	1	13	10,01	3,682
13	Ústí nad Labem	76	2	13	10,75	2,445

Zdroj: Vlastní výpočty

Tabulka 5.11: Pořadí měst dle preferencí k bydlení respondentů z Ostravy

Pořadí	Město	Počet respondentů	Min. pořadí	Max. pořadí	Průměr pořadí	St. odchylka
1	Brno	143	1	13	3,63	2,879
2	Olomouc	143	1	12	3,94	2,938
3	Praha	143	1	13	4,11	2,905
4	Ostrava	143	1	13	4,73	3,546
5	Hradec Králové	143	1	13	6,96	2,890
6	Zlín	143	1	13	7,10	3,651
7	České Budějovice	143	1	12	7,39	2,948
8	Pardubice	143	2	13	7,88	2,655
9	Karlovy Vary	143	1	13	7,89	3,287
10	Plzeň	143	1	13	8,22	2,883
11	Liberec	143	1	13	8,27	3,231
12	Jihlava	143	1	13	9,95	2,871
13	Ústí nad Labem	143	1	13	10,75	2,710

Zdroj: Vlastní výpočty

Tabulka 5.12: Pořadí měst dle preferencí k bydlení respondentů z Olomouce

Pořadí	Město	Počet respondentů	Min. pořadí	Max. pořadí	Průměr pořadí	St. odchylka
1	Olomouc	134	1	12	2,74	2,113
2	Brno	134	1	13	3,78	2,957
3	Praha	134	1	13	4,51	3,707
4	Hradec Králové	134	1	13	5,93	2,864
5	Zlín	134	1	13	6,69	3,445
6	Pardubice	134	1	13	6,71	2,785
7	České Budějovice	134	1	13	7,04	2,869
8	Liberec	134	1	13	7,93	2,752
9	Plzeň	134	2	13	7,96	2,983
10	Jihlava	134	2	13	8,84	3,349
11	Karlovy Vary	134	2	13	8,87	2,844
12	Ostrava	134	1	13	9,25	3,797
13	Ústí nad Labem	134	3	13	10,75	2,326

Zdroj: Vlastní výpočty

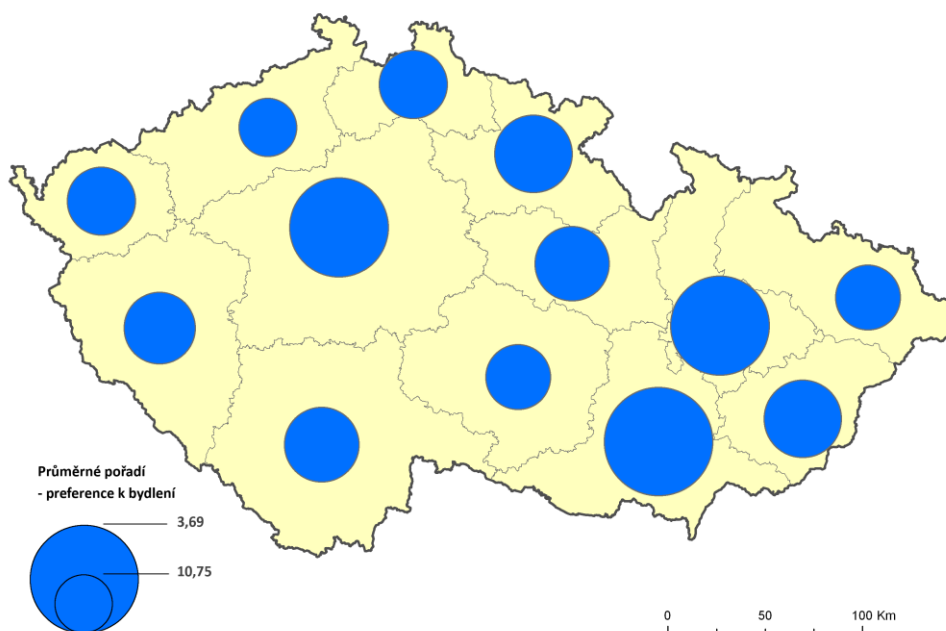
Tabulka 5.13: Pořadí měst dle preferencí k bydlení respondentů ze Zlína

Pořadí	Město	Počet respondentů	Min. pořadí	Max. pořadí	Průměr pořadí	St. odchylka
1	Zlín	15	1	12	3,47	3,248
2	Brno	15	1	12	3,53	2,774
3	Olomouc	15	1	12	3,73	2,915
4	Praha	15	1	12	4,13	3,758
5	Plzeň	15	3	11	6,80	2,305
6	Hradec Králové	15	3	12	7,27	3,058
7	České Budějovice	15	4	11	7,47	2,295
8	Pardubice	15	1	13	7,80	3,427
9	Liberec	15	5	13	8,20	2,484
10	Karlovy Vary	15	4	12	8,60	2,823
11	Ostrava	15	3	13	9,13	3,758
12	Jihlava	15	4	13	9,93	2,915
13	Ústí nad Labem	15	7	13	10,73	2,154

Zdroj: Vlastní výpočty

Při porovnání žebříčků percepce práce a bydlení se objevují další rozdíly. Zatímco ve vnímání pracovních podmínek zaujímá Praha naprosto neotřesitelné první místo, u vnímání podmínek pro bydlení se rozdíly mezi městy stírají. Žebříčku pracovních preferencí vévodí dvojice měst Praha – Brno s poměrně velkým bodovým odstupem od ostatních měst. V případě ideálního místa pro bydlení se Praha propadá až na 3. místo a do popředí vystupují dvě moravská města – Brno a Olomouc. To mě vede k závěru, že Praha je vnímaná jako město s největší nabídkou i poptávkou po lidských zdrojích, s největším počtem pracovních příležitostí, ale většina respondentů z Moravy by Prahu nepreferovala jako místo pro trvalé bydlení. Tato skutečnost může být ovlivněná i vysokou cenou bytů v Praze.

Obrázek 5.2: Průměrné pořadí měst dle podmínek pro bydlení

Zdroj: Dotazníkové šetření

5.3 Životní prostředí a rekreace

Poslední oblastí, ke které se respondenti v dotazníku vyjadřovali, byla oblast životního prostředí a rekreace. Respondenti měli zhodnotit jednotlivá města z hlediska jejich přírodních komponent, možností trávení volného času a zábavy. Poslední otázka v oblasti životního prostředí a rekreace byla zaměřena na zhodnocení atraktivity krajiny v zázemí jednotlivých měst. Do výzkumu jsem vstupovala se stejnou hypotézou, jakou si stanovila ve své práci M. Wernerová. Ta vycházela z hypotézy negativní korelace získaných výsledků rekreace s pořadím dosaženým pro oblast ekonomickou a pracovní. „*Města fungující jako ekonomická a pracovní centra mívají zhoršenou kvalitu životního prostředí, vysokou hustotu zalidnění, trpí kongescemi a hlučností, tedy vykazují charakteristiky nepříznivé pro klidný odpočinek a rekreaci*“ (Wernerová 2006, s. 65).

Stejně jako u předchozích částí byla zkoumána vzájemná závislost mezi percepcí a preferencí. Překvapivým a zcela opačným zjištěním (na rozdíl od práce Wernerové) je, že právě v této problematice vykazují výsledky největší intenzitu korelace (ve srovnání s tematikou práce a bydlení). Spearmanův korelační koeficient dosáhl hodnoty 0,934 reprezentativní na 0,01 hladině významnosti. To vypovídá o tom, že respondenti z Moravy disponují velkým množstvím informací o rekreační atraktivitě jednotlivých měst a tyto informace zároveň promítají do svých preferencí. Nerozhodují se tedy na základě svých subjektivních pocitů, ale spíše na základě reálných znalostí. Toto tvrzení lze ještě podpořit hodnotou Spearmanova koeficientu, který při zohlednění pořadí

preferenci s pořadím dle navštíveností dosahuje hodnoty 0,346 a při zohlednění osobní vazby je ještě nižší (0,203).

Výsledky z oblasti životního prostředí a rekreace opět uvádím v přehledných tabulkách.

Tabulka 5.14: Pořadí měst dle percepce životního prostředí a rekreace

Pořadí	Město	Počet respondentů	Min. bodů	Max. bodů	Průměr bodů očištěný o sebehodnocení
1	Olomouc	378	4	15	10,89
2	Karlovy Vary	378	5	15	10,43
3	České Budějovice	378	4	15	10,37
4	Brno	378	3	15	10,26
5	Liberec	378	4	15	10,03
6	Praha	378	4	15	9,97
7	Zlín	378	3	15	9,94
8	Hradec Králové	378	3	15	9,84
9	Jihlava	378	3	15	9,27
10	Pardubice	378	3	14	9,26
11	Plzeň	378	3	14	8,97
12	Ústí nad Labem	378	3	14	7,78
13	Ostrava	378	3	14	7,75

Zdroj: Vlastní výpočty

Tabulka 5.15: Pořadí měst dle preferencí životního prostředí a rekreace

Pořadí	Město	Počet respondentů	Min. pořadí	Max. pořadí	Průměr. pořadí očištěné o sebehodnocení
1	České Budějovice	369	1	13	4,82
2	Karlovy Vary	369	1	13	5,19
3	Olomouc	369	1	13	5,41
4	Praha	369	1	13	5,73
5	Brno	369	1	13	6,09
6	Liberec	369	1	13	6,40
7	Hradec Králové	369	1	13	6,75
8	Zlín	369	1	13	6,91
9	Pardubice	369	1	13	7,65
10	Plzeň	369	1	13	8,22
11	Jihlava	369	1	13	8,34
12	Ostrava	369	1	13	10,23
13	Ústí nad Labem	369	1	13	10,38

Zdroj: Vlastní výpočty

Při bližším pohledu na obě tabulky nejsou vidět žádné významné rozdíly. Nejlépe vnímaná pětice měst – Olomouc, Karlovy Vary, České Budějovice, Brno a Liberec jsou v druhé tabulce opětovně zastoupeny, ale v trochu odlišném pořadí, kdy Liberec nahradila Praha. Další překvapivou skutečností je, že studenti mají mnohem více vyhraněné vnímání jednotlivých rekreačních atraktivit, než jejich samotné preference. Jsou si tedy vědomi, že každé město disponuje nějakým typem atraktivity, ale jejich navštívení nepovažují za něco výjimečného. M. Wernerová ve své studii prokázala jasnou preferenci českých měst na úkor moravských, kde hlavním činitelem byla geografická vzdálenost. Studenti z Ústí nad Labem a Českých Budějovic považují moravská města za vzdálená a tak dávají přednost městům českým. V tomto případě se tak výrazná polarita mezi

Čechami a Moravou neprojevuje. Studenti z Moravy vnímají v otázce rekreace Česko jako celek, který disponuje určitou atraktivitou a vzdálenost u nich nehraje podstatnou roli.

Skupina měst vnímaná respondenty jako nejatraktivnější je i nejvíce preferovaná pouze v jiném pořadí. Jediné město, které uhájilo stejnou pozici v obou pořadích, jsou Karlovy Vary. Karlovy Vary disponují lázněmi světového významu, mnoha historickými budovami a v neposlední řadě jsou místem konání mezinárodně uznávaného filmového festivalu. Atraktivita Liberce a jeho zázemí je dána velmi příznivými přírodními předpoklady (Krkonošský národní park, Český Ráj, Máchovo jezero, Jizerské a Lužické hory) a zázemím pro turistiku či zimní sporty. Olomouc je vnímané jako kulturní a vzdělávací centrum, disponuje mnoha sakrálními atraktivitami (Sloup nejsvětější trojice zapsaný na Světové dědictví UNESCO), je to místo s bohatou folklórní tradicí a různorodou krajinou. Brno taktéž disponuje historickými památkami zejména z dob, kdy byla Morava jedním z nejvýznamnějších center osídlení. Krajina jižní Moravy přitahuje nejenom historií, ale i vinařstvím a dalšími přírodními atraktivitami (Moravský kras, Podyjí).

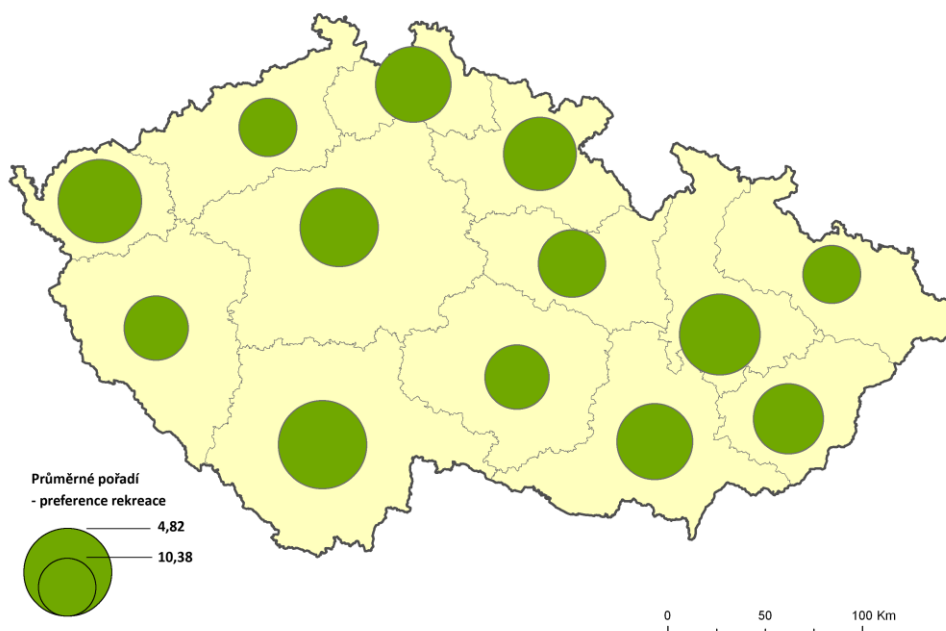
Odstup Českých Budějovic jako prvního města v pořadí v tabulce preferencí (před Karlovými Vary) není nijak význačný. Stejný trend se objevuje i při rozdělení vzorku studentů na studenty geografie a ekonomie zvlášť. Určitá oborová odlišnost je v preferenci dalších měst, která může souviset se zvoleným oborem studia. Zatímco geografové více preferují Liberec, Karlovy Vary a Prahu, u ekonomů je toto pořadí následující – Karlovy Vary, Praha a Brno.

Při rozdělení vzorku studentů dle jednotlivých měst se potvrzuje postavení Českých Budějovic, které ale není nijak silné. V případě olomouckých studentů spadly až na 2. místo a v případě zlínských studentů dokonce až na 3. místo v pořadí preference.

Další skutečností, kterou budu komentovat je umístění Ostravy a Ústí nad Labem. Obě tato města obsadila poslední příčky v pořadí. I samotní ostravští studenti, kteří ve všech jiných zkoumaných oblastech posunuli Ostravu na lepší místo v pořadí, v oblasti rekreace ji přisoudili až 11. místo. Tato skutečnost dokládá, že Ostrava nedisponuje takovými atraktivitami, které by dokázali ocenit mladí vysokoškolští studenti. Technické památky, jako Areál Vítkovických železáren, Hornické muzeum – Landek, či areály bývalých důlních závodů, představují historii města a určitý specifický druh památek, který nenalezneme nikde jinde v České republice. Bohužel stále je tento typ památek vnímán spíše jako negativum, které mladá společnost kategoricky odmítá.

Na závěr byla pomocí Spearmanova korelačního koeficientu ověřena hypotéza o negativním vztahu výsledných žebříčků za oblast rekreace a práce. U obou žebříčků nebyla prokázána statisticky významná vzájemná korelace. Žebříčky preferenčního pořadí popisuje Spearmanův koeficient korelace hodnotou 0,352 u percepčních žebříčků je hodnota 0,445. Z toho se dá vyvodit závěr, že respondenti hodnotili obě sféry relativně nezávisle. Zkoumaná hypotéza popisující vztah mezi pracovními a rekreačními preferencemi negativně se tedy na sledovaném vzorku studentů neprokázala.

Obrázek 5.3: Průměrné pořadí měst dle životního prostředí a rekreace

Zdroj: Dotazníkové šetření

5.4 Komplexně pojaté sídelní preference

Poslední otázka v dotazníku byla směřována na výzkum komplexních sídelních preferencí. Respondenti měli sestavit preferenční pořadí měst při zohlednění všech hledisek a faktorů dohromady tzn. práci, bydlení i rekreaci. Zatímco v předchozích otázkách byli nuceni o každé oblasti uvažovat zvlášť, zde naopak měli nazírat na sídelní preference komplexním způsobem. Wernerová ve své studii již prokázala, že jednotlivá hlediska od sebe nelze oddělovat, což dokládá i názory z odborné literatury (např. Gould, White 1974) Souhlasí s vysokou komplexností a multifaktorovou podmíněností sídelních preferencí, ale zdůrazňuje různorodou roli jednotlivých faktorů (Wernerová 2006).

Cílem v této části bude porovnání všech preferenčních žebříčků (práce, bydlení, rekreace) s žebříčkem komplexních sídelních preferencí. Zjištěné skutečnosti budou dále konfrontovány se zjištěními M. Wernerové a budou vyvozeny obecné závěry.

V první části byly určeny vzájemné pořadové korelace všech získaných žebříčků a dle hodnoty Spearmanova korelačního koeficientu rozhodnuto o jejich závislosti. Bylo zjištěno, že celkové sídelní preference vykazují nejvyšší míru závislosti vůči faktoru bydlení (0,989), nepatrně slabší vůči faktoru práce (0,918). Tento výsledek odpovídá výsledkům M. Wernerové. Rozdíl je pouze v síle vzájemných korelací. V jejím případě byla závislost vůči faktoru bydlení skoro stejná (0,990), zatímco vůči faktoru práce nepatrně vyšší (0,929). Problematika rekreační se dle očekávání

promítá do výsledných sídelních preferencí výrazně méně (0,626). Přičemž zde je odlišnost od zjištění M. Wernerové největší (Spearmanův koeficient korelace 0,830). Z těchto zjištění vyplývá vysoká vzájemná korelace mezi hlediskem práce a bydlení, kterou potvrzuje i Pearsonův koeficient korelace číslem 0,923 na reprezentativní 1 % hladině významnosti. Potvrdila se tedy skutečnost, že „pro většinu respondentů je problematika bydlení a práce v podstatě neoddělitelná“ (Wernerová 2006, s. 75). Dá se tedy říci, že pro mladou generaci je ztotožnění místa pracoviště s místem bydliště velmi podstatné. Mladí vysokoškolsky vzdělaní lidé po dokončení studia směřují k budování kariéry a tomu přizpůsobují i místo pro trvalé bydlení.

Tabulka 5.16: Pořadí měst dle celkových sídelních preferencí

Pořadí	Město	Počet respondentů	Min. pořadí	Max. pořadí	Průměr. pořadí očištěné o sebehodnocení
1	Brno	369	1	13	3,69
2	Praha	369	1	13	4,10
3	Olomouc	369	1	13	4,29
4	Hradec Králové	369	1	13	6,53
5	Zlín	369	1	13	6,90
6	České Budějovice	369	1	13	7,08
7	Pardubice	369	1	13	7,39
8	Liberec	369	1	13	7,93
9	Plzeň	369	2	13	8,16
10	Karlovy Vary	369	1	13	8,39
11	Jihlava	369	1	13	9,22
12	Ostrava	369	1	13	9,44
13	Ústí nad Labem	369	1	13	10,75

Zdroj: Vlastní výpočty

Pravidelnostem objevených v datech odpovídají i výsledky v pořadí celkových sídelních preferencí. Na prvních místech se objevuje trojice, která je už známá z výzkumu problematiky preferencí k bydlení, resp. pracovních preferencí – tj. Brno, Praha a Olomouc. Odstup mezi třetí Olomoucí a čtvrtým Hradcem Králové je nejvýraznější (2,24) v rámci celého sestaveného žebříčku. Rozdíly v preferenčním pořadí dalších měst nejsou už tak výrazné.

Za zmínku určitě stojí postavení Českých Budějovic, které v předešlé práci Wernerové získaly dominantní postavení s velkým odstupem od ostatních měst. Zde jim patří 6. místo dle celkových sídelních preferencí. Při bližším zkoumání jednotlivých preferenčních žebříčků zjišťujeme, že České Budějovice mají dominantní postavení pouze v preferenci rekreace. České Budějovice jsou oblíbenou oblastí individuální rekreace, která propojuje atraktivní krajinu s kvalitním životním prostředím a historickými památkami. To mě vede k závěru, že České Budějovice jsou zakořeněny v preferencích studentů z Moravy jako kvalitní destinace cestovního ruchu, nikoliv jako místo pro trvalé bydlení (6. místo v preferenci bydlení) a už vůbec ne jako místo pracovní. Zde respondenti přisoudili Českým Budějovicím až 8. místo v preferenci pracovních

podmínek. Přisouzení této pozice můžeme připisat i jejich geografické vzdálenosti, která tak dává vyniknout městům bližším.

Při analýze žebříčků celkových sídelních preferencí respondentů z jednotlivých moravských měst se objevují další rozdíly. Jedná se zejména o postavení Ostravy. Zatímco studenti z Brna, Zlína i Olomouce ji kategoricky odmítají a přisuzují jí 12. místo v pořadí, u studentů ostravských Ostrava obsazuje 4. pozici. Toto zjištění může být výsledkem působení silného „neighbourhood effect“, kdy lidé žijící v Ostravě vnímají změnu negativní image, která je s Ostravou spojována a hodnotí Ostravu více objektivně.

Jako nejlépe hodnocené město je považováno Brno, které se umístilo i v hodnocení preferencí pracovní problematiky s minimálním rozdílem za Prahou. Nejdominantnější postavení zaujímá Brno u brněnských studentů, kteří mu přisoudili extrémně dobré preferenční pořadí 1,57. To je vůbec nejlepší hodnocení v rámci celého výzkumu. Odstup dalších měst je v případě brněnských studentů markantní. V případě zlínských a olomouckých studentů se Brno posouvá v obou případech na druhé místo, ale s minimálním rozdílem. Z toho lze usuzovat velmi dobré postavení Brna na Moravě, které navíc posiluje svoji pozici.

Z celkového zhodnocení lze dojít k závěru, že existuje polarita mezi preferencí moravských měst na úkor měst českých. Pokud pomineme dobré umístění Prahy, dominují moravská města. Nejlépe je naznačena tato polarita u ostravských studentů, méně pak u studentů zlínských. U brněnských a olomouckých studentů se projevuje preference těchto dvou měst a pak měst jim blízkých. V případě Brna se jedná o České Budějovice, Hradec Králové a Zlín, v případě Olomouce pak o města Pardubice, Hradec Králové, Zlín. To mě vede k myšlence, že studenti z Moravy preferují místa blízká ke svému současnému bydlišti. Za určité překvapení lze zmínit postavení Ústí nad Labem u zlínských studentů, kteří mu přisoudili 10. místo v celkovém hodnocení sídelních preferencí.

Tabulka 5.17: Pořadí měst dle celkových sídelních preferencí respondentů z Brna

Pořadí	Město	Počet respondentů	Min. pořadí	Max. pořadí	Průměr pořadí	St. odchylka
1	Brno	76	1	10	1,57	1,237
2	Praha	76	1	13	4,08	3,397
3	Olomouc	76	1	12	5,12	3,029
4	České Budějovice	76	1	13	6,24	2,823
5	Hradec Králové	76	1	12	6,49	2,532
6	Zlín	76	1	13	6,99	3,606
7	Pardubice	76	1	12	7,18	2,736
8	Liberec	76	2	13	7,95	2,875
9	Plzeň	76	3	13	8,01	2,569
10	Jihlava	76	1	13	8,30	3,429
11	Karlovy Vary	76	1	13	8,32	2,967
12	Ostrava	76	1	13	9,93	3,775
13	Ústí nad Labem	76	2	13	10,95	2,226

Zdroj: Vlastní výpočty

Tabulka 5.18: Pořadí měst dle celkových sídelních preferencí respondentů z Ostravy

Pořadí	Město	Počet respondentů	Min. pořadí	Max. pořadí	Průměr pořadí	St. odchylka
1	Brno	143	1	12	3,47	2,659
2	Olomouc	143	1	13	3,83	2,929
3	Praha	143	1	13	4,12	3,132
4	Ostrava	143	1	13	4,63	3,638
5	Zlín	143	1	13	6,85	3,415
6	Hradec Králové	143	2	13	7,09	2,775
7	České Budějovice	143	1	13	7,22	2,901
8	Karlovy Vary	143	1	13	7,87	3,369
9	Pardubice	143	2	13	8,09	2,693
10	Liberec	143	1	13	8,10	2,887
11	Plzeň	143	2	13	8,80	2,610
12	Jihlava	143	2	13	9,99	2,717
13	Ústí nad Labem	143	3	13	10,95	2,766

Zdroj: Vlastní výpočty

Tabulka 5.19: Pořadí měst dle celkových sídelních preferencí respondentů z Olomouce

Pořadí	Město	Počet respondentů	Min. pořadí	Max. pořadí	Průměr pořadí	St. odchylka
1	Olomouc	135	1	12	3,09	2,484
2	Brno	135	1	13	3,89	3,187
3	Praha	135	1	13	4,07	3,519
4	Hradec Králové	135	1	13	5,81	2,889
5	Pardubice	135	1	13	6,68	2,825
6	Zlín	135	1	13	6,90	3,257
7	České Budějovice	135	1	13	7,33	3,032
8	Plzeň	135	2	13	7,59	2,925
9	Liberec	135	1	13	7,78	2,841
10	Jihlava	135	2	13	8,89	3,140
11	Karlovy Vary	135	1	13	8,94	2,867
12	Ostrava	135	1	13	9,18	3,828
13	Ústí nad Labem	135	1	13	10,67	2,548

Zdroj: Vlastní výpočty

Tabulka 5.20: Pořadí měst dle celkových sídelních preferencí respondentů ze Zlína

Pořadí	Město	Počet respondentů	Min. pořadí	Max. pořadí	Průměr pořadí	St. odchylka
1	Zlín	15	1	8	3,20	2,366
2	Brno	15	1	12	4,00	3,162
3	Praha	15	1	12	4,20	4,004
4	Olomouc	15	2	12	4,47	3,091
5	Liberec	15	3	12	7,67	2,895
6	České Budějovice	15	2	11	7,73	2,890
7	Hradec Králové	15	2	12	7,80	3,278
8	Plzeň	15	2	12	7,87	3,137
9	Pardubice	15	1	13	8,07	3,693
10	Ústí nad Labem	15	3	13	8,40	3,641
11	Karlovy Vary	15	5	12	8,73	2,492
12	Ostrava	15	3	13	9,33	3,754
13	Jihlava	15	4	13	9,53	2,669

Zdroj: Vlastní výpočty

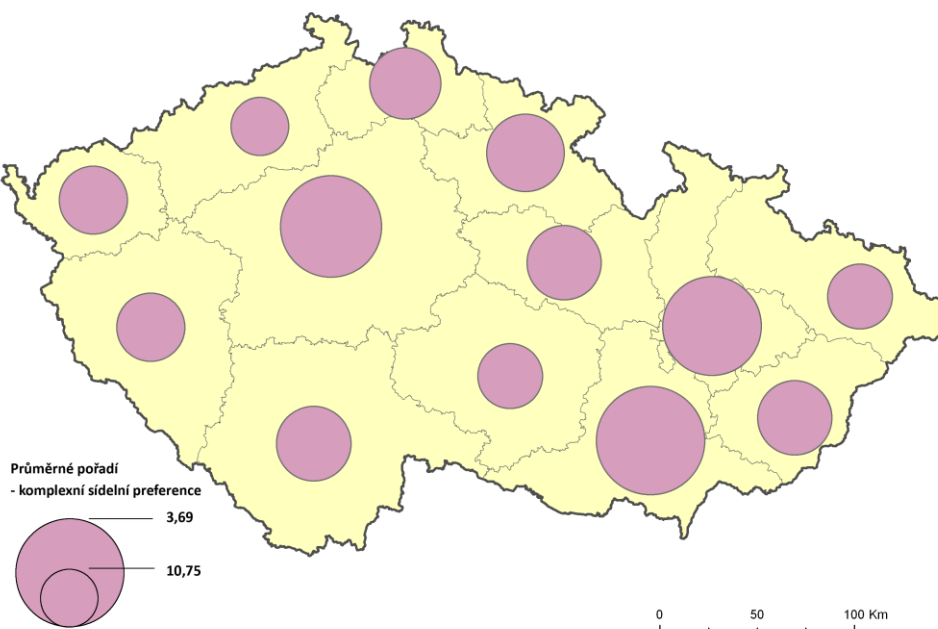
Za povšimnutí stojí určitě ještě zhodnocení síly sousedského efektu, neboť ten hraje v tomto hodnocení podstatnou roli. Pro zhodnocení jsem využila Tabulku č. 5.21, která znázorňuje hodnocení studentů domácího města a jimi přisouzené průměrné pořadí ve všech sledovaných oblastech. Za poněkud překvapivé lze považovat postavení Brna, u kterého je síla sousedského efektu největší, tzn., že samotní brněnští studenti Brno hodnotí velmi vysoko. V samotném celkovém hodnocení je Brno, ale vnímáno a preferováno i ostatními studenty dobře, tudíž se to na celkovém pořadí Brna nijak zvlášť neprojeví. Naopak v případě Ostravy není sousedský efekt až tolik silný, tzn., že ostravští studenti hodnotí Ostravu relativně střídme, nicméně jejich vliv na celkové umístění Ostravy je markantní. Bez jejich vlivu je Ostrava ostatními studenty spíše odmítána.

Tabulka 5.21: Síla sousedského efektu

Město	Oblast práce	Oblast bydlení	Oblast rekreace	Celkové preference
Brno	1,74	1,93	5,12	1,57
Olomouc	3,91	2,74	4,27	3,09
Ostrava	4,29	4,73	8,58	4,63
Zlín	5,53	3,47	5,73	3,2

Zdroj: Dotazníkové šetření, 2009

Obrázek 5.4: Průměrné pořadí měst dle komplexně pojatých sídelních preferencí

Zdroj: Dotazníkové šetření

5.5 Geografická poloha

V otázce geografické polohy vycházím ze skutečnosti, že se vzrůstající vzdáleností klesá znalost určitého místa, která byla prokázána již v dřívějších studiích (Gould, White 1968). Domnívám se, že atraktivita moravských krajských měst bude jejich studenty značně nadhodnocena, tzn., že moravská krajská města budou studenty vnímaná populačně větší než ve skutečnosti a s geografickou polohou blíže hlavnímu městu. Předpokládám tedy silný sousedský efekt a přecenění velikosti i vzdálenosti moravských krajských měst jejich studenty.

M. Wernerová ve své studii nazírala na vnímání geografické polohy města v souvislosti s jeho image. Předpokládala, že negativní image měst má špatný vliv na jejich percepci a tak jsou tato města vnímaná studenty populačně menší s geografickou polohou vzdálenější od hlavního města než je tomu ve skutečnosti. Analogicky uvažovala o pozitivní image města a jejího vlivu na geografickou polohu (Wernerová 2006).

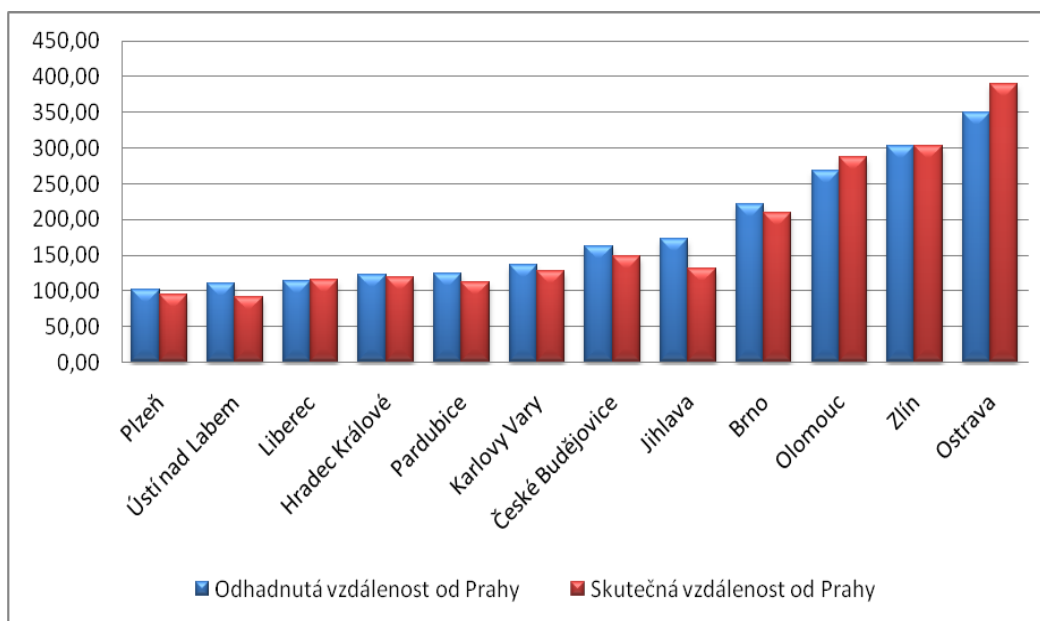
Na základě stanovených hypotéz byly v dotazníku vymezeny dvě otázky týkající se kilometrové vzdálenosti jednotlivých měst od Prahy a jejich populační velikosti.

5.5.1 Vzdálenost od Prahy

Nejdříve bude vyhodnocena vnímaná vzdálenost všech krajských měst od Prahy. Pro srovnání a další výpočty byla určená skutečná vzdálenost jednotlivých měst od Prahy a to pomocí trasového vyhledávače na serveru www.atlas.cz se zadáním nalezení nejrychlejší trasy. Z kilometrového odhadu uvedeného ve všech dotaznících byl určen průměr, který byl porovnán ze skutečnou vzdáleností. Obě hodnoty skutečná i odhadnutá vzdálenost jsou zobrazeny v Grafu 5.1

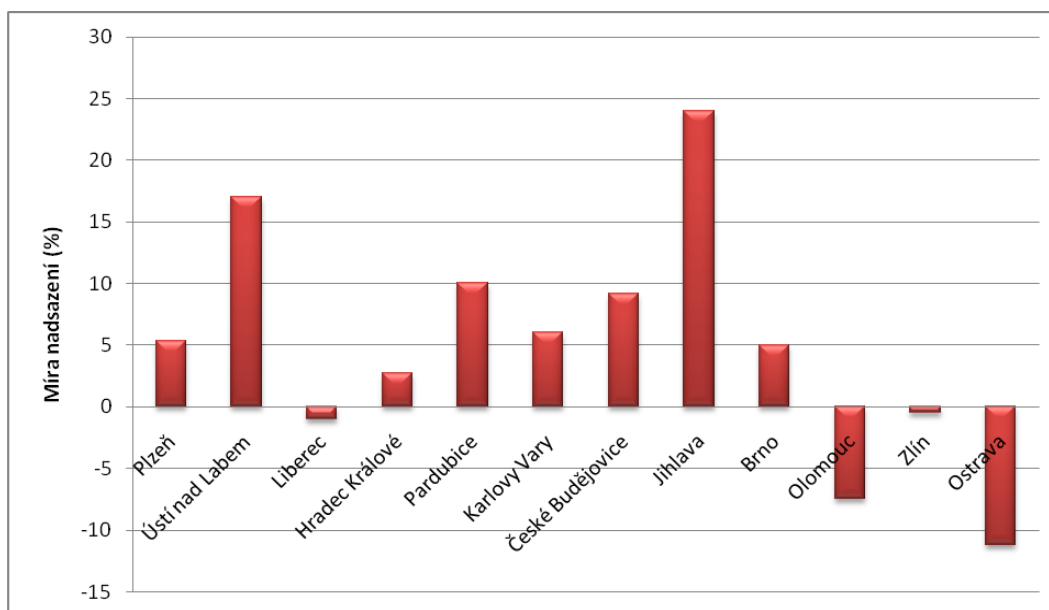
Ve většině případů byla odhadnutá vzdálenost krajských měst od Prahy větší, než je vzdálenost skutečná. Potvrzuje se tedy, „že prostor vymezující na mapě Českou republiku je chápán poněkud rozsáhlejší, než ve skutečnosti opravdu je“ (Wernerová 2006, s. 70). Pouze v případě Olomouce a Ostravy došlo k podhodnocení skutečné vzdálenosti, to znamená, že Olomouc a Ostrava jsou z hlediska geografické polohy vnímána studenty blíže Praze, než jsou ve skutečnosti. Pro detailnější obraz percepce vzdálenosti daného města od Prahy jsem vypočetla tzv. míru nadsazení, která vychází z určení kolikaprocentní je nadsazení odhadnuté vzdálenosti města vůči vzdálenosti skutečné. Hodnoty míry nadsazení jsou zobrazeny pomocí Grafu 5.2.

Graf 5.1: Skutečné a odhadnuté vzdálenosti krajských měst od Prahy

Zdroj: Dotazníkové šetření, www.atlas.cz

Graf 5.2: Míra nadsazení geografické vzdálenosti krajských měst od Prahy

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní výpočty

Při pohledu na Graf 5.2 je patrné, že více než 15% míru nadsazení překračuje dvojice měst Ústí nad Labem a Jihlava. Už v předchozích kapitolách bylo naznačeno špatné vnímání těchto dvou měst studenty z moravských krajských měst, které je ještě umocněno vnímáním mnohem větší geografické vzdálenosti od Prahy. V tomto případě se dá tvrzení o vlivu špatné image města na vnímání jeho vzdálenosti od metropole považovat za oprávněné. Míra nadsazení může být ovlivněna i znalostí daného místa. Místo které jsme sami navštívili v nás zanechá určité asociace, které

zpravidla vedou k mnohem objektivnějšímu hodnocení. V této souvislosti byl prověřen vztah míry nadsazení s mírou návštěvnosti. Byla prokázána pozitivní korelace (Pearsonův koeficient korelace 0,659, reprezentativní na 5 % hladině významnosti). Z toho vyplývá, že špatná image města může mít vliv na vnímání jeho geografické vzdálenosti od metropole, ale mnohem větší význam má zda jsme město navštívili.

V případě rozdělení zkumaného vzorku studentů dle jednotlivých moravských krajských měst, lze nalézt jisté odlišnosti. Nejhoršími znalostmi ohledně geografické vzdálenosti měst od Prahy disponují studenti ze Zlína. Ti skoro všech případech (vyjma Ostravy) nadhodnotili vzdálenost krajských měst od Prahy. Jejich nadhodnocení se pohybuje od 10 % v případě samotného Zlína až po 44 % v případě Jihlavy. Vnímání geografické vzdálenosti Brna od Prahy je všemi studenty poměrně vyrovnané. Ostravští, olomoučtí i brněnští studenti podhodnotili geografickou vzdálenost Ostravy, Olomouce i Zlína od Prahy a vnímají tedy tyto města mnohem blíže Praze než ve skutečnosti jsou.

Při rozdělení zkoumaného vzorku podle studijního oboru se objevuje poněkud znepokojující zjištění na straně geografů. Očekávala bych mnohem větší faktické znalosti o geografické poloze na straně geografů a tedy mnohem přesnější odhady km vzdálenosti jednotlivých měst od Prahy. Až na případ Jihlavy (rozdíl 12 %) jsou rozdíly mezi odhadnutými hodnotami studentů oboru geografie a oboru ekonomie ve všech případech menší než 10 %. Studenti ekonomie mnohem lépe odhadli geografickou vzdálenost Ostravy a Olomouce od Prahy, na druhé straně velmi nadhodnotili vzdálenost Ústí nad Labem, Jihlavy, Českých Budějovic a Pardubic. Studenti geografie podhodnotili geografickou vzdálenost Ostravy, Olomouce a Liberce a nadhodnotili Jihlavu a Ústí nad Labem.

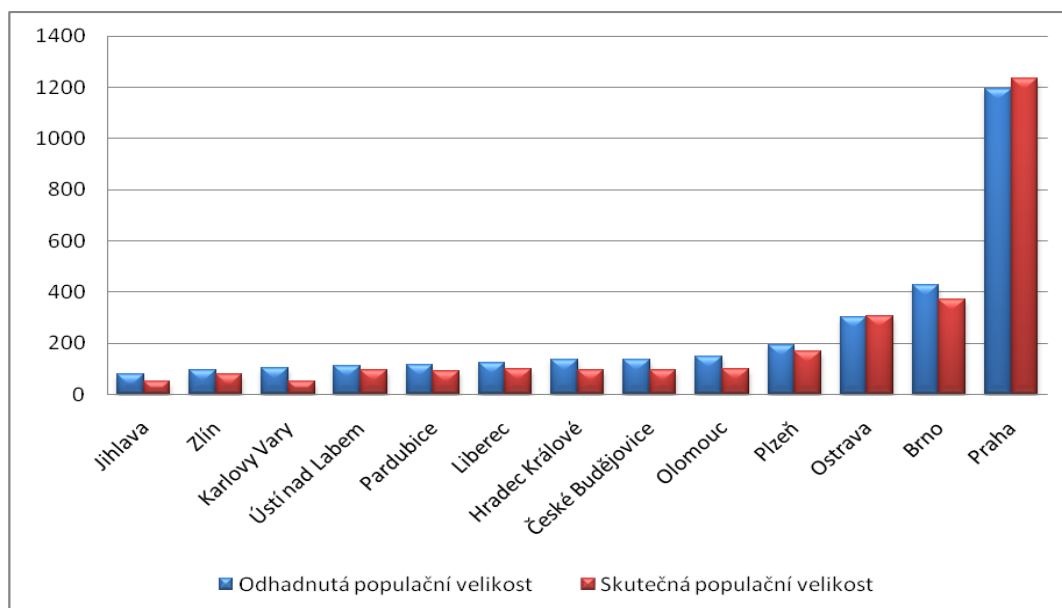
5.5.2 Populační velikost

Při vyhodnocení otázky týkající se populační velikosti se opět ukázalo, že odhadnuté populační velikosti jsou skoro ve všech případech vyšší než velikosti skutečné. To opět koresponduje s předpokladem, že moravská krajská města budou vnímána jejich studenty větší než ve skutečnosti. Výsledky percepce populační velikosti shrnuje Graf 5.3.

Nejvýraznější rozdíl mezi odhadnutou a skutečnou populační velikostí je v případě Karlových Varů. Jejich odhadnutá populační velikost je 1x větší než velikost skutečná. Dalšími městy u kterých byla populační velikost značně nadhodnocena jsou Hradec Králové, České Budějovice, Olomouc a Jihlava. Objevuje se i mírné podhodnocení populační velikosti Prahy (asi 3%), což ale nelze považovat za významné.

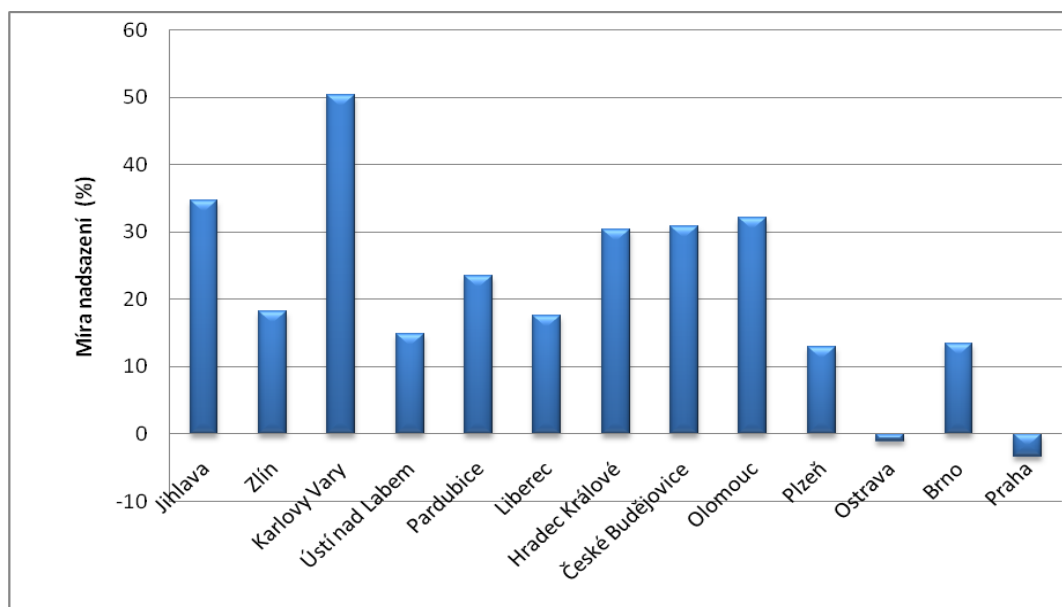
Pro další analýzu byla vypočtena míra nadsazení populační velikosti pro jednotlivá města, která je zobrazena pomocí Grafu 5.4.

Graf 5.3: Skutečná a odhadnutá populační velikost jednotlivých krajských měst

Zdroj: Dotazníkové šetření, Roční statistika ČSÚ 2008

Graf 5.4: Míra nadsazení populační velikosti jednotlivých krajských měst

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní výpočty

Vypočtená míra populačního nadsazení jednotlivých krajských měst je dosti vysoká. Pouze v případě Ostravy a Prahy respondenti odhadli populační velikost skoro přesně. Ve všech ostatních případech je míra nadsazení populační velikosti větší než 10%. Vůbec největší míra nadsazení je patrná u Karlových Varů, které mají hodnotu míry nadsazení 50%. Již v předchozích kapitolách byly Karlovy Vary vnímány studenty poměrně dobře, což se odrazilo i ve vnímání jejich populační

velikosti. Domnívám se, že v tomto případě se jedná ukázkou vlivu pozitivní image města na populační velikost. Karlovy Vary jsou všeobecně známé jako lázeňské centrum světového významu, centrem konání mezinárodně uznávaného filmového festivalu. Přitom je navštívilo pouze 26% všech respondentů, takže většině chybí reálná zkušenost s tímto městem.

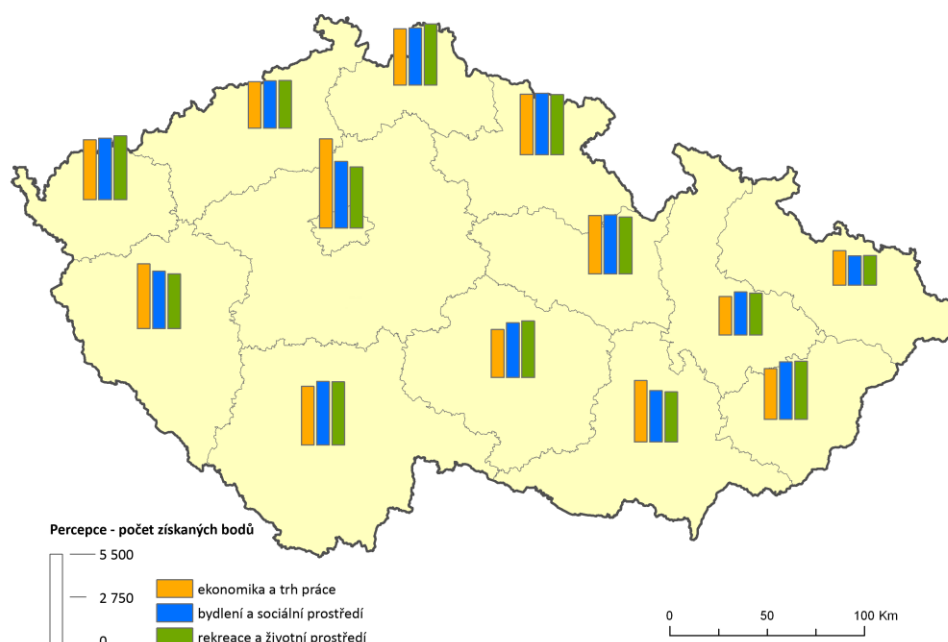
Při rozdělení respondentů dle oboru studia jsou mezi nimi mnohem větší rozdíly ve vnímání populační velikosti měst. Ačkoliv jsou výsledky na straně studentů geografie mnohem přesnější i u nich se projevuje poměrně dosti vysoké nadhodnocení Karlových Varů, Jihlavy, Hradce Králové a Olomouce. Studenti ekonomie kromě přesné velikosti Ostravy a mírného podhodnocení Prahy, kdy znalost populační velikosti Prahy je považována za základní znalost již ze základní školy, všechny ostatní města markantně nadhodnotili a to více než 20 %.

6. Srovnání kvantitativního a kvalitativního hodnocení

Cílem této kapitoly bude provedení syntézy dvou dříve uvedených analytických kapitol. Bude prověřena myšlenka, že „v souvislosti s působením image měst je subjektivní vnímání a hodnocení jejich atraktivity odlišné od hodnocení měst pomocí socioekonomických ukazatelů (objektivních měřítek)“ (Wernerová 2006, s. 80).

Srovnám tedy kvantitativní a kvalitativní hodnocení, jinými slovy objektivní hodnocení měst na základě několika ukazatelů se subjektivním hodnocením měst studenty v dotazníku.

Obrázek 6.1: Percepce krajských měst

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní výpočty

Výše uvedený obrázek naznačuje, že nejdříve budou shrnuty výsledky problematiky percepce. Zatímco v předchozích kapitolách jsem se věnovala každé tematické oblasti zvlášť, nyní se pokusím o hodnocení komplexní. Pro lepší přehlednost a srovnatelnost jsem výsledky percepce (tzn. celkové počty bodů) ze strany respondentů v jednotlivých tématech vynesla do obrázku (Obrázek 6.1). Právě díky zobrazení bodových rozdílů mezi městy do obrázku jsou rozdíly poměrně dobře viditelné, stejně tak jako i rozdíly mezi jednotlivými sledovanými sférami, které indikují, s jakou převažující funkcí si studenti město spojují.

Na první pohled zaujme velmi vyrovnané pořadí sfér u některých měst. U měst Pardubice a Hradec Králové to můžeme interpretovat tak, že se jedná o relativně málo vnímaná města a

vysokoškolští studenti nepřikládají žádné z funkcí větší význam. Naproti tomu vyrovnané pořadí sfér u Ústí nad Labem je spíše důsledkem celkově velmi negativní image.

U dalších měst se projevuje vyzdvížení funkce, která je u dané lokality považována za specifickou. Města kde výrazně převažuje funkce pracovní je Praha, Brno, Plzeň kdy mladí lidé vnímají tato města jako asociaci pro místa, kde by nebylo těžké najít uplatnění. Do této skupiny měst se zařadila i Ostrava, u které studenti vnímají ekonomiku a trh práce za nejvýznamnější sféru. Potvrzuje se tedy, že největší čtyři krajská města jsou vnímána jako ekonomicky nejsilnější. U dalších krajských měst je ekonomika a trh práce vnímána jako méně důležitá než oblast bydlení a rekreace – příklad Jihlava či Zlín. Další skupinu měst tvoří města, jež jsou studenty označována za nejvhodnější pro rekreaci a trávení volného času. Zároveň tyto města mají i významnou sféru bydlení, neboť obě tyto oblasti vykazují vzájemnou, dosti silnou, pozitivní korelaci podle pořadí prokázanou na 1 % hladině významnosti (Spearmanův korelační koeficient 0,855). Příkladem takto vnímaných měst jsou Jihlava, České Budějovice, Olomouc a Zlín, Liberec a Karlovy Vary.

Vedle vnímané funkční specializace měst je možné z obrázku vyčíst i sílu dominance lídrů. V problematice pracovní je to neotřesitelné postavení Prahy. Bodový zisk je vůbec největší v porovnání s vítězi dalších kategorií. Odstup Prahy od druhé Plzně je celých 1510 bodů, ale rozdíl mezi Plzní a třetím Brnem je už pouhých 208 bodů.

Rozdíly mezi pořadími v dalších zkoumaných oblastech (bydlení a sociální prostředí, rekreace a životní prostředí) jsou malé. U sféry bydlení jsou bodové rozdíly vůbec nejmenší a nemůžeme tedy hovořit o dominanci Olomouce na prvním místě. Stejný případ je i v oblasti životního prostředí a rekreace.

Pro konečné konstatování zda se kvantitativní hodnocení (pomocí socioekonomických ukazatelů) významně odlišuje od kvalitativního hodnocení (pomocí dotazníků) byly vypočteny vzájemné pořadové korelace těchto výsledků. Výsledné hodnoty ukazatelů percepce a kvantitativních socioekonomických měřítek jsou uvedeny v Tabulce 6.1.

Na základě Spearmanova korelačního koeficientu a signifikance je možné rozhodnout, zda se jednotlivá hodnocení (kvantitativní pomocí socioekonomických měřítek a kvalitativní pomocí dotazníků) liší či nikoliv. Z tabulky je patrné, že byla identifikována závislost ve všech zkoumaných oblastech. Z toho vyplývá vysoká míra podobnosti srovnávaných žebříčků a neexistence statisticky významných odlišností prokázaných na 1 % hladině významnosti. Tento závěr je poněkud překvapivý, neboť v případě studie M. Wernerové byla identifikována závislost pouze v tematice pracovní.

Při pohledu na hodnotu korelačního koeficientu porovnávající oblast práce je jeho hodnota nižší než ve dvou zbývajících oblastech. Příčinu lze najít při pohledu na Obrázek 6.2 kde je patrná odlišná pozice dvou měst od jejich preferencí. Socioekonomicky „silné“ České Budějovice jsou

preferovány moravskými studenty málo, naopak socioekonomicky „slabší“ Pardubice jsou preferovány hodně.

U dalších dvou zkoumaných oblastí (bydlení a rekreace) byly vypočtené korelační koeficienty vyšší, takže byla prokázána existence výraznější podobnosti mezi „kvantitativně“ a „kvalitativně“ vytvořenými žebříčky měst. To znamená, že v sestavených pořadích se nevyskytují statisticky významné odlišnosti. Tuto skutečnost potvrzují i Obrázky 6.3 a 6.4, které zobrazují rozdíly v pořadí mezi socioekonomickým hodnocením a preferencemi. Je tedy zřejmé, že vypočtené odchylky jsou menší než v případě problematiky pracovní. Můžeme tedy konstatovat, že výpovědi respondentů (kvalitativní data) jsou velmi podobná hodnocení na základě socioekonomických ukazatelů (kvantitativní data).

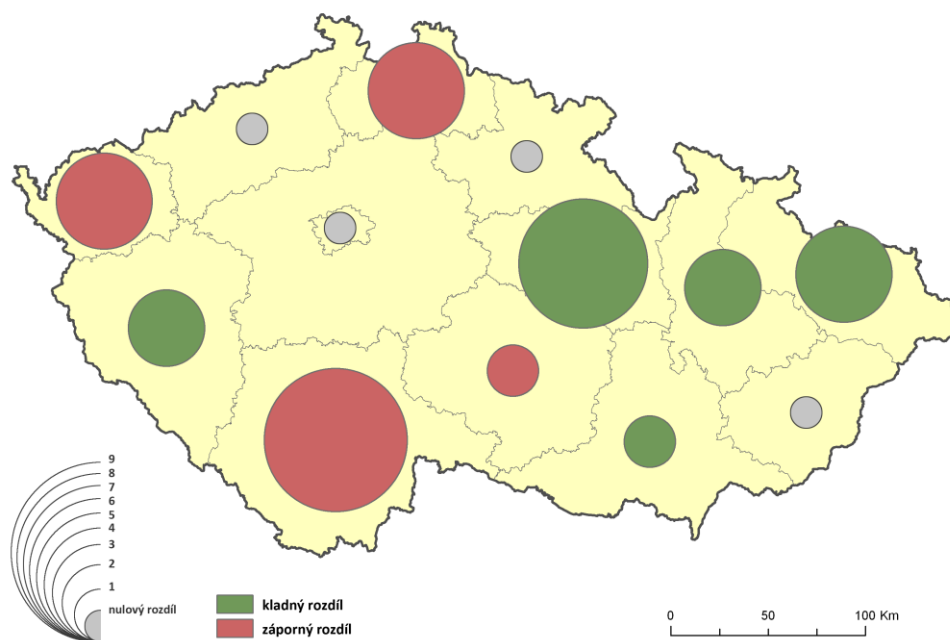
Vstupní hypotéza předpokládala výrazné rozdíly mezi kvantitativním a kvalitativním hodnocením měst. V případě vysokoškoláků z moravských krajských měst se toto tvrzení nepotvrdilo.

Tabulka 6.1 : Pořadové korelace „kvantitativního“ a „kvalitativního“ hodnocení měst

		Kvantitativní zhodnocení oblasti práce	Kvalitativní zhodnocení oblasti práce
Kvantitativní zhodnocení oblasti práce	Korelační koeficient	1	0,709
	Signifikance		0,007
	N	13	13
Kvalitativní zhodnocení oblasti práce	Korelační koeficient	0,709	1
	Signifikance	0,007	
	N	13	13
		Kvantitativní zhodnocení oblasti bydlení	Kvalitativní zhodnocení oblasti bydlení
Kvantitativní zhodnocení oblasti bydlení	Korelační koeficient	1	0,736
	Signifikance		0,004
	N	13	13
Kvalitativní zhodnocení oblasti bydlení	Korelační koeficient	0,736	1
	Signifikance	0,004	
	N	13	13
		Kvantitativní zhodnocení oblasti rekreace	Kvalitativní zhodnocení oblasti rekreace
Kvantitativní zhodnocení oblasti rekreace	Korelační koeficient	1	0,863
	Signifikance		0,000
	N	13	13
Kvalitativní zhodnocení oblasti rekreace	Korelační koeficient	0,863	1
	Signifikance	0,000	
	N	13	13

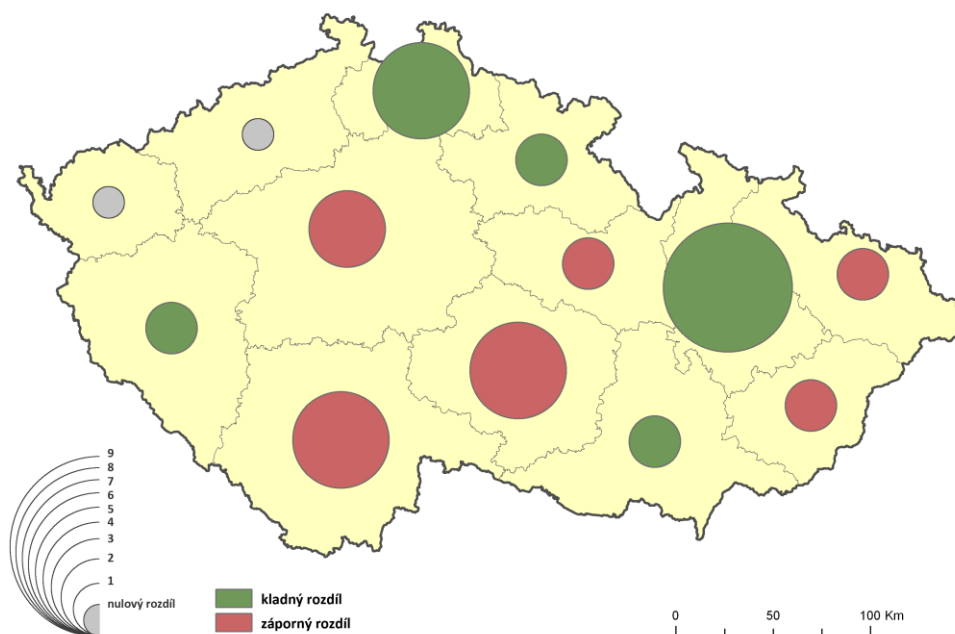
Zdroj: Vlastní výpočty, statisticky reprezentativní na 1% hladině významnosti

Obrázek 6.2: Rozdíly socioekonomického hodnocení měst a pracovních preferencí

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní výpočty

Obrázek 6.3: Rozdíly socioekonomického hodnocení měst a preferencí k bydlení

Zdroj: dotazníkové šetření, vlastní výpočty

7. Konfrontace výsledků s prací M. Wernerové

V této kapitole se pokusím o konfrontaci zjištěných výsledků s dříve napsanou studií M. Wernerové (Wernerová 2006). Ta ve své práci naznačila, že ve vnímání krajských měst se projevuje západovýchodní gradient, tedy polarita mezi Čechami a Moravou.

Konfrontace bude založena na srovnání vytvořených percepčních a preferenčních žebříčků studenty z moravských krajských měst a studentů z Českých Budějovic a Ústí nad Labem. Mým předpokladem je, že se jednotlivé žebříčky (percepce a preference krajských měst v oblasti práce, bydlení a rekreace) budou od sebe odlišovat. Pro ověření platnosti byly vypočteny jednotlivé pořadové korelace sestavených žebříčků, které znázorňují Tabulky 7.1 a 7.2. Zjištěné skutečnosti budou interpretovány s ohledem na zvolené vzorky respondentů.

Tabulka 7.1: Pořadové korelace percepčních žebříčků sestavených studenty z Čech a Moravy

		Percepce krajských měst v oblasti práce - studenti z Moravy	Percepce krajských měst v oblasti práce - studenti z Čech
Percepce krajských měst v oblasti práce - studenti z Moravy	Korelační koeficient	1	0,890
	Signifikance		0,000
	N	13	13
Percepce krajských měst v oblasti práce - studenti z Čech	Korelační koeficient	0,890	1
	Signifikance	0,000	
	N	13	13
		Percepce krajských měst v oblasti bydlení - studenti z Moravy	Percepce krajských měst v oblasti bydlení - studenti z Čech
Percepce krajských měst v oblasti bydlení - studenti z Moravy	Korelační koeficient	1	0,610*
	Signifikance		0,027
	N	13	13
Percepce krajských měst v oblasti bydlení - studenti z Čech	Korelační koeficient	0,610*	1
	Signifikance	0,027	
	N	13	13
		Percepce krajských měst v oblasti rekreace - studenti z Moravy	Percepce krajských měst v oblasti rekreace - studenti z Čech
Percepce krajských měst v oblasti rekreace - studenti z Moravy	Korelační koeficient	1	0,291
	Signifikance		0,334
	N	13	13
Percepce krajských měst v oblasti rekreace - studenti z Čech	Korelační koeficient	0,291	1
	Signifikance	0,334	
	N	13	13

Zdroj: Vlastní výpočty, statisticky reprezentativní na 1 % hladině významnosti, * statisticky reprezentativní na 5 % hladině významnosti

Vypočtené pořadové korelace jednotlivých pořadí vytvořených studenty z Čech a Moravy naznačují, že v oblasti práce jsou si žebříčky velmi podobné. To znamená, že z hlediska ekonomiky a trhu práce mají studenti dostatek informací o pracovních příležitostech a jednají v těchto otázkách velmi pragmaticky. Nižší hodnoty korelačního koeficientu dosáhl žebříček v oblasti bydlení, tzn., že

opět obě skupiny studentů vnímají krajská města z hlediska podmínek pro bydlení velmi podobně (statisticky reprezentativní na 5 % hladině významnosti). V případě percepce atraktivity krajských měst z hlediska rekreace se objevily mezi žebříčky rozdíly, které však nelze označit za statisticky významné.

Zhodnocení percepce lze tedy uzavřít konstatováním, že v atraktivitě krajských měst v oblasti práce a bydlení se neprokázaly očekávané rozdíly mezi studenty z Čech a Moravy, kdy obě skupiny studentů vnímají podmínky v oblasti práce a bydlení v krajských městech velmi podobně. V případě percepce atraktivity v oblasti rekreace se rozdíly mezi studenty projevily, nicméně tyto rozdíly nelze označit za statisticky významné.

Další tabulka vyjadřuje vypočtené pořadové korelace preferenčních žebříčků, které sestavili studenti z Čech a studenti z Moravy.

Tabulka 7.2: Pořadové korelace preferenčních žebříčků sestavených studenty z Čech a Moravy

		Preference krajských měst v oblasti práce - studenti z Moravy	Preference krajských měst v oblasti práce - studenti z Čech
Preference krajských měst v oblasti práce - studenti z Moravy	Korelační koeficient Signifikance N	1 13	0,599* 0,031 13
Preference krajských měst v oblasti práce - studenti z Čech	Korelační koeficient Signifikance N	0,599* 0,031 13	1 13
		Preference krajských měst v oblasti bydlení - studenti z Moravy	Preference krajských měst v oblasti bydlení - studenti z Čech
Preference krajských měst v oblasti bydlení - studenti z Moravy	Korelační koeficient Signifikance N	1 13	0,346 0,247 13
Preference krajských měst v oblasti bydlení - studenti z Čech	Korelační koeficient Signifikance N	0,346 0,247 13	1 13
		Preference krajských měst v oblasti rekreace - studenti z Moravy	Preference krajských měst v oblasti rekreace - studenti z Čech
Preference krajských měst v oblasti rekreace - studenti z Moravy	Korelační koeficient Signifikance N	1 13	0,280 0,354 13
Preference krajských měst v oblasti rekreace - studenti z Čech	Korelační koeficient Signifikance N	0,280 0,354 13	1 13

Zdroj: Vlastní výpočty, statisticky reprezentativní na 1 % hladině významnosti, , * statisticky reprezentativní na 5 % hladině významnosti

Vypočtené korelační koeficienty prokázaly rozdíly mezi jednotlivými preferenčními žebříčky krajských měst, sestavené studenty z Čech ve srovnání se studenty z Moravy. Nicméně rozdíly mezi pořadími v podmínkách pro bydlení a rekreaci nelze označit za statisticky významné. V otázce preference oblasti ekonomiky a trhu práce jsou sledované žebříčky velmi podobné a

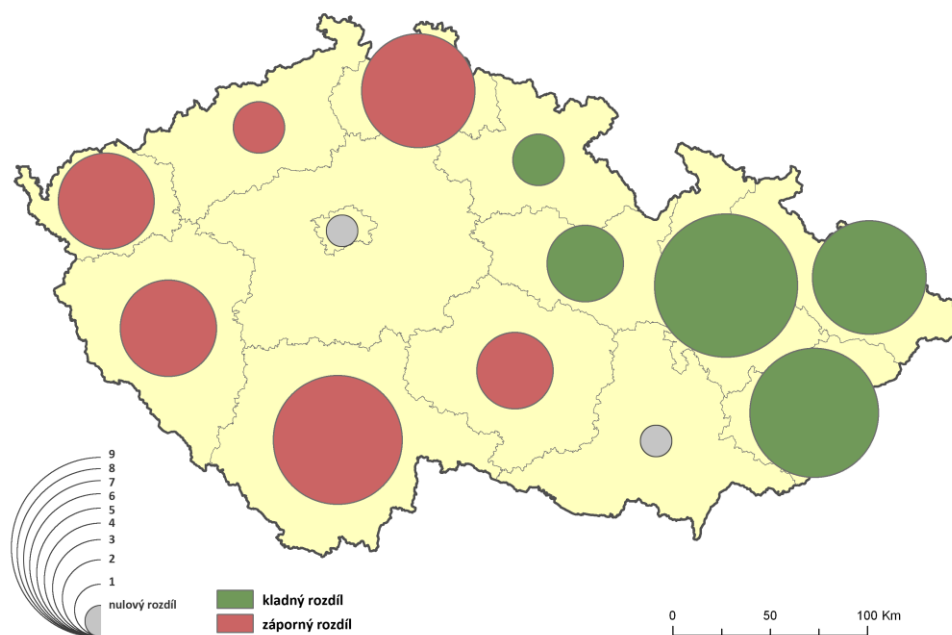
reprezentativní na 5% hladině významnosti. Rozdíly v preferenčních pořadích v oblasti práce, bydlení a rekreace byly vyneseny do Obrázků 7.1, 7.2, 7.3.

Při pohledu na Obrázek 7.1, kde jsou znázorněny rozdíly mezi pořadími v oblasti práce, je zřejmá preference českých měst na úkor moravských ze strany studentů z Čech. Tato skutečnost je dána zejména přisouzením velmi dobrého preferenčního pořadí českým městům studenty z Ústí nad Labem a Českých Budějovic. Rozdíly jsou největší v případě Olomouce, Zlína a Ostravy kdy těmto třem městům studenti z Čech přisoudili velmi špatné preferenční pořadí vyplývající z jejich geografické vzdálenosti.

Na Obrázku 7.2 jsou znázorněny rozdíly mezi pořadími v oblasti bydlení. Zde již na první pohled není zřejmá šířeji vnímaná polarita mezi Čechami a Moravou, ale do popředí vystupují rozdíly mezi některými městy, u kterých studenti z Čech a Moravy vyjádřili zcela opačnou preferenci. Nejmarkantnější rozdíly v pořadí jsou v případě dvou měst – Liberce a Zlína. Liberec je studenty z Čech preferován hodně, zato studenty z Moravy málo a naopak. Může se tedy jednat o sousedský efekt v tom nejširším slova smyslu, způsobený geografickou vzdáleností potažmo neznalostí studentů těchto měst. Studenti z Čech lépe hodnotí města česká, zatímco studenti z Moravy města moravská. Přicemž na určitou skupinu měst (Brno, České Budějovice, Praha, Ostrava a Ústí nad Labem) sdílí podobný názor obě skupiny respondentů na základě něhož přiřazují svoje preference. V oblasti rekreace (Obrázek 7.3) jsou si sestavené žebříčky nejméně podobné, kdy na první pohled poutá pozornost odlišná preference Jihlavy ze strany studentů z Čech. Velké rozdíly v preferenci jsou i u dalších měst. Např. preference Liberce a Plzně ze strany studentů z Čech, naproti tomu preference Olomouce, Zlína, Prahy a Českých Budějovic ze strany studentů z Moravy.

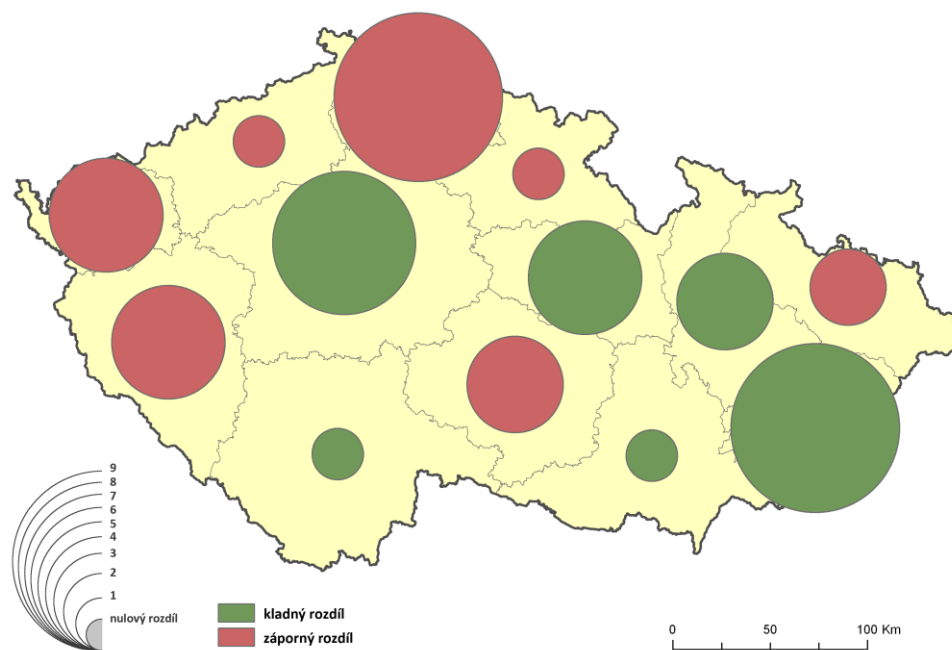
Můžeme tedy tuto práci uzavřít konstatováním, že v případě preferencí jednotlivých krajských měst ze strany studentů z Čech a Moravy se objevily rozdíly, které jsou nejvíce patrné v oblasti podmínek pro bydlení a rekreaci. Dobře viditelná polarita Čechy versus Morava je i v případě ekonomiky a trhu práce daná preferencí českých měst na úkor moravských ze strany studentů z Čech.

Obrázek 7.1: Rozdíly v preferenčních pořadích měst v otázce práce

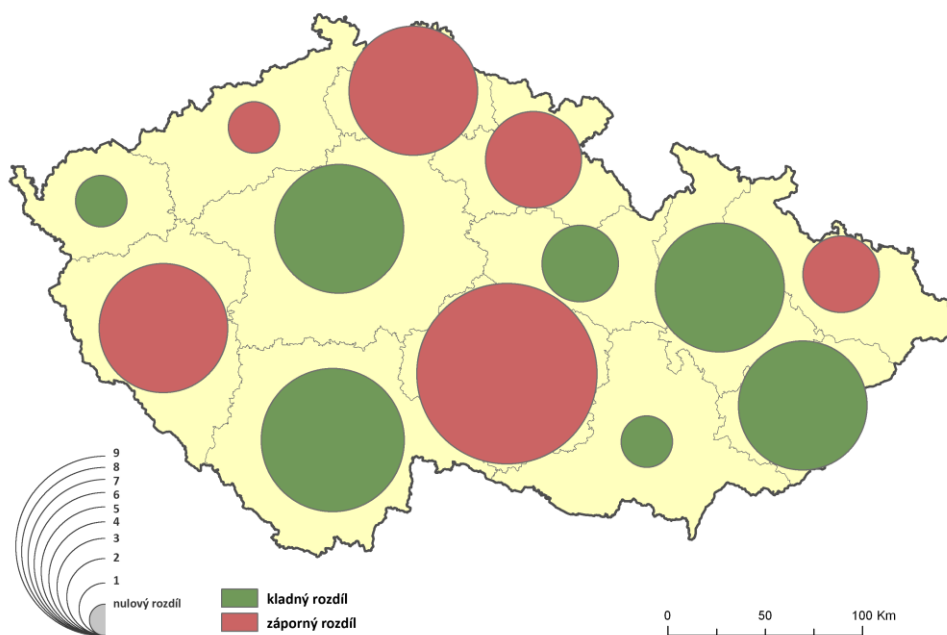
Zdroj: Dotazníkové šetření, Wernerová 2006

Obrázek 7.2: Rozdíly v preferenčních pořadích měst v otázce bydlení

Zdroj: Dotazníkové šetření, Wernerová 2006

Obrázek 7.3: Rozdíly v preferenčních pořadích měst v otázce rekreace

Zdroj: Dotazníkové šetření, Wernerová 2006

8. Závěr

Percepce atraktivity krajských měst vysokoškolskými studenty se ve své diplomové práci podrobně zabývala M. Wernerová (2006). Ta se zaměřila na výzkum ve dvou populačně srovnatelných, ale z hlediska ostatních socio-ekonomických ukazatelů i image zcela rozdílných městech – Ústí nad Labem a Českých Budějovicích. Jedním z jejích nejdůležitějších závěrů bylo zjištění, že se ve vnímání atraktivity krajských měst projevuje západovýchodní gradient, tedy polarita mezi Čechami a Moravou.

Cílem této práce je na základě inovované metodiky a rozsáhlejšího empirického výzkumu ověřit zjištění M. Wernerové. Pro výzkum percepce atraktivity byl základní soubor definován jiným způsobem – zahrnoval vysokoškolské studenty ekonomie a geografie ve čtyřech moravských krajských městech – Brně, Ostravě, Olomouci a Zlíně. Základní výzkumnou snahou tedy bylo identifikovat města, která jsou studenty z Moravy vnímána jako místa atraktivní pro bydlení, práci a rekreaci a provést konfrontaci se zjištěními M. Wernerové.

Práce je stejně jako v případě M. Wernerové strukturována do tří oblastí - ekonomická úroveň a trh práce, bydlení a sociální prostředí, životní prostředí a rekreace. Stěžejní částí práce bylo provedení rozsáhlého dotazníkového šetření, jehož cílem bylo zjistit hodnocení atraktivity jednotlivých krajských měst ze strany vysokoškolských studentů z Moravy. Na základě dotazníkového šetření tak bylo možné identifikovat lokality, jež studenti považují za atraktivní z hlediska práce, bydlení a rekreace. Pomocí kvantifikovatelných ukazatelů byly podány stručné charakteristiky jednotlivých krajských měst a sestaveno jejich pořadí, které bylo konfrontováno s výsledky dotazníků.

Pracovala jsem tedy s dvěma typy zdrojových dat, jež se navzájem dosti odlišují – jak charakterem tak i způsobem pořízení. První typ, tzv. „tvrdých“ dat, pocházel ze statistik centrálních institucí (ČSÚ, MMR, MPSV, ČUZK), pro vlastní výzkum sídelních percepce a preferencí jsem použila dat „měkkých“ tzn. dotazníkového šetření. Za reprezentativní vzorek pro statistickou analýzu základního souboru jsem si zvolila podchycení alespoň 25 % respondentů z jednotlivých studijních oborů. Metoda samotného sběru dat spočívala v kontaktování vytipovaných vysokoškolských učitelů, s jejichž pomocí proběhly v rámci cvičení jednotlivá dotazníková šetření. V případě geografických oborů v Ostravě a Brně byly dotazníky doručeny konkrétnímu učiteli, který je nechal vyplnit v rámci konzultace či zkoušky. Celkem bylo zpracováno 388 validních dotazníků.

Ze získaných dat dotazníkovým šetřením jsem sestavila vždy dva podrobné žebříčky – percepce či preference jednotlivých krajských měst podle jednotlivých zkoumaných oblastí (práce, bydlení a rekreace) Aby nedocházelo ke zkreslení výsledků působením „sousedského efektu“ provedla jsem u všech dat z moravských krajských měst očištění o domácí studenty. Ve všech zkoumaných oblastech se prokázala vysoká souvislost mezi oběma žebříčky.

V oblasti ekonomiky a trhu práce se potvrdilo dominantní postavení Prahy, která je v myslích lidí zakořeněna jako město ekonomicky nejsilnější. Při celkové preferenci již, ale postavení Prahy není tak silné. Rozdíl mezi Prahou a druhým Brnem je minimální. V této souvislosti to může být projev určité blízkosti a znalosti Brna, které se tak v preferenci studentů z moravských měst přibližuje Praze.

Největší neatraktivita byla v případě percepce i preference přisouzena dvojici měst Jihlava a Ústí nad Labem. Příčinu špatného umístění Ústí nad Labem připisují jeho geografické vzdálenosti a všeobecně špatné image. V případě Jihlavy vidím příčinu v malé populační velikosti města a nedostatečné znalosti studentů.

Další zajímavou skutečností, kterou se podařilo prokázat, je vliv silného „sousedského efektu“ v případě Ostravy. *„Jedná se o evidentní přeceňování pozitivních prvků domácího prostředí a podceňování prvků negativních, k čemuž má většina jedinců přirozený sklon“* (Drbohlav 1990c, Wernerová 2006, s. 88). Překvapivě ještě silnější sousedský efekt byl však identifikován v případě Brna.

V oblasti bydlení byla mj. ověřována dříve prokázaná atraktivita jižních Čech. Tato hypotéza se nepotvrdila, neboť v otázce bydlení se u studentů z Moravy projevila silná preference dvou moravských měst – Brna a Olomouce před ostatními krajskými městy. V oblasti životního prostředí a rekreace se stejně jako v případě M. Wernerové nepodařilo prokázat vzájemný negativní vztah mezi pracovními a rekreačními preferencemi.

Při porovnávání rozdílů v percepci a preferenci mezi „student geografie“ versus „student ekonomie“ se objevily pouze dílčí rozdíly. V otázce ekonomiky a trhu práce se projevilo odlišné vnímání pozice Karlových Varů. V hodnocení samotných preferencí měst v oblasti práce se žádné rozdíly neprojevily. Stejná situace nastala i v případě bydlení, malé rozdíly byly nalezeny v otázce preference rekreace. Můj předpoklad velkých rozdílů mezi ekonomy, kteří by mohli za vším vidět pouze ekonomickou stránku věci a geografy, kteří se učí nazírat na věci komplexnějším způsobem, se nepotvrdil. Za mnohem významnější faktor ovlivňující preference, lze tedy označit místo studia nežli studovaný obor.

Dále byla sledována výzkumná otázka související s populační velikostí a vzdáleností jednotlivých měst od Prahy (měřenou pomocí zadání nejrychlejší trasy na www.atlas.cz). Ve většině případů byla odhadnutá vzdálenost krajských měst od Prahy větší, než je vzdálenost skutečná. Přitom moravská krajská města jsou jejich studenty vnímána blíže, než-li je tomu ve skutečnosti. Stejně jako v případě geografické vzdálenosti byla odhadnutá populační velikost měst podstatně větší, než je jejich populační velikost skutečná. Nejmarkantnější nadsazení se projevilo u Karlových Varů, u kterých míra nadsazení dosáhla 50 %.

Při sledování komplexně pojatých sídelních preferencí bylo potvrzeno, že hledisko práce a bydlení jsou pro mladé vysokoškoláky v podstatě neoddělitelné. Na prvních místech se objevuje

tradiční trojice tj. Brno, Olomouc a Praha. České Budějovice mají dominantní postavení u studentů z Moravy pouze v oblasti rekreace.

Vstupní hypotéza předpokládala výrazné rozdíly mezi kvantitativním a kvalitativním hodnocením měst. Pomocí pořadové korelace jednotlivých žebříčků a signifikance bylo možné rozhodnout o pravdivosti vstupní hypotézy. Ta se v případě vysokoškoláků z moravských krajských měst nepotvrdila. Názory respondentů (kvalitativní data) jsou velmi podobná hodnocení na základě socioekonomických ukazatelů (kvantitativní data).

Pro ověření existence polarity mezi Čechami a Moravou byly vypočteny jednotlivé pořadové korelace jak percepčních, tak preferenčních žebříčků. Zatímco v případě percepce jednotlivých krajských měst se neprokázala polarita ve vnímání atraktivity krajských měst z hlediska práce, bydlení a rekreace mezi studenty z Čech a Moravy, v případě preference ano. V oblasti práce je zřejmá preference českých měst na úkor moravských ze strany studentů z Čech. To je dáno zejména prisouzením velmi dobrého preferenčního pořadí českým městům studenty z Ústí nad Labem a Českých Budějovic. Rozdíly jsou největší v případě Olomouce, Zlína a Ostravy kdy těmto třem městům studenti z Čech přisoudili velmi špatné preferenční pořadí vyplývající z jejich geografické vzdálenosti

V oblasti bydlení již na první pohled není zřejmá širěji vnímaná polarita mezi Čechami a Moravou, ale do popředí vystupují rozdíly mezi některými městy, u kterých studenti z Čech a Moravy vyjádřili zcela opačnou preferenci. Nejmarkantnější rozdíly v pořadí jsou v případě dvou měst – Liberce a Zlína. Liberec je studenty z Čech preferován hodně, zato studenty z Moravy málo a naopak. Může se tedy jednat o sousedský efekt v tom nejširším slova smyslu, způsobený geografickou vzdáleností potažmo neznalostí studentů těchto měst. Studenti z Čech lépe hodnotí města česká, zatímco studenti z Moravy města moravská. Přičemž na určitou skupinu měst (Brno, České Budějovice, Praha, Ostrava a Ústí nad Labem) sdílí podobný názor obě skupiny respondentů na základě něhož přiřazují svoje preference.

V oblasti rekreace jsou si sestavené žebříčky nejméně podobné, kdy na první pohled poutá pozornost odlišná preference Jihlavy ze strany studentů z Čech. Velké rozdíly v preferenci jsou i u dalších měst. Např. preference Liberce a Plzně ze strany studentů z Čech, naproti tomu preference Olomouce, Zlína, Prahy a Českých Budějovic ze strany studentů z Moravy.

Můžeme tedy tuto práci uzavřít konstatováním, že v případě preferencí jednotlivých krajských měst ze strany studentů z Čech a Moravy se objevily rozdíly, které jsou nejvíce patrné v oblasti podmínek pro bydlení a rekreaci. Dobře viditelná polarita Čechy versus Morava je i v případě ekonomiky a trhu práce daná preferencí českých měst na úkor moravských ze strany studentů z Čech.

Na závěr této práce je ovšem nutné dodat, že veškerá výše uvedená tvrzení jsou vysloveny s ohledem na charakter sledovaného vzorku respondentů a použitou metodu výzkumu. Možnosti

aplikace výzkumu vidím při využití těchto poznatků v komplexním teritoriálním marketingu v případě Ostravy a u měst v Čechách pak zejména u Ústí nad Labem. Je zřejmé, že vnímání špatné image Ostravy zůstává v myslích lidí, i přesto, že se Ostrava snaží svoje negativní image cíleně ovlivňovat. Zde hraje velkou roli setrvačnost negativní image Ostravy v myslích lidí. Je tedy zřejmé, že i přes cílené snahy se špatné image Ostravy bude proměňovat v myslích lidí velmi pomalu.

9. Seznam literatury a použitých zdrojů

9.1 Seznam literatury

- APPLEYARD D. (1973): Notes on urban perception and knowledge. In: Downs R. M., Stea D. (ed.): Image and environment: cognitive mapping and spatial behavior. Aldine, Chicago, s. 109-114.
- BLAŽEK J. (2002): Teorie regionálního rozvoje. Karolinum, Praha, s. 211.
- DOWNS R. M., STEA D. (1973): Cognitive maps and spatial behavior: process and products. In: Downs R. M., Stea D. (ed.): Image and environment: cognitive mapping and spatial behavior. Aldine, Chicago, s. 8-26.
- DOWNS R. M., STEA D. (ed.) (1973): Image and environment: cognitive mapping and spatial behavior. Aldine, Chicago, s. 439.
- DRBOHLAV D. (1989a): Migrační motivace, regionální a sídelní preference obyvatelstva. Kandidátská disertační práce. PŘF UK, Praha, s. 236.
- DRBOHLAV D. (1989b): Migrační atraktivita měst ČSR (a její motivační specifikace). Sborník ČSGS, č. 1, s. 5-18.
- DRBOHLAV D. (1990a): Regional and residential preferences of the population (example of high school students in three selected cities of the Czech republic). Acta Universitatis Carolinae, č. 2, s. 51-72.
- DRBOHLAV D. (1990b): Důvody regionálních a sídelních preferencí obyvatelstva ČR. Sborník ČSGS, č. 1, s. 13-29.
- DRBOHLAV D. (1993): Behaviorální přístup v geografii. In: Sýkora L. (ed.): Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii. KSGRR, Praha, s. 31-41.
- DRBOHLAV, D. (1990c): Migrační motivace, regionální a sídelní preference obyvatelstva – teoretická východiska v československé a zahraniční literatuře. Sociologický časopis, č. 5, s. 358-374.
- DRBOHLAV, D. (1991): Mentální mapa ČSFR – Definice, aplikace, podmíněnost. Sborník ČSGS, č. 3, s. 163 – 174.
- DRBOHLAV, D. (1995): Behaviorální geografie aneb snaha více poznat a porozumět chování člověka v prostoru a čase. In: Gardavský V. (ed): Otázky geografie 3. Česká geografická společnost, s. 5 – 17.
- FRANCESCATO D., MEBANE W. (1973): How citizens view two great cities: Milan and Rome. In: Downs R. M., Stea D. (ed.): Image and environment: cognitive mapping and spatial behavior. Aldine, Chicago, s. 131-147.
- GOLD J. R. (1980): An Introduction to behavioural geography. Oxford University Press, New York, s. 290.

- GOLD J. R., GOODEY B. (1983): Behavioral and perceptual geography. *Progress in Human Geography*, č. 4, s. 578-586.
- GOLD J. R., GOODEY B. (1989): Environmental perception: the relationship with age. *Progress in Human Geography*, č. 1, s. 99-106.
- GOODEY B. (1971): Perception of the environment. Occasional paper 17, University of Birmingham, Birmingham, s. 54-61.
- GOULD P. R. (1973): On Mental maps. In: Downs R. M., Stea D. (ed.): *Image and environment: cognitive mapping and spatial behavior*. Aldine, Chicago, s. 182-220.
- GOULD P. R., WHITE R. R. (1968): The Mental maps of British school leavers. *Regional Studies*, č. 2, s. 161-182.
- GOULD P. R., WHITE R. R. (1974): *Mental maps*. Penguin Books, Baltimore, s. 199.
- GOURLEY J., MacCABE CH., SAARINEN T. F. (1993): Comparison of sketch maps drawn by students from Armidale, Australia and Dunedin, New Zealand. *New Zealand Journal of Geography*, č. 96, s. 8-15.
- HAMPL M. (2005): Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext. *PřF UK, Praha*, s. 147.
- HAMPL M. a kol. (2001): Regionální vývoj: specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie. *PřF UK, Praha*, s. 328.
- HEATWOLE CH. A. (1993): Changes in mental maps. *Journal of Geography*, č. 2, s. 50-55.
- HRDLIČKA M. (1983): Preference sídelních prostorů Čech. *Demografie*, 25, č. 1, s. 48-58.
- JOHNSTON R. J. (ed.) (1993): *The Dictionary of human geography (second edition)*. Blackwell, Oxford, s. 576.
- KOTÁL P. (1997): Analýza mentálních map Prahy. *Bakalářská práce, KSGRR, Praha*, s. 47.
- KOTLER P. (1992): *Marketing management: analýza, plánování, realizace a kontrola*. Victoria Publishing, s. 789.
- KRUPAT E. (1985): *People in cities: The Urban environment and its effects*. Cambridge series in environment and behavior, Cambridge university press, s. 82.
- LLOYD R. E (1976): Cognition, preference and behavior in space: an examination of the structural linkages. *Economic Geography*, č. 3, s. 241-253.
- LYNCH K. (1960): *The Image of the city*. MIT Press, Cambridge, s. 200.
- LYNCH K. (2004): *Obraz města*. Bova Polygon, Praha, s. 224.
- MARIOT, P. (1986): Cestovný ruch – prepych alebo nevyhnutnosť? In: *Sborník referátů ze 6. semináře ČGS „Rekreace a volný čas“*. ČGS, Praha, s. 4 – 15.
- MRKLASOVÁ, M. (1988): Migrační a sídelní preference ústeckých středoškoláků. *Demografie*, č. 4, s. 323-328.

- PELLENBARG P. H., MEESTER W. J. (1984): Location decisions and spatial cognition. In: de Smidt M., Wever E. (ed.): A Profile of Dutch economic geography. Van Gorcum, Assen, s. 105-128.
- PELLENBARG P. H., MEESTER W. J. (2005): The Spatial preference map of Dutch entrepreneurs: Subjective rating of locations, 1983, 1993 and 2003. University of Groningen, Groningen, s. 364 – 376.
- POCOCK D. C. D. (1979): The Contribution of mental maps in perception studies. *Geography*, s. 279-286.
- SAARINEN T. F. (1973): Student views of the world. In: Downs R. M., Stea D. (ed.): *Image and environment: cognitive mapping and spatial behavior*. Aldine, Chicago, s. 148-161.
- SAARINEN T. F. (1987): Centering of mental maps of the world. Discussion paper, Department of Geography, University of Arizona, s. 41.
- SIWEK T. (1988): Území Československa očima studentů geografie. *Sborník ČSGS*, č. 1, s. 31-37.
- SIWEK T., KAŇOK J. (2000): Vědomí slezské identity v mentální mapě. *Ostravská univerzita, Ostrava*, s. 98.
- SPILKOVÁ J. (2002): Nový fenomén nákupní centrum: behaviorální přístupy v pražském kontextu. Diplomová práce. KSGRR, Praha, s. 141.
- TROWBRIDGE C. (1913): Fundamental methods of orientation and imaginary maps. *Science*, č. 38, s. 888-897.
- WALMSLEY D. J., LEWIS G. J. (1985): *Human geography – Behavioral approaches*. Longman Inc. s. 194.
- WERNEROVÁ M. (2006): Percepce atraktivity a image krajských měst v Česku na příkladu vysokoškolských studentů z Českých Budějovic a Ústí nad Labem. Diplomová práce, KSGRR, Praha, s. 100.
- WERNEROVÁ M. (2008): Percepce atraktivity a image krajských měst v Česku na příkladu vysokoškolských studentů z Českých Budějovic a Ústí nad Labem. *Sborník ČSGS*, č. 1, s. 20-33.
- WHITE S. E. (1981): The Influence of urban residential preferences on spatial behavior. *The Geographical Review*, č. 2, s.176-187.

9.2 Použité zdroje a prameny

- Atlas cestovního ruchu České republiky. Ministerstvo pro místní rozvoj, Praha, 2006, s. 157.
- Centrum městského a regionálního managementu. <http://www.mestskymarketing.cz/>, 29. 6. 2009
- Ceny bytů iDnes. <http://cenybytu.idnes.cz/>, 16. 2. 2009
- Databáze demografických údajů za obce ČR. http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm, 11. 4. 2009
- Databáze využití budov dle katastrálních území. Interní materiál KSGRR, PŘF UK, 2005.
- Ekonomická krize 2008-2009. http://cs.wikipedia.org/wiki/Ekonomick%C3%A1_krize_2008-2009, 18. 3. 2009
- Hledat cestu. <http://mapy2.atlas.cz>, 15. 7. 2009
- Hodnocení potenciálu cestovního ruchu na území ČR. MMR a MŽP, Praha, 2001, s. 22.
- iMateriály. <http://www.imaterialy.cz/clanky/ekonomika/5643/vyvoj-cen-nemovitosti-v-roce-2009-podle-aaabyty-cz/>, 22. 2. 2009
- Katedra geografie – Přírodovědecká fakulta Univerzita Palackého v Olomouci. <http://geography.upol.cz/studium>, 8. 1. 2009
- Masarykova univerzita Ekonomicko – správní fakulta. http://www.muni.cz/econ/study/students_by_programmes, 8. 1. 2009
- Mastercard Worldwide – Česká centra rozvoje 2008. <http://www.centrarozvoje.cz/?p=vysledky-2008>, 16. 8. 2009
- Metodický portál - Image školy a její diagnostika. PaedDr. Ludvík Eger CSc. 2007. <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/1721/IMAGE-SKOLY-A-JEJI-DIAGNOSTIKA.html/>. 31. 3. 2010.
- Nezaměstnanost v obcích a mikroregionech 12/2008 – 04/2009. <http://portal.mpsv.cz>, 28. 4. 2009
- Nezaměstnanost v obcích a mikroregionech 01-02/2009 – 01-02/2010. <http://portal.mpsv.cz>, 22. 3. 2010
- Okresy České republiky v roce 2007. http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/publ/1303-08v_roce_2007, 15. 2. 2009
- Regionální statistika ceny práce. <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/vydelky>, 18. 2. 2009
- Sčítání domů, lidu a bytů 2001. <http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/index>, 17. 2. 2009
- Souhrnné tabulky za obce SLDB 2001. www.czso.cz, 7. 2. 2009
- Statistická ročenka hl. m. Prahy 2008. ČSÚ, Praha, 2008, s. 442.
- Statistická ročenka Jihočeského kraje 2008. ČSÚ, České Budějovice, 2008, s. 394.
- Statistická ročenka Jihomoravského kraje 2008. ČSÚ, Brno, 2008, s. 404.
- Statistická ročenka Karlovarského kraje 2008. ČSÚ, Karlovy Vary, 2008, s. 374.
- Statistická ročenka kraje Vysočina 2008. ČSÚ, Jihlava, 2008, s. 404.
- Statistická ročenka Královéhradeckého kraje 2008. ČSÚ, Hradec Králové, 2008, s. 408.

Statistická ročenka Libereckého kraje 2008. ČSÚ, Liberec, 2008, s. 396.

Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2008. ČSÚ, Ostrava, 2008, s. 400.

Statistická ročenka Olomouckého kraje 2008. ČSÚ, Olomouc, 2008, s. 390.

Statistická ročenka Pardubického kraje 2008. ČSÚ, Pardubice, 2008, s. 398.

Statistická ročenka Plzeňského kraje 2008. ČSÚ, Plzeň, 2008, s. 412.

Statistická ročenka Ústeckého kraje 2008. ČSÚ, Ústí nad Labem, 2008, s. 402.

Statistická ročenka Zlínského kraje 2008. ČSÚ, Zlín, 2008, s. 386.

Statistická ročenka životního prostředí České republiky 2002. MŽP, Praha, 2002, s. 565.

Tisková zpráva Agentury pro regionální rozvoj, Ostrava, 27. 5. 2008

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně Fakulta managementu a ekonomiky. Výroční zpráva 2006, http://web.fame.utb.cz/cs/docs/vz_2006.pdf, 9. 1. 2009

Územní přehledy o volební účasti. <http://www.volby.cz/pls/ps2006/ps4?xjazyk=CZ>, 14. 2. 2008

Výroční zpráva Ostravské univerzity za rok 2007, <http://rektorat.osu.cz/dokumenty/vz/zprava2007.pdf>, 15. 12. 2008

Veřejná databáze ČSÚ. Vybrané statistické údaje za obec. <http://vdb.czso.cz/vdb/>, 25. 2. 2009

Vybrané údaje o bydlení 2007. MMR. <http://www.mmr.cz/Bydleni/bydleni2007/>, 23. 2. 2009

10. Seznam obrázků, grafů a tabulek

10.1 Seznam obrázků

Obrázek 2.1: Schéma konstrukce mentálních map

Obrázek 3.1: Příklad konstrukce sémantického diferenciálu

Obrázek 3.2: Vymezení zkoumaného souboru měst

Obrázek 5.1: Průměrné pořadí měst dle pracovních preferencí

Obrázek 5.2: Průměrné pořadí měst dle podmínek pro bydlení

Obrázek 5.3: Průměrné pořadí měst dle životního prostředí a rekreace

Obrázek 5.4: Průměrné pořadí měst dle komplexně pojatých sídelních preferencí

Obrázek 6.1: Percepce krajských měst

Obrázek 6.2: Rozdíly socioekonomického hodnocení měst a pracovních preferencí

Obrázek 6.3: Rozdíly socioekonomického hodnocení měst a preferencí k bydlení

Obrázek 6.4: Rozdíly socioekonomického hodnocení a preferencí rekreace

Obrázek 7.1: Rozdíly v preferenčních pořadích měst v otázce práce

Obrázek 7.2: Rozdíly v preferenčních pořadích měst v otázce bydlení

Obrázek 7.3: Rozdíly v preferenčních pořadích měst v otázce rekreace

10.2 Seznam grafů

Graf 4.1: Rotované faktorové zátěže vybraných proměnných

Graf 4.2: Faktorová skóre ukazatelů ekonomické úrovně a trhu práce

Graf 4.3: Rotované faktorové zátěže vybraných proměnných (bytové podmínky)

Graf 4.4: Faktorová skóre ukazatelů bydlení

Graf 4.5 : Rotované faktorové zátěže vybraných proměnných (sociální prostředí)

Graf 4.6: Faktorová skóre ukazatelů sociálního prostředí

Graf 4.7: Rotované faktorové zátěže vybraných proměnných

Graf 4.8: Faktorová skóre ukazatelů životního prostředí a rekreace

Graf 5.1: Skutečné a odhadnuté vzdálenosti krajských měst od Prahy

Graf 5.2: Míra nadsazení geografické vzdálenosti krajských měst od Prahy

Graf 5.3: Skutečná a odhadnutá populační velikost jednotlivých krajských měst

Graf 5.4: Míra nadsazení populační velikosti jednotlivých krajských měst

10.3 Seznam tabulek

- Tabulka 3.1: Struktura šetřeného vzorku dle studijních oborů
- Tabulka 3.2: Struktura šetřeného vzorku respondentů
- Tabulka 4.1: Pořadí měst dle ukazatelů ekonomické úrovně a trhu práce
- Tabulka 4.2: Pořadí měst dle ukazatelů bydlení a sociálního prostředí
- Tabulka 4.3: Pořadí měst dle ukazatelů životního prostředí a rekreace
- Tabulka 5.1: Pořadí měst dle percepce pracovních podmínek
- Tabulka 5.2: Pořadí měst dle pracovních preferencí
- Tabulka 5.3: Pořadí měst dle preference "pocitu bezpečí" v době ekonomické krize
- Tabulka 5.4: Pořadí měst dle pracovních preferencí respondentů z Brna
- Tabulka 5.5: Pořadí měst dle pracovních preferencí respondentů z Ostravy
- Tabulka 5.6: Pořadí měst dle pracovních preferencí respondentů z Olomouce
- Tabulka 5.7: Pořadí měst dle pracovních preferencí respondentů ze Zlína
- Tabulka 5.8: Pořadí měst dle percepce sociálního prostředí a podmínek pro bydlení
- Tabulka 5.9: Pořadí měst dle preferencí sociálního prostředí a podmínek pro bydlení
- Tabulka 5.10: Pořadí měst dle preferencí k bydlení respondentů z Brna
- Tabulka 5.11: Pořadí měst dle preferencí k bydlení respondentů z Ostravy
- Tabulka 5.12: Pořadí měst dle preferencí k bydlení respondentů z Olomouce
- Tabulka 5.13: Pořadí měst dle preferencí k bydlení respondentů ze Zlína
- Tabulka 5.14: Pořadí měst dle percepce životního prostředí a rekreace
- Tabulka 5.15: Pořadí měst dle preferencí životního prostředí a rekreace
- Tabulka 5.16: Pořadí měst dle celkových sídelních preferencí
- Tabulka 5.17: Pořadí měst dle celkových sídelních preferencí respondentů z Brna
- Tabulka 5.18: Pořadí měst dle celkových sídelních preferencí respondentů z Ostravy
- Tabulka 5.19: Pořadí měst dle celkových sídelních preferencí respondentů z Olomouce
- Tabulka 5.20: Pořadí měst dle celkových sídelních preferencí respondentů ze Zlína
- Tabulka 5.21: Síla sousedského efektu
- Tabulka 6.1 : Pořadové korelace „kvantitativního“ a „kvalitativního“ hodnocení měst
- Tabulka 7.1: Pořadové korelace percepčních žebříčků sestavených studenty z Čech a Moravy
- Tabulka 7.2: Pořadové korelace preferenčních žebříčků sestavených studenty z Čech a Moravy

11. Seznam příloh

Příloha č. 1: Přehled hodnot použitých ukazatelů

Příloha č. 2: Dendrogramy vyjadřující postupné shlukování proměnných

Příloha č. 3: Korelační matice použitých ukazatelů

Příloha č. 4: Graf míry návštěvnosti jednotlivých krajských měst

Příloha č. 5: Preferenční žebříčky práce, bydlení a rekreace geografů a ekonomů

Příloha č. 6: Geografická poloha a populační velikost krajských měst

Příloha č. 7: Dotazník k terénnímu šetření

12. Přílohy